

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Hana Stýblová

Spolupracující obviněný

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Katarína Tejnská, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 18. dubna 2021

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 187 609 znaků včetně mezer.

V Praze dne 18. dubna 2021

.....

Hana Stýblová

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji JUDr. Kataríně Tejské, Ph.D. za vedení diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat veškerým institucím, které poskytly on-line přístup ke knihám a dalším zdrojům v době, kdy knihovny musely zůstat kvůli pandemii zavřeny.

OBSAH

Úvod.....	1
1. Korunní svědek a spolupracující obviněný.....	3
1.1 Korunní svědek.....	3
1.2 Spolupracující obviněný	5
1.3 Úvahy nad instituty korunního svědka a spolupracujícího obviněného	7
2. Organizovaný zločin.....	10
2.1 Organizovaná kriminalita, organizovaný zločin.....	10
2.1.1 Struktura zločineckých organizací	12
2.1.2 Organizovaný zločin v České republice.....	13
2.2 Formy trestné činnosti organizovaného zločinu	15
2.2.1 Drogová kriminalita	15
2.2.1.1 Drogová kriminalita a institut spolupracujícího obviněného.....	17
2.3 Nástroje boje s organizovaným zločinem.....	19
3. Současná právní úprava	21
3.1 Procesněprávní úprava.....	22
3.1.1 Podmínky pro označení obviněného za spolupracujícího	22
3.1.1.1 Organizovaná skupina a organizovaná zločinecká skupina.....	25
3.1.1.2 Doznání a souhlas	26
3.1.1.3 Fakultativní postup státního zástupce	27
3.1.2 Návrh na upuštění od potrestání.....	28
3.1.3 Výslech obviněného	29
3.1.4 Novela provedená zákonem č. 333/2020 Sb.	30
3.1.4.1 Dohoda o vině a trestu	31
3.1.4.2 Nedodržení závazku po skončení trestního stíhání.....	33
3.2 Hmotněprávní úprava	34
3.2.1 Mimořádné snížení trestu odnětí svobody	35
3.2.2 Upuštění od potrestání.....	36
3.2.3 Ukládání trestu spolupracujícímu obviněnému.....	37
3.3 Ochrana spolupracujícího obviněného	38

4. Problematické body současné právní úpravy	41
4.1 Nejisté postavení (spolupracujícího) obviněného.....	41
4.2 Návrhy řešení absence formálního procesu.....	43
5. Využívání institutu spolupracujícího obviněného	47
5.1 Problematiku sběru dat a dostupné analýzy	47
5.2 Kvantifikace uplatnění institutu spolupracujícího obviněného	48
5.3 Struktura trestné činnosti týkající se institutu spolupracujícího obviněného	51
5.4 Ukládání trestů spolupracujícím obviněným.....	54
6. Spolupracující obviněný v italském právním řádu	57
6.1 Spolupracující obviněný v boji proti mafii.....	57
6.1.1 Pojem „Pentito“ a jeho historie	57
6.1.2 Fenomén „Mafia“	58
6.1.3 Zásadní italská legislativa v boji proti mafii	60
6.2 Collaboratore di giustizia, testimone di giustizia	62
6.2.1 Collaboratore di giustizia	62
6.2.1.1 Okruh trestných činů	63
6.2.1.2 Výhody poskytované za spolupráci	65
6.2.2 Testimone di giustizia	67
6.2.3 Četnost výskytu spolupracujícího obviněného a svědka spravedlnosti	68
6.3 Ochranný systém (<i>misura di protezione</i>).....	69
6.4 Zhodnocení a srovnání s českou právní úpravou.....	71
Závěr.....	73
Seznam použitých zkratk.....	75
Seznam použité literatury.....	76
Seznam grafů a tabulek	84
Abstrakt.....	85
Abstract	86

ÚVOD

Institut spolupracujícího obviněného je součástí právní řádu od 1. 1. 2010, kdy nabyla účinnost novela trestního řádu č. 41/2009 Sb. Během jedenácti let od svého zavedení doznala právní úprava dvou změn, konkrétně novelami provedenými zákonem č. 193/2012 Sb. a zákonem č. 333/2020 Sb. Jedná se stále o relativně mladý institut, jehož právní úprava obsahuje řadu nedostatků.

Postup, kdy se pachatel trestného činu zmírní nebo dokonce odpustí trest, pokud se dozná a vypovídá proti ostatním spolupachatelům, vychází z tradic angloamerického práva. To může být problematické v případě zavedení tohoto institutu do kontinentálních právních řádů. V mnoha ohledech koliduje se základními zásadami trestního řízení. Je značně znepokojující, že pachatel velmi závažných trestných činů může odejít od soudu zcela nepotrestán. Pokud ale informace poskytnuté spolupracujícím obviněným mohou pomoci při rozkrytí struktur organizovaného zločinu a vést k dopadení více pachatelů, je tento individuální ústupek spravedlnosti dobře pochopitelný a dokonce žádaný v moderní společnosti, která je sužována organizovaným zločinem.

Institut spolupracujícího obviněného představuje praktický nástroj v boji proti organizovanému zločinu. Aby mohl být efektivně využíván, musí být právní pravidla v trestních normách adekvátně nastavena. Je důležité motivovat pachatele trestných činů, aby byli ochotni spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení a poskytl pravdivé a úplné informace. Toho právní úprava dosahuje především úlevami při trestání spolupracujících obviněných. Další zásadní motivační hledisko je ochrana spolupracujícího obviněného před pomstou bývalých spolupachatelů.

Tato práce je členěna do šesti kapitol. Jejím hlavním cílem je představit účinnou právní úpravu spolupracujícího obviněného a vyzdvihnout její hlavní nedostatky. Za důležité považuji nastínění, na kolik je tento institut uplatňován v praxi. Přínos spatřuji v rozboru italské právní úpravy, která může být pro českého zákonodárce velice inspirativní, zejména v oblasti ochrany spolupracujících obviněných. Zdrojem práce je dostupná odborná literatura, především odborné články a komentář.

V první kapitole se věnuji pojmům korunní svědek a spolupracující obviněný. Dále je zde popsán legislativní vývoj zavedení institutu spolupracujícího obviněného do českého právního řádu. V závěru kapitoly se zamýšlím nad problematickými aspekty institutů korunního svědka a spolupracujícího obviněného.

Ve druhé kapitole je popsán organizovaný zločin, jeho struktura, typické formy trestné činnosti a dále je zde nastíněna podoba organizovaného činu v České republice. Podrobněji jsem se zaměřila na drogovou kriminalitu, protože institut spolupracujícího obviněného se ukázal jako velmi účinný zejména v boji proti tomuto druhu trestné činnosti. V závěru kapitoly se věnuji nástrojům boje s organizovaným zločinem.

Ve třetí kapitole podrobně rozebírám aktuální právní úpravu institutu spolupracujícího obviněného. Nejprve se věnuji právní úpravě obsažené v trestním řádu. Popisuji podmínky, za kterých se osoba může stát spolupracujícím obviněným. Dále jsem se zaměřila na změny, které přinesla novela provedená zákonem č. 333/2020 Sb. Druhá podkapitola obsahuje hmotněprávní úpravu, tedy zejména výhody poskytované spolupracujícímu obviněnému při ukládání trestu. Nakonec se pozastavuji nad tím, jakou ochranu spolupracujícímu obviněnému poskytuje český právní řád.

Ve čtvrté kapitole se zamýšlím nad hlavními nedostatky současné právní úpravy. Ten zejména spatřuji v nejistém postavení obviněného, který usiluje o označení za spolupracujícího v obžalobě. V závěru kapitoly nastiňuji možná řešení této situace.

V páté kapitole se zabývám dostupnými analýzami ohledně využívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi. Ze získaných dat od Ministerstva spravedlnosti a dalších dostupných analýz jsem se pokusila zjistit dosavadní počet spolupracujících obviněných a strukturu trestné činnosti, ve které se uplatňuje tento institut. Též se věnuji rozboru uložených trestů, neboť zmírnění trestu či upuštění od potrestání je zásadní motivační hledisko pro pachatele, aby navázal spolupráci s orgány činnými v trestním řízení.

V šesté kapitole jsem se v rámci komparativního pohledu rozhodla podívat na italskou právní úpravu institutu spolupracujícího obviněného. Itálie má oproti České republice rozsáhlé a letité zkušenosti s tímto institutem, především kvůli boji s tamním organizovaným zločinem, mafií, a může tedy představovat velký zdroj inspirace pro českého zákonodárce.

1. KORUNNÍ SVĚDEK A SPOLUPRACUJÍCÍ OBVINĚNÝ

1.1 Korunní svědek

Institut korunního svědka lze dle právního slovníku definovat jako situaci, kdy pachatel trestného činu, který dostal příslib, že nebude stíhán nebo bude mírněji potrestán, pokud svou výpovědí usvědčí jiné spolupachatele.¹

Dále by se tento pojem dal charakterizovat jako: „Osoba, která je podezřelá z účasti nebo podílu na trestné činnosti v některé s forem trestného činu a v trestním řízení vystupuje proti dalším osobám, které jsou podezřelé, že se na této trestné činnosti účastnily nebo podílely, a to jako hlavní svědek ve prospěch obžaloby, kterému je za to jako protihodnota v souladu se zákonem orgány činnými v trestním řízení (státem) ve veřejném zájmu (odhalení, dokázání a potrestání trestného činu a jeho pachatelů), garantována beztrestnost nebo pro něj příznivá moderace trestního postihu.“²

Musil definuje korunního svědka jako spolupachatele trestného činu nebo účastníka na trestném činu, který uzavře s orgány činnými v trestním řízení dohodu o tom, že bude pravdivě vypovídat ve prospěch obžaloby a přispěje tak k odhalení nebo usvědčení jiného spolupachatele (účastníka) a který je za podání takového svědectví státem honorován tím, že se mu poskytne privilegium nestíhatelnosti, beztrestnosti nebo zmírnění trestu nebo zmírnění výkonu trestu, eventuálně též zvláštní ochrana před pomstou.³

Korunní svědek je tradiční institut anglosaského práva, který označuje situaci, kdy soudce („magistrate“) zaručí procesní imunitu pachateli, který souhlasí, že bude svědčit proti svým bývalým společníkům ve zločinu. V Anglii se plně rozšířil na počátku 18. století. *Central Criminal Court Old Baily* zaznamenal v roce 1721 čtrnáct případů, kde vystupoval korunní svědek.⁴

---

¹ PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. Korunní svědek. In: HENDRYCH, Dušan, a kol. Právní slovník. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.

² PIPEK, Jiří. Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka. In: VÁLKOVÁ, Helena; STOČESOVÁ, Simona. Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003. s. 65.

³ MUSIL, Jan. Jsou námitky vznášené proti institutu korunního svědka oprávněné? In: VÁLKOVÁ, Helena; STOČESOVÁ, Simona. Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003. s. 69.

⁴ LANGBEIN, John H., Renée Lettow LERNER a Bruce P. SMITH. History of the common law: the development of Anglo-American legal institutions. New York, NY: Aspen Publishers, c2009. s. 682.

V prostoru anglosaského práva se tento fenomén vyskytuje v různých variantách se specifickými odchylkami a pod odlišnými názvy. Pojem *crown witness* označoval svědka obžaloby před anglickým *Crown Court*. Tato osoba podávala zásadní svědectví ve prospěch obžaloby a nejednalo se tedy vždy o pozici tzv. *accomplice witness*.⁵ Svědectví spolupachatele odkazuje na osobu, která buď jako hlavní pachatel, spolupachatel nebo jako účastník byla spojena s trestným činem na základě svého protiprávního úkonu nebo opomenutí, která se prozradí před spácháním činu, v době jeho spáchání nebo po něm, ať již byla přítomna a účastnila se trestného činu či nikoli.⁶

Již od počátku 12. století se vyskytují tzv. *approvements* a osoby označované jako *approver*.⁷ Dle Blackova právnického slovníku se jedná o institut starého anglického práva, kdy spolupachatel trestného činu, který obvinil ostatní pachatele téhož činu a v případě rozhodnutí soudu byl připuštěn jako svědek, který podával svědectví proti svým společníkům. Lidově byl nazýván „*King's Evidence*“. Též je možné takto označit toho, kdo se sám doznal vinným ze závažného trestného činu a obvinil ostatní z téhož trestného činu, aby se sám zachránil před potrestáním. Pokud se mu nepodařilo usvědčit ty, které obvinil, byl okamžitě pověšen.⁸ *Supergrass* je pojem spojený především s bojem proti terorismu v Severním Irsku v 80. letech 20. století, kdy se vedlo několik řízení proti teroristům Irish Republican Army (IRA), v nichž hlavní důkaz představovaly výpovědi spolupachatelů, kteří tak činili v naději, že získají výhodu ve vlastním procesu.⁹

V průběhu 70. let 20. století se začal rozšiřovat institut korunního svědka v rámci kontinentální Evropy, především v rámci boje proti závažným formám zločinu jako je terorismus, obchodování s drogami a organizovaný zločin.¹⁰ Nyní je tento institut upraven v celé řadě evropských zemí, kde se vyskytuje pod různými názvy. V Německu nalezneme úpravu *Kronzeuge*, v Nizozemí *kroongetuige*, ve Francii *repenti*, ve Španělsku *Arrenpenditos*, v Polsku *swiadek koronny* a na Slovensku *spolpracujúci obvinený*. Bohaté zkušenosti s fenoménem

---

⁵ KANDALCOVÁ, Alena. Institut spolupracujícího obviněného v komparativním pohledu. Dny práva 2016. Brno: Masarykova univerzita, 2016. s. 75.

⁶ BLACK, Henry Campbell a kol. Blackův právnický slovník. 6. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1993. s. 22.

⁷ KANDALCOVÁ, Alena. Institut spolupracujícího obviněného v komparativním pohledu. Dny práva 2016. Brno: Masarykova univerzita, 2016. s. 76.

⁸ BLACK, Henry Campbell a kol. Blackův právnický slovník. 6. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1993. s. 105.

⁹ TAK, Peter. Deals With Criminals: Supergrasses, Crown Witnesses and Pentiti. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, 1997, č. 1. s. 5.

¹⁰ TAK, Peter. Deals With Criminals: Supergrasses, Crown Witnesses and Pentiti. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, 1997, č. 1. s. 2.

korunního svědka má Itálie, kde se v rámci boje s Mafií vžilo pojmenování *pentito*. Italská právní úprava v současnosti pracuje s pojmem *collaboratore di giustizia*.¹¹

Spojené státy americké jsou zemí, kde je využívání institutu korunního svědka velmi rozšířeno. Používá se zde pojem *state's evidence* jako označení spolupachatele trestného činu, který je ochoten svědčit proti svým komplicům za příslib beztrestnosti nebo nižšího trestu.¹² Především díky zkušenostem získaných z procesů s mafiánskými organizacemi ustálila judikatura jasná pravidla. Příkladem lze uvést, že prokurátor musí soudu sdělit, za jakých podmínek došlo k uzavření dohody s korunním svědkem.¹³

1.2 Spolupracující obviněný

Podstatou institutu spolupracujícího obviněného je, že umožňuje zjistit a odhalit pachatele závažných trestných činů prostřednictvím osob, které se na této trestné činnosti podílely. Tyto osoby jsou ochotné poskytnout důležité informace o hlavních pachatelích a organizátorech a tím pomáhají rozkrýt strukturu organizovaných zločineckých skupin a organizovaných skupin.¹⁴

Aby bylo možné efektivně bojovat s organizovaným zločinem a další závažnou trestnou činností, je nutné, aby právní řád obsahoval takové nástroje, které jsou schopny reagovat na specifické struktury vznikající při páchání vysoce sofistikované a promyšlené trestné činnosti. Možnost získat a použít svědeckou výpověď osoby, která má přehled o interních informacích, znamená devizu pro orgány činné v trestním řízení, jelikož se v těchto kauzách obvykle potýkají s nedostatkem důkazů.

S rozvojem organizovaného zločinu od 90. let 20. století bylo nutné upravit právní řád odpovídajícím způsobem. Zda by měl být zakotven institut korunního svědka a v jaké podobě, bylo předmětem mnoha diskusí.¹⁵ I přes absenci úpravy institutu korunního svědka, resp. spolupracujícího obviněného, platná právní úprava umožňovala zohlednit přispění k objasňování trestné činnosti spáchané ve prospěch zločinného spolčení jako obecnou polehčující okolnost. Soud též mohl mimořádně snížit trest odnětí svobody, pokud šlo

---

¹¹ Viz kapitola 6. Spolupracující obviněný v italském právním řádu.

¹² BLACK, Henry Campbell a kol. Blackův právní slovník. 6. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1993. s. 1290.

¹³ MUSIL, Jan. Jsou námitky vznášeny proti institutu korunního svědka oprávněné? In: VÁLKOVÁ, Helena; STOČESOVÁ, Simona. Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003. s. 82.

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. s. 2315.

¹⁵ Viz VÁLKOVÁ, Helena; STOČESOVÁ, Simona. Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003.

odsouzení pachatele, který významně přispěl k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch zločinného spolčení nebo napomohl zabránit trestné činnosti, kterou ve prospěch zločinného spolčení jiný připravoval nebo se o ni pokusil.¹⁶

Návrh zákona ze dne 22. 11. 2002, č. j. OBP-1697/CZ-2002, obsahoval úpravu, která pracovala s pojmem spolupracující obviněný, podle které by bylo možné dočasné přerušení trestního stíhání, zastavení trestního stíhání a dočasné odložení trestního stíhání. Byla také ošetřena situace v rámci zvláštního ustanovení o řízení proti spolupracujícímu obviněnému, kdy v případě, že v řízení před soudem není akceptován status spolupracujícího obviněného, nelze dále přihlížet k prohlášení, že skutek spáchal, jako k důkazu.¹⁷ Tuto úpravu se prosadit nepodařilo.

V roce 2004 byly sněmovně předloženy hned dva návrhy na zakotvení institutu korunního svědka do právního řádu. První, vládní návrh zákona, byl schválen 30. 11. 2005 Poslaneckou sněmovnou a byl postoupen Senátu, který ho ale zamítl.¹⁸ Poslanecký návrh zákona předložený dne 21. 10. 2004 měl ze začátku podobný vývoj, následně ale byl Senát přehlasován a návrh zákona byl předán prezidentu republiky k podpisu. Ten využil své pravomoci dle čl. 50 Ústavy a vrátil návrh zákona Poslanecké sněmovně, neboť dle jeho názoru trestní řád představuje jeden z hlavních pilířů právního řádu a je třeba, aby nad ním panovala shoda obou komor Parlamentu. Jako druhý důvod pro veto uvedl převzetí institutu korunního svědka, který v tomto návrhu nevhodně řešil střet právních principů legality a oficiality na straně jedné a oportunitity na straně druhé.¹⁹ Hlasování o zákonu vráceném prezidentem proběhlo 12. 10. 2005 a návrh zákona byl definitivně zamítnut.²⁰

K zakotvení institutu spolupracujícího obviněného do českého právního řádu došlo až s rekodifikací trestního práva hmotného, kdy byla přijata související novela trestního řádu provedená zákonem č. 41/2009 Sb. s účinností od 1. 1. 2010.

---

¹⁶ Růžička, Miroslav. Korunní svědek v České republice – ano, či ne? In: VÁLKOVÁ, Helena; STOČESOVÁ, Simona. Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003. s. 17.

¹⁷ Viz VANTUCH, Pavel. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. Trestněprávní revue. 2003, č. 3. s. 77 – 82.

¹⁸ Viz sněmovní tisk 746. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=746>

¹⁹ Sněmovní tisk 802/7. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=802&ct1=7>

²⁰ Sněmovní tisk 802. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=802>

1.3 Úvahy nad instituty korunního svědka a spolupracujícího obviněného

Instituty korunního svědka a spolupracujícího obviněného představují kontroverzní témata. Negativně zasahují do idey spravedlnosti, kdy osoba, která se podílela na závažné kriminalitě, není adekvátně přísně potrestána či dokonce odchází od soudu zcela bez trestu. Je tedy třeba, aby benefit, tedy přínos pro společnost, který spočívá především v potlačení organizované kriminality, zcela převážel nad ústupky spravedlnosti, které s sebou tyto instituty přinášejí.

Korunní svědek jakožto institut anglosaského práva představuje zásah do základních principů kontinentálního práva, zejména do zásady rovnosti účastníků řízení a zásady spravedlivého procesu. Hlavní ohrožené trestněprocesní zásady jsou zásada legality a zásada oficiality, stejně tak zákaz sebeobviňování v trestním řízení. De facto dochází k situaci, kdy není řádně zjištěn, vyšetřen a potrestán pachatel závažné trestné činnosti. Na druhou stranu se posílí důkazní situace proti pachatelům organizovaného zločinu a je větší šance na rozbití organizovaných struktur. Společenská prospěšnost potlačování organizované kriminality je vyšší než potrestání jednotlivce.²¹

Riziko lze spatřovat též v účelovosti výpovědi korunního svědka a spolupracujícího obviněného. Rozpaky nad svědectvím korunního svědka vyjádřil již v roce 1676 právník Matthew Hale: „*I have always thought, that if a person have a promise of a pardon, if he gives evidence against one of his own confederates, this disables his testimony.*“²² Odůvodňoval to střetem zájmů, který znehodnocuje výpověď korunního svědka. Je nasnadě, že spolupracující obviněný podá nepravdivou výpověď jen kvůli vidině mírnějšího trestu. Obzvláště pokud je zákonem dána možnost i úplného se vyhnutí trestu.

Přípustností svědecké výpovědi se opakovaně zabýval Evropský soud pro lidská práva.²³ Vyslovil základní podmínky, které je třeba splnit, aby byla výpověď použitelná v trestním řízení:

---

²¹ SCHRAMHAUSER, Jan. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. Trestněprávní revue. 2012, č. 1. s. 11-16.

²² Vždy jsem si myslel, že pokud má člověk příslib milosti a pokud svědčí proti jednomu ze svých společníků, znevažuje to jeho svědectví. LANGBEIN, John H., Renée Lettow LERNER a Bruce P. SMITH. History of the common law: the development of Anglo-American legal institutions. New York, NY: Aspen Publishers, c2009. s. 682.

²³ Viz rozhodnutí ESLP ve věci Atanasov proti Bulharsku ze dne 3. března 2009, č. stížnosti 20309/02; rozhodnutí ESLP ve věci Cornelis proti Nizozemsku, ze dne 25. května 2004, č. stížnosti 994/03; rozhodnutí ESLP ve věci Lorse proti Nizozemsku, ze dne 27. ledna 2004, č. stížnosti 44484/98; rozhodnutí ESLP ve věci Verhoek proti Nizozemsku, ze dne 27. ledna 2004, č. stížnosti 54445/00.

- a) otevřený přístup prokuratury (státního zastupitelství) k dohodě s korunním svědkem a informování o jeho postavení v řízení,
- b) zaručení přístupu obhajoby k výslechu takového svědka, a to včetně možnosti mu klást potřebné otázky,
- c) informovanost soudů o takové dohodě a dostatečné přezkoumání výpovědi korunního svědka,
- d) podpoření tvrzení korunního svědka jinými důkazy (výpověď korunního svědka je tedy důležitým, ale ne jediným důkazem, na základě kterého dojde k odsouzení)

Připuštění výpovědi korunního svědka tak může být odůvodněno použitím dostatečně uvážené kombinace výše uvedených skutečností.²⁴ Aby byl respektován čl. 6 Evropské úmluvy a trestní řízení, kde vystupoval korunní svědek, bylo možno klasifikovat jako spravedlivé, musí být především dodržena kontradiktornost řízení.

Institutem spolupracujícího obviněného se zabýval podrobně i Ústavní soud. Dle usnesení ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 859/13 je tento institut legitimním nástrojem trestního řízení, vyhovujícím požadavkům právního státu. Jeho aplikace musí být podrobena velmi přísným nárokům. Proces hodnocení věrohodnosti výpovědi spolupracujícího obviněného musí být mimořádně pečlivý; musí být posouzeny mj. jeho osobnostní rysy, jeho motivace ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení a soulad jeho výpovědi s ostatními důkazy shromážděnými ve věci.²⁵

Koudelka jako hlavní obranu proti zneužití institutu spolupracujícího obviněného staví důslednou aplikaci zásady v pochybnosti ve prospěch. Není možné, aby byla uznána vina jiného obviněného pouze na základě svědecké výpovědi spolupracujícího obviněného. Soud by měl zhodnotit nejen motivaci a osobu obviněného, ale také posoudit oprávněnost rozhodnutí státního zástupce pro označení obviněného za spolupracujícího.²⁶

Věrohodností výpovědi se zabývá též forenzní psychologie. Čírtková ji definuje jako soulad výpovědi se skutečností. Může být rozlišována na obecnou, která se týká vyslychaného jako osobnosti, a speciální, jež zahrnuje samotnou výpověď. Od tohoto pojmu je nutné odlišit přesnost a adekvátnost výpovědi.²⁷ To, že je výpověď věrohodná, ukazuje zejména absence rozporů mezi jednotlivými výpověďmi získaných v časovém odstupu, souhlas pozorovaného

---

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2012, sp. zn. 5 Tdo 280/2012.

²⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 859/13.

²⁶ KOUDELKA, Zdeněk. Spolupracující obviněný. Právo a bezpečnost. 2018, č. 1. s. 38.

²⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forenzní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). s. 360.

chování vyšetřované osoby s obsahem výpovědi, konkrétní, jasné, bohaté a nestereotypní líčení děje, popis událostí typických pouze pro danou situaci, logické zakotvení události v čase, popisování detailů, jejichž význam vyslýchaný vzhledem ke své úrovni vývoje nemůže chápat, popis vlastních stavů a nálad, které vyslýchaný registroval v době, na níž je tázán, atd.²⁸

Další úskalí institutů korunního svědka a spolupracujícího obviněného lze nalézt také z pozice pachatele, který čelí především nejistotě ze strany orgánů činných v trestním řízení, zda mu budou ve výsledku poskytnuty slíbené úlevy. Podmínkou přiznání výhod bývá doznání. Ale v případě, že nakonec statut korunního svědka či spolupracujícího obviněného nebude udělen, může být použito v jeho neprospěch. V tomto bodě hraje důležitou roli zákonodárce, aby minimalizoval v právní úpravě nejistoty, které jsou spojeny s rizikem postavení korunního svědka či spolupracujícího obviněného. Toho lze dosáhnout například slibem, že k doznání se nebude přihlížet v případě pokračování v řízení.²⁹ Rovněž značné riziko hrozí i ze strany spolupachatelů a také struktur organizovaného zločinu, které budou mít zájem na zastrášení či dokonce odstranění osoby, která je ochotná proti nim svědčit. Zde je potřebná dostatečná úprava ochrany korunních svědků a spolupracujících obviněných.

---

²⁸ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. Aplikovaná forenzní psychologie. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). s. 251.

²⁹ KUČHTA, J. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. Dny práva 2010. Brno: Masarykova univerzita, 2010.

2. ORGANIZOVANÝ ZLOČIN

Hlavním důvodem pro zavedení institutu spolupracujícího obviněného do českého právního řádu bylo zefektivnění boje s organizovaným zločinem. V této kapitole je tedy nastíněna problematika organizovaného zločinu, jeho definice a nejčastější formy v České republice. Pozornost je věnována zejména drogové kriminalitě, u které dochází nejčastěji k uplatnění institutu spolupracujícího obviněného. V závěru kapitoly jsou zmíněny jednotlivé nástroje boje s organizovaným zločinem, kterými disponuje český právní řád a blíže specifikována role a význam institutu spolupracujícího obviněného.

2.1 Organizovaná kriminalita, organizovaný zločin

Definice pojmu organizované kriminality činí značné obtíže, jelikož se jedná o velice komplexní jev. Učebnice kriminologie obsahuje definici: *„Organizovaná kriminalita je soustavná a plánovitá trestná činnost páchaná hierarchicky strukturovanou skupinou osob, mezi nimiž existuje dělba činnosti. Jejím primárním cílem je dosažení vysokého zisku.“* V některých případech literatura užívá pojmu „organizované kriminality“ a „organizovaného zločinu“ jako synonym, ale například v angličtině se „*organized crime*“ užívá v užším smyslu pouze pro strukturované formy zločinu páchané skupinami mafiánského typu.³⁰

Scheinost rozsáhle polemizuje nad definicí organizovaného zločinu a dle jeho názoru lze k otázce přistupovat třemi směry; skrz prostředky trestního práva, jazykem mezinárodních dokumentů a z pohledu kriminologie.³¹ Zákonnou definici nalezneme v trestním zákoníku v § 129, kde je organizovaná zločinecká skupina definována jako společenství nejméně tří trestně odpovědných osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti. Z hlediska mezinárodního práva je zásadní definice v článku 2 písm. a) Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (UNTOC). Pro účely této Úmluvy se organizovanou zločineckou skupinou rozumí strukturovaná skupina tří nebo více osob existující po určité časové období a jednající ve vzájemné shodě za účelem spáchání jednoho či více závažných trestných činů nebo trestných činů stanovených v souladu s touto úmluvou za účelem získání přímého nebo nepřímého finančního či jiného hmotného prospěchu.

---

³⁰ GRIVNA, Tomáš, a kol. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 448.

³¹ SCHEINOST, Miroslav. Kriminalita očima kriminologů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 117.

Kriminologické definice bývají obsáhlejší a nelze je tedy použít v rámci trestních norem. Dle kriminologie charakterizujeme organizovanou kriminalitu skrz znaky, které tento fenomén provázejí. Základními znaky jsou skupinovitost, soustavnost, plánovitost, dělba činnosti, hierarchická struktura skupiny a úsilí o maximální zisk. První znak vyžaduje součinnost několika osob, které se ale v časovém horizontu mohou obměňovat bez ztráty funkčnosti skupiny. Trestná činnost musí být vyvíjena opakovaně a po delší dobu a podle promyšleného plánování. Jednotlivé činnosti v rámci skupiny jsou rozdělené mezi jednotlivé osoby, což zajišťuje větší efektivitu a zároveň se tak trestná činnost může snadněji skrýt a je nenápadnější. Vztahy mezi jednotlivými členy mívají povahu nadřízenosti a podřízenosti. Podoba s podnikatelským uskupením se nabízí s ohledem na poslední znak, úsilí o maximální zisk. Organizovaná kriminalita zaplňuje mezery na trhu a generuje tak velké zisky z nelegálního zboží a služeb.³² Základním smyslem organizovaného zločinu je záměrné, cílevědomé a systematické dosahování maximálního zisku, přičemž se zde nebere ohled na použité prostředky. V tomto světle lze organizovaný zločin popsat jako specifickou podobu podnikání založenou na nelegálních aktivitách.³³

Organizovanou kriminalitu charakterizují též doprovodné znaky, kterými jsou například přijímání ochranných opatření, používání násilí, internacionalizace a využívání moderní infrastruktury. Aby zůstala organizovaná kriminalita neodhalena, jsou přijímána různá ochranná opatření, zejména zastrašování a likvidace svědků, korumpování policejních a justičních orgánů a legalizace výnosů z trestné činnosti. Násilí je významný nástroj organizované kriminality, který slouží k celé řadě účelů. Užívá se nejen k získání bezprostředního užitku, ale také k zastrašování a pomstě. Mezinárodní rozměr organizované kriminality není dán pouze tím, že je takto ztížena práce policie a justice, ale především s pohybem nelegálního zboží, kdy zejména v případě drog dochází k produkci v chudých rozvojových zemích, ale vlastní konzumace probíhá v těch bohatých. Organizovaná kriminalita bývá často vybavena nejmodernější dostupnou technikou, jak na poli komunikačním, tak dopravním a obzvláště co se týče vyzbrojení.³⁴

Organizovaný zločin je mimořádně závažným problémem dnešní společnosti. Jeho přímé i nepřímé důsledky s sebou přináší velkou společenskou škodlivost. Daří se mu především v oblastech, kde chybí efektivní legislativa a veřejná moc. Životy občanů ovlivňuje spíše

---

³² GRIVNA, Tomáš, a kol. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 449.

³³ SCHEINOST, Miroslav. Kriminalita očima kriminologů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 119.

³⁴ GRIVNA, Tomáš, a kol. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 450.

nepřímo, ale může znamenat značné riziko pro ekonomiku a dokonce i demokratický právní řád. Nekontrolovaný rozmach organizované kriminality může vést ke vzniku tzv. paralelní společnosti, kdy nelegální útvary cíleně porušují základní pravidla řádu a chodu společnosti. Dochází k narušení ekonomiky, kam jsou přečerpávány finance z nelegálních zdrojů a trh je nabouráván nekalými praktikami zločineckých organizací, jako je například vydírání, zastrasování a podvody. Fungování soudů, policie a další veřejné správy je ohrožováno korupcí. Takto je výsledně destabilizována pozice legální ekonomiky a politických institucí.³⁵

Stanovit si cíl, že by organizovaná kriminalita měla být zcela potlačena, je značně nerealistické. Je to jev, který pravděpodobně bude provázet společnost, dokud sama bude trvat, a úkolem je ho udržovat v únosné míře.

2.1.1 Struktura zločineckých organizací

Jedním ze základních znaků organizované kriminality a organizované zločinecké skupiny je její vnitřní organizační struktura. Z hlediska využívání institutu spolupracujícího obviněného může být klíčové analyzování vnitřní organizace, neboť to může pomoci indikovat, která osoba by byla nejvhodnější na pozici vypovídající osoby a bude ochotná spolupracovat. Zpravidla to bude „slabý článek“, například řadový člen či externista, u kterých není silná vazba na skupinu a bude zde větší míra ochoty vypovídat. Na druhou stranu tyto osoby nejsou tak dobře informovány ohledně zásadních interních informací. Na zlatý důl vyšetřovatelé narazí, pokud se jim povede navázat spolupráci s osobou, která disponuje s informacemi ohledně např. účetnictví či řízení organizace.

Neexistuje jeden jediný model vnitřní organizační struktury, kterému by odpovídala veškerá organizovaná kriminalita. Jednotlivé skupiny se liší dle zaměření trestné činnosti, historického vývoje a dalších kulturních rozdílů. Teorie rozeznává tři pravděpodobné základní modely: síťový model, buněčný model a pyramidální model. V síťovém modelu jsou vztahy mezi jednotlivými členy relativně volné, je zde hierarchická struktura ale bez přímé řídicí funkce. V případě buněčného modelu je organizovaná skupina tvořena několika buňkami, které mohou fungovat samostatně a mají centrální řízení. Pyramidální model je založen na jasné hierarchické struktuře se vztahy nadřízenosti a podřízenosti.³⁶

Zločinecká skupina bývá zpravidla organizována do tří stupňů. Nejvýše stojí vedení, následuje střední článek a nejnižší jsou řadoví členové. Nejvyšší vedení má zásadní postavení, kdy

---

³⁵ GRIVNA, Tomáš, a kol. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 451.

³⁶ GRIVNA, Tomáš, a kol. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 459.

organizaci řídí z koncepčního a strategického hlediska a zajišťuje stabilitu. Aktivity vedení mohou mít charakter legálního podnikání, které zastřešuje a skrývá hlavní trestnou činnost. Součástí vedení bývá odborný tým, který tvoří zpravidla právník, ekonom apod. Důležitou roli má i ochranka, která slouží nejen jako ochrana vedení, ale i jako represivní složka uvnitř organizace. Střední článek má na starosti vlastní nelegální aktivity. Na této úrovni je řídi relativně samostatní nižší vůdci a jejich pomocníci. Poslední stupeň je složen z řadových členů. Ti vykonávají konkrétní nelegální činnosti. Skupina může pro jednotlivé věci využívat externí spolupráci.³⁷

Na jednotlivou charakteristiku a složení organizované zločinecké skupiny bude mít vliv i druh páchané kriminality. V rámci rozvoje páchaní trestné činnosti v kyberprostoru se mění i struktura organizovaného zločinu. V případě kyberkriminality nemusí být organizovaná zločinecká skupina rozsáhlá a přísně organizovaná, ale může se jednat pouze o malou skupinu technicky zkušených pachatelů. Naopak u daňové trestné činnosti a legalizace výnosů z trestné činnosti bude třeba rozsáhlá hierarchická struktura, která bývá důkladně koordinována.³⁸

2.1.2 Organizovaný zločin v České republice

K rozmachu organizované kriminality na našem území došlo v 90. letech minulého století především jako důsledek otevření poměrů po pádu komunismu a nedostatečné právní úpravě. Od té doby je tomuto fenoménu věnována rozsáhlá pozornost odborné veřejnosti. Přesný obraz organizované kriminality v České republice ale nelze nikdy získat, neboť je zde vysoká míra latence. Určitým obrazem může být sledování počtu stíhaných, obžalovaných a odsouzených osob na základě § 361 trestního zákoníku (účast na organizované zločinecké skupině). Například v roce 2018 bylo stíháno pro tento trestný čin 82 osob.³⁹

Vliv na organizovaný zločin v České republice má také její geografická poloha. Svou polohou ve střední Evropě se po otevření hranic stala významnou tranzitní zemí. Navíc po vstupu země do schengenského prostoru došlo ke snížení kontrol na hranicích, což velice usnadňuje činnost organizovaných skupin působících ve více státech a snadnější přístupnost pro nelegální přistěhovalce. Česká republika se ale také stala cílovou zemí, kde se usadily různé mezinárodní organizované zločinecké skupiny.⁴⁰

---

³⁷ GRIVNA, Tomáš, a kol. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 461.

³⁸ Ministerstvo vnitra. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023. s. 7.

³⁹ GRIVNA, Tomáš, a kol. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 455.

⁴⁰ CEJP, M. a kol. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: IKSP, 2015. s. 166.

Dle zákona č. 2/1969 Sb., České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky („kompetenční zákon“), náleží boj proti organizovanému zločinu do agendy Ministerstva vnitra. Projevuje se i vliv dalších ministerstev a jejich podřízených orgánů, například Ministerstvo financí společně s Finanční správou ČR, Celní správou ČR, Ministerstvo spravedlnosti v rámci trestněprávní legislativy, Úřad vlády ČR v oblasti drogové problematiky a korupce, a v neposlední řadě Ministerstvo životního prostředí ohledně kriminality páchané na životním prostředí. V praxi na potírání organizovaného zločinu mají zásluhu především orgány činné v trestním řízení. Stěžejní je role Policie ČR, kde se problematikou organizovaného zločinu zabývá Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování a Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování.⁴¹

Mezi současné trendy organizovaného zločinu v ČR patří zejména přesun aktivit k méně nápadným a sofistikovanějším druhům trestné činnosti, dochází k nárůstu podílu hospodářské kriminality a kybernetické kriminality. Pachatelé využívají služeb právníků a účetních, angažují se právnícké osoby. Zločinecké skupiny komunikují skrz šifrované nástroje. Markantnější je mezinárodní spolupráce zločineckých skupin.⁴²

V ČR se vyskytují skupiny tuzemské, smíšené i mezinárodní. Výzkumy Institutu pro kriminologii a sociální prevenci hovoří o podílu cizinců na organizovaném zločinu v ČR okolo 50 %. Dle odborníků se v současnosti nejčastěji jedná o Vietnamce, následují Ukrajinci, Rusové a Albánci. Žen se v roce 2018 pravděpodobně pohybovalo v organizovaném zločinu okolo 17 %.⁴³

Rozsah činností je expertně zkoumán od roku 1993. V tomto roce bylo odhadem nejrozšířenější trestnou činností krádež automobilů, organizování prostituce a krádeže uměleckých předmětů. Výroba, pašování a distribuce drog se zařadila mezi nejčtenější o rok později. V roce 2018 se mezi nejrozšířenější trestnou činností řadilo praní špinavých peněz, korupce, daňové, úvěrové a pojišťovací podvody, následuje drogová kriminalita. V posledních letech dochází ke zvýšení kriminality související se zneužitím prostředků EU. Neustále figuruje mezi nejčtenější trestnou činností zakládání podvodných firem, nelegální výroba a pašování alkoholu a cigaret. Organizování nelegální migrace se nachází na počátku druhé desítky. Krádeže automobilů klesly na 16.-18. místo. Současnou novinkou je nárůst nezákonné výroby a obchodu se zbožím

---

⁴¹ Ministerstvo vnitra. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023. s. 4.

⁴² Ministerstvo vnitra. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023. s. 26.

⁴³ DIBLÍKOVÁ, s. a kol. Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2018. Praha: IKSP, 2019. s. 94-95.

porušujícím práva k ochranné známce, chráněnému označení původu nebo průmyslovému vzoru, nezákonný obchod s chráněnými živočichy a planě rostoucími rostlinami a nezákonný obchod s léky a léčivy.⁴⁴

2.2 Formy trestné činnosti organizovaného zločinu

Rozsah trestné činnosti organizovaného zločinu je široký. Hlavním účelem je generování co nejvyššího zisku, přičemž ho může být dosaženo jakýmkoliv prostředky. Druh aktivity se odvíjí dle situace na trhu, respektive černém trhu. V praxi to přináší zejména různé druhy majetkové kriminality (např. krádež aut) či hospodářské kriminality (např. padělání dokumentů) a zejména násilné kriminality (např. loupeže, vraždy). K typickým aktivitám organizovaného zločinu patří zejména vybírání poplatků za ochranu (výpalné, racketeering), organizování nelegální migrace a zprostředkování nelegálního zaměstnávání cizinců, výroba, pašování a distribuce drog a obchod se zbraněmi. Organizovaná kriminalita se neustále přizpůsobuje aktuální situaci a novým trendům. V současnosti se vyskytuje též moderní kriminalita, jako např. obchodování s nebezpečnými odpady, obchodování s lidskými orgány za účelem transplantace a kybernetická kriminalita.⁴⁵

Hlavní trestné činnosti za účelem zisku, které organizovaná skupina provádí, musí být dobře maskovány, aby nebyly odhaleny. K tomu slouží zabezpečovací a krycí aktivity, kterými jsou zejména korupce, ovlivňování a zastrašování svědků, případně i infiltrace na oficiální politická a ekonomická místa. Stěžejní postavení má finální aktivita, tzv. praní špinavých peněz. Legalizace výnosů z trestné činnosti spočívá v zakrytí původu zisku a jeho následné začlenění do legálního oběhu. Zákonou definici nalezneme v § 3 odst. 1 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, který stanoví, že legalizací výnosů z trestné činnosti se pro účely tohoto zákona rozumí jednání sledující zakrytí nezákonného původu jakékoliv ekonomické výhody vyplývající z trestné činnosti s cílem vzbudit zdání, že jde o majetkový prospěch nabytý v souladu se zákonem.

2.2.1 Drogová kriminalita

Drogová kriminalita je typickou formou organizovaného zločinu. Důkazem toho je shoda charakteristických znaků, kterým je generování velkých zisků, participace mezinárodních zločineckých organizací a souvislost s další trestnou činností a jinými nebezpečnými sociálními

---

⁴⁴ DIBLÍKOVÁ, s. a kol. Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2018. Praha: IKSP, 2019. s. 98-100.

⁴⁵ GRIVNA, Tomáš, a kol. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 453.

jevy. Obchodování s omamnými a psychotropními látkami se řadí mezi nejvýdělečnější formy nelegální činnosti, která s sebou přináší průvodní trestnou činnost jako např. násilnou kriminalitu, praní peněz či korupci.⁴⁶ Obchod s drogami vyžaduje rozsáhlou organizační síť mnoha osob, neboť návykové látky nezdědka cestují přes polovinu světa a hranice několika států.

Drogová kriminalita patří mezi nejfrekventovanější formy organizovaného zločinu. Jedná se o rozsáhlý celosvětový problém, který zasahuje do oblasti zdravotní, společenské, ekonomické i bezpečnostní. Tuto problematiku řeší řada mezinárodních úmluv.⁴⁷ Celosvětový trh s drogami dosáhl dle odhadů v roce 2014 hodnotu 426 až 652 miliard amerických dolarů (USD). To představuje přibližně jednu třetinu zisků z mezinárodního organizovaného zločinu. Nejčastější drogou bylo konopí, následované kokainem, opiáty a stimulanty amfetaminového typu (ATS). ATS a konopí se vyrábějí po celém světě, zatímco produkce kokainu a opiátů se soustřeďuje v Jižní Americe a Afghánistánu.⁴⁸

Definici pojmu „droga“ v českém právním řádu nenalezneme. Dle psychologického slovníku ji můžeme definovat jako látku, která je používána a zneužívána pro změnu nálady, vědomí, povzbuzení či tlumení somatopsychických funkcí.⁴⁹ Pojem může být chápán buď v užším smyslu jako synonymum pro omamné a psychotropní látky, nebo ve smyslu širším, který zahrnuje i legální látky jako je např. alkohol. Podstatou drog je, že jednak působí na psychiku člověka, ovlivňují jeho vnímání a prožívání vnitřního i vnějšího světa, a jednak mají potenciál závislosti, tedy schopnost způsobit závislost.⁵⁰

Návykové látky jsou v rámci trestního práva vymezeny v § 130 trestního zákoníku jako alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobivé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Dále tuto problematiku upravuje zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, který pracuje pouze s omamnými a psychotropními látkami. Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, definuje návykovou látkou jako alkohol, tabák, omamné a psychotropní látky a jiné látky s psychoaktivními účinky, jejichž

---

⁴⁶ TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 20.

⁴⁷ Např. Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961 ve znění Protokolu o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1972, Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971, Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988.

⁴⁸ CHANNING, May. Transnational Crime and the Developing World. Global Financial Integrity, 2017. s. xi.

⁴⁹ HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. Psychologický slovník. Praha: Portál, 2009. s. 122.

⁵⁰ GRÍVNA, Tomáš, a kol. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 365.

užívání může vést nebo se podílet na vzniku a rozvoji duševních poruch a poruch chování. Seznam omamných a psychotropních látek se nachází v nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek.

Pro vymezení kriminality související s drogami je možné užít tzv. Goldsteinův tripartitní model z 80. let minulého století, který rozděluje trestnou činnost na psychofarmakologickou, ekonomicky-kompulzivní a systémovou. Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA) tento model v roce 2007 rozšířil o kategorii trestné činy spáchané porušováním protidrogové legislativy. Psychofarmakologicky podmíněná trestná činnost představuje kategorii trestných činů, které jsou páchané pod vlivem návykových látek, tedy jako přímý důsledek jejich užívání. Ekonomicky motivovaná trestná činnost souvisí s obstaráváním prostředků pro financování užívání drog. Jedná se zejména o majetkovou trestnou činnost, prodej návykových látek, padělání lékařských předpisů apod. Systémová trestná činnost zahrnuje trestné činy páchané v rámci fungování nelegálních drogových trhů. Může se jednat např. o spory o území, vymáhání pohledávek či střety s policií. Poslední kategorie sleduje trestné činy spáchané porušováním protidrogové legislativy a souvisejících právních předpisů.⁵¹

Drogovou kriminalitu lze také rozdělit na primární a sekundární. Primární drogovou kriminalitu představují trestné činy obsažené v trestním zákoníku. Pět hlavních skutkových podstat týkajících se drog se nachází v hlavě VII, dílu 1 zvláštní části; tedy trestné činy dle § 283 nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, § 284 přechovávání omamné a psychotropní látky a jedy, § 285 nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku, § 286 výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedy a § 287 šíření toxikomanie. Sekundární drogová kriminalita je spojena s trestnou činností, která je páchána v důsledku užívání omamných a psychotropních látek či v rámci obstarávání finančních prostředků pro získání těchto látek.

2.2.1.1 Drogová kriminalita a institut spolupracujícího obviněného

Statistiky jednoznačně vypovídají, že nejčastěji se institut spolupracujícího obviněného uplatňuje v rámci kriminality spojené s návykovými látkami, a to s velkým předstihem před jinou trestnou činností.⁵² Je to dáno především tím, že drogová kriminalita se řadu let drží na nejvyšších místech v žebříčku nejčastějších forem organizované kriminality. Dále se jedná

---

⁵¹ ROUBALOVÁ, Michaela a kol. Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky. Praha: IKSP, 2019. s. 12-13.

⁵² Viz kapitola 5. Využívání institutu spolupracujícího obviněného.

o tzv. trestnou činnost bez oběti, čímž zde chybí vůle, aby byla odhalena a potrestána. Toto vede k velké míře latence. Případné trestní řízení trpí nedostatkem důkazů. Institut spolupracujícího obviněného je jedna z možností, jak tomuto zamezit. Za deset let od zavedení do českého právního řádu se ukázal jako velice účinná zbraň při objasňování drogové trestné činnosti.⁵³

V rámci expertního dotazníkového šetření v roce 2014 byla respondentům položena otázka, jak hodnotí institut spolupracujícího obviněného z hlediska jeho užitečnosti při stíhání drogové kriminality. Výzkumná otázka zněla: „*Jak celkově hodnotíte institut spolupracujícího obviněného (§ 178a trestního řádu) z hlediska jeho užitečnosti při stíhání drogové kriminality (tj. pokud jde o právní úpravu i praktické podmínky její aplikace)?*“

Tabulka 1 Hodnocení užitečnosti institutu spolupracujícího obviněného při stíhání drogové kriminality

	Policie (N=33)		Státní zástupci (N=47)		Soudci (N=58)	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Rozhodně je užitečný	23	69,7	16	34	13	22,4
Spíše je užitečný	10	30,3	16	34	29	50
Spíše není užitečný	0	0	1	2,1	1	1,7
Rozhodně není užitečný	0	0	1	2,1	0	0
Neví/nedokáže posoudit	0	0	13	27,7	15	25,9

Zeman, Petr a kol. Drogová kriminalita a trestní zákoník. Praha: IKSP, 2015. s. 164.

Většina dotazovaných hodnotila institut jako užitečný, dvě třetiny příslušníků policie dokonce jako rozhodně užitečný. Policisté hodnotili pozitivně zejména to, že disponují nástrojem, kterým mohou motivovat pachatele ke spolupráci a případně rozkrýt další trestnou činnost. Nejvhodnější je jeho využití v rámci závažné organizované kriminality, kde by nebylo možné objasnit rozhodné skutečnosti jiným způsobem. Z řad státních zástupců zazněly pochvaly jako např.: „*Pokud tito (spolupracující obvinění – pozn. aut.) vysvětlí obsahy zaznamenaných hovorů, je to pro prokázání viny pro státního zástupce podstatně jednodušší, protože soudy kolikrát výklad hovorů, které nikdy nejsou jednoznačné, nevykládají tak, jak jsou pochopeny vzhledem k okolnostem policisty přepisujícími obsah hovorů.*“⁵⁴

Kritika zaznívala především směrem k nedostatečné právní úpravě tohoto institutu, neboť dle názoru respondentů by bylo vhodné modifikovat trestní řád tak, aby bylo umožněno jeho čtenější využívání. Záporná hodnocení se vyskytovala zřídka. Celkem třináct státních zástupců a patnáct soudců uvedli, že nejsou schopni tuto otázku posoudit, jelikož s institutem spolupracujícího obviněného nemají dosud praktické zkušenosti. To je vysvětlitelné z hlediska

⁵³ ZEMAN, Petr a kol. Drogová kriminalita a trestní zákoník. Praha: IKSP, 2015. s. 61.

⁵⁴ ZEMAN, Petr a kol. Drogová kriminalita a trestní zákoník. Praha: IKSP, 2015. s. 164.

věcné příslušnosti, kdy případy, kde se vyskytuje spolupracující obviněný, většinou řeší krajské soudy a krajská státní zastupitelství.⁵⁵

2.3 Nástroje boje s organizovaným zločinem

Aby bylo možno s organizovaným zločinem efektivně bojovat, je třeba disponovat adekvátní zákonnou úpravou, která orgánům činným v trestním řízení dává do rukou účinné nástroje. Tyto prostředky ale s sebou mohou přinést silné zásahy do občanských práv a svobod a zároveň kolidují s tradičními zásadami trestního práva. Běžné vyšetřovací způsoby nereflektují specifika a „odbornost“ organizované kriminality, která se navíc neustále vyvíjí a je třeba přicházet s novými způsoby, jak s ní držet krok. Zároveň je třeba pamatovat na poučku, že odhalený organizovaný zločin je špatně organizovaný zločin. Problémem současné právní úpravy je samotný trestní řád, který je i přes množství novelizací zastaralý. Je nutné co nejdříve přistoupit k rekodifikaci trestního práva procesního a poskytnout orgánům činným v trestním řízení efektivní nástroje okleštěné od zbytečného formalismu.

Nástroje upravuje jak trestní právo hmotné, tak trestní právo procesní. Trestní zákoník postihuje v § 361 samotnou účast na organizované zločinecké skupině a kriminalizuje jednání, založení, účast a podporu organizované zločinecké skupiny, které by jinak mělo povahu přípravy trestného činu. Také v tomto kodexu dochází k zpřísnění sazby u řady trestných činů, pokud je spáchána organizovanou skupinou. Dále je významný § 365, který upravuje institut beztrestnosti agenta.

Trestní právo procesní nabízí řadu velice efektivních nástrojů. Je jím zejména zadržení, otevření, záměna a sledování zásilky dle § 86 - § 87b trestního řádu a odposlech a záznam telekomunikačního provozu dle § 88 trestního řádu. V rámci vyšetřování organizovaného zločinu se významně uplatní operativně pátrací prostředky dle § 158b, mezi které patří předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Dle § 159b je možné dočasně odložit trestní stíhání, pokud je to třeba k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Účelem § 178a a institutu spolupracujícího obviněného je zejména boj s organizovaným zločinem.

Výhoda institutu spolupracujícího obviněného oproti ostatním nástrojům v boji s organizovaným zločinem spočívá zejména v jeho schopnosti přinést interní a autentické informace o organizované skupině, které by jiným způsobem bylo velmi obtížné či dokonce

---

⁵⁵ ZEMAN, Petr a kol. Drogová kriminalita a trestní zákoník. Praha: IKSP, 2015. s. 164.

nemožné získat. Samozřejmě nesmí být opomenuto riziko účelovosti výpovědi a osoba spolupracujícího obviněného musí být dostatečně důvěryhodná a musí být zkoumána její motivace pro výpověď a pravdivost poskytnutých informací. Interní a autentické informace lze získat i prostřednictvím agenta. Toto řešení je ale vysoce nákladné a náročné na realizaci. V případě spolupracujícího obviněného tyto náklady nejsou, ale mohou zde následně vzniknout sekundární náklady na jeho ochranu. Pokud se do ochrany zahrne i rodina a osoby blízké, tyto náklady mohou dosáhnout velmi vysokých částek. Otázkou také je, zda je vhodné ve společnosti vynakládat vysoké finanční prostředky na ochranu osob s mnohdy velice závažnou kriminální minulostí.

Jako na jedno z rizik bývá poukazováno na spolupracujícího obviněného „recidivistu“.⁵⁶ Pokud je spolupracujícímu obviněnému jako odměna za jeho výpověď poskytnuta beztrestnost, může vzniknout situace, kdy člen organizované zločinecké skupiny bude po léta páchat trestnou činnost, přičemž bude shromažďovat žádoucí informace, díky kterým v případě trestního stíhání unikne trestu. Pokud není zamezeno opakovanému označení stejné osoby jako spolupracujícího obviněného, může tento celý postup „recidivista“ realizovat znovu a znovu. Bylo by tedy na místě posoudit, jestli by právní úprava spolupracujícího obviněného neměla obsahovat podmínku, že osoba nemůže být označena za spolupracujícího obviněného opakovaně.

---

⁵⁶ Viz SCHRAMHAUSER, Jan. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. Trestněprávní revue. 2012, č. 1. s. 11-16. Též rozhovor s profesorem Jelínkem. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek>

3. SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

Institut spolupracujícího obviněného byl do českého právního řádu zakotven novelou provedenou zákonem č. 41/2009 Sb., která byla přijata v souvislosti s novým trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb. s účinností dne 1. 1. 2010. Do trestního řádu bylo vloženo nové ustanovení § 178a. Zákonodárce systematicky tento institut zařadil do hlavy desáté, oddílu sedmého. V novém trestním zákoníku se úprava spolupracujícího obviněného vyskytuje v ustanoveních souvisejících s potrestáním pachatele, tedy v hlavě páté, dílu druhém.

Cílem právní úpravy dle důvodové zprávy je motivovat osoby podílející se na činnosti organizovaných zločineckých skupin a organizovaných skupin ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. Zákonodárce si od tohoto sliboval usnadnění vyšetřování a zlepšení důkazní situace, kdy vyšetřování organizovaného zločinu zpravidla trpí nedostatkem důkazů k usvědčení osob organizujících nebo řídících zvláště závažnou trestnou činnost.⁵⁷

Úprava reflektuje odpovídající dokumenty mezinárodního práva a *acquis communautaire*. Následuje Rezoluci Rady Evropské unie č. 497Y0111(01) ze dne 20. prosince 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu. Tou jsou členské státy vyzvány k přijetí vhodných opatření, kterými by motivovaly členy či bývalé členy organizovaných zločineckých skupin nebo jiných organizací jakéhokoli druhu ke spolupráci při soudním řízení. Podobně hovoří i Palermská Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu z roku 2000, která pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 24. 10. 2013.⁵⁸ Tato Úmluva nabádá státy k podpoře osob, které se podílely na spáchání závažné trestné činnosti a jsou o tom ochotny poskytnout významné informace. Článek 26 doporučuje státům přijmout vhodná opatření, která by zvýšila ochotu spolupracovat u osob, které se podílely nebo podílejí na organizovaném zločinu. Také by státy měly zvážit zavedení možnosti snížení trestu u obžalovaného, který poskytne podstatnou spolupráci při vyšetřování nebo stíhání trestného činu upraveného Úmluvou.⁵⁹

Od roku 2010 došlo ke dvěma novelizacím institutu spolupracujícího obviněného. První novela byla provedena zákonem č. 193/2012 Sb. s účinností dne 1. 9. 2012, která mimo jiné rozšířila okruh trestných činů, na které je možno tento institut aplikovat, tedy na všechny zločiny. Dále

---

⁵⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb. o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, č. 41/2009 Dz.

⁵⁸ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí, 75/2013 Sb. m. s.

⁵⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb. o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, č. 41/2009 Dz.

zakotvila možnost v některých případech upustit od potrestání. Nejnovější změna zákonem č. 333/2020 Sb. nabyla účinnosti dne 1. 10. 2020. Byl odstraněn jeden z vytýkaných nedostatků právní úpravy institutu spolupracujícího obviněného, a to jeho nepostižitelnost v případě nedodržení závazku po skončení trestního řízení. Nově je také možné označit obviněného za spolupracujícího v dohodě o vině a trestu.

3.1 Procesněprávní úprava

Jádro procesněprávní úpravy institutu spolupracujícího obviněného nalezneme v § 178a trestního řádu. Toto ustanovení původně obsahovalo tři odstavce, ale novelou provedenou zákonem č. 333/2020 Sb. byl nově přidán odstavec čtvrtý. Jsou zde podrobně popsána přísná kritéria, která je nutno naplnit pro získání statutu spolupracujícího obviněného, a hlediska, která musí státní zástupce pro jeho udělení zohlednit. Dále je zde stanoveno, kdy je možné navrhnout upuštění od potrestání a nutnost provést výslech obviněného před tím, než jej státní zástupce označí jako spolupracujícího. Novinkou je možnost povolit obnovu řízení v neprospěch obviněného v případě, že poruší svůj závazek, který je podstatou pro uplatnění institutu spolupracujícího obviněného.

3.1.1 Podmínky pro označení obviněného za spolupracujícího

První odstavec § 178a trestního řádu stanovuje řadu velmi obsáhlých podmínek, které je třeba kumulativně splnit, aby osoba mohla být označena za spolupracujícího obviněného. Na udělení tohoto statutu není právní nárok, takže ani splnění veškerých podmínek negarantuje osobě, která o toto označení usiluje, že se stane spolupracujícím obviněným.⁶⁰

§ 178a

Spolupracující obviněný

(1) V řízení o zločinu může státní zástupce v obžalobě nebo v dohodě o vině a trestu označit obviněného za spolupracujícího, jestliže obviněný

- a) oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,*
- b) dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a*
- c) prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný,*

⁶⁰ DRAŠTÍK, Antonín, Jaroslav FENYK aj. *Trestní řád: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer, 2017 [cit. 10. 11. 2020]. Dostupné v Systému ASPI. § 178a.

a považuje-li státní zástupce takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.

Status spolupracujícího obviněného může získat, jak již z logiky názvu vyplývá, pouze obviněný, tedy osoba, proti které bylo zahájeno trestní stíhání.⁶¹ Nabízí se otázka, zda je možné využít tento institut v řízení proti právnické osobě. Dle komentáře to možné je, pokud se trestní stíhání povede pro zločin.⁶² Zákonem není explicitně vyloučeno užití § 178a trestního řádu ve vztahu k právnickým osobám, ale je třeba zvážit § 1 odst. 2 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, a tedy zda aplikace tohoto institutu není vyloučeno z povahy věci. Osobně se přidávám k názoru, že to z tohoto důvodu možné není. V České republice se dosud nevyskytlo jediné řízení, kdy by právnická osoba byla označena za spolupracujícího obviněného. V případě řízení ve věcech mladistvých je možné uplatnění institutu spolupracujícího obviněného, neboť to rovněž není přímo vyloučeno a tedy se uplatní § 1 odst. 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Jediný, kdo má diskreční pravomoc označit osobu za spolupracujícího obviněného, je státní zástupce a může tak učinit buď v obžalobě nebo nově též v dohodě o vině a trestu.⁶³ Státní zástupce označí obviněného jako spolupracujícího za částí obžaloby, v níž uvádí osobní údaje obviněného, v samostatně odděleném odstavci a s odkazem na ustanovení § 178a odst. 1 trestního řádu.⁶⁴

Institut spolupracujícího obviněného lze užít pouze v řízení o zločinu, tedy u všech úmyslných trestných činů s horní hranicí trestní sazby převyšující pět let. Původně byla možnost takto označit obviněného pouze v řízení o zvlášť závažném zločinu, tj. dle § 14 odst. 3 trestního zákoníku úmyslný trestný čin, na nějž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. K rozšíření na všechny zločiny došlo zákonem č. 193/2012 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 9. 2012. Hlavním důvodem byla možnost uplatnit tento institut u většího množství trestných činů, především pro závažná korupční jednání.⁶⁵ Vantuch ale

---

⁶¹ Srov. § 32 trestního řádu.

⁶² ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. s. 2317. Dále srov. § 7 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob.

⁶³ Novela zákonem č. 333/2020 Sb. s účinností dne 1. 10. 2020.

⁶⁴ Čl. 60 odst. 5, pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019 ze dne 3. září 2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení.

⁶⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 193/2012 Dz.

poukazuje na to, že institut spolupracujícího obviněného bylo možné aplikovat na všechny korupční trestné činy pouze s jednou výjimkou. Dále polemizuje nad tím, na kolik toto rozšíření zefektivňuje boj s organizovaným zločinem a odpovídá doporučením Rezoluce Rady Evropské unie č. 497Y0111(01) ze dne 20. prosince 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu.⁶⁶ Naopak od státních zastupitelství se ozývaly návrhy na ještě další rozšíření katalogu trestných činů, u kterých by mohl být institut spolupracujícího obviněného uplatňován.⁶⁷ Dle mého názoru bylo rozšíření možnosti aplikovat tento institut na všechny zločiny správné, neboť předtím byl využíván naprosto sporadicky. Vantuchův argument je logický, institut spolupracujícího obviněného je určen především na potírání velice závažné organizované kriminality. Na druhou stranu kategorie zločinů je stále omezena podmínkou, že se musí jednat o zločin spáchaný členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Rozšíření tedy bylo korektním krokem pro zefektivnění využívání institutu spolupracujícího obviněného.

Další zákonnou podmínkou je, že obviněný musí oznámit státnímu zástupci takové skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Tyto skutečnosti se posuzují podle povahy konkrétního případu, trestného činu, o který v daném případě jde, věrohodnosti údajů uváděných obviněným v porovnání s údaji, jež plynou z dosud provedených důkazů. Nedostačující je pouhá forma podání dle § 59 odst. 1 trestního řádu, ale musí o nich být sepsán protokol s obviněným dle § 178a odst. 3 trestního řádu.⁶⁸

Obviněný má povinnost zavázat se, že podá jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem, úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech. Forma tohoto závazku by měla být písemná, lze jej učinit samostatným písemným prohlášením podepsaným obviněným nebo v rámci protokolu o výslechu obviněného dle § 178a odst. 3.⁶⁹ Úplnost a pravdivost výpovědi obviněného je zcela klíčová, jelikož se jedná o zásadní důkaz v řízení před soudem. Z povahy institutu spolupracujícího obviněného vyplývá poměrně velké riziko, že osoba podá nepravdivé informace za vidinou snížení trestu. Proces hodnocení věrohodnosti výpovědi spolupracujícího obviněného musí být mimořádně pečlivý; musí být posouzeny mj. jeho osobnostní rysy, jeho

---

⁶⁶ VANTUCH, Pavel. Spolupracující obviněný po novelizaci provedené zákonem č. 139/2012 Sb. Trestní právo. 2012, roč. 12, č. 10.

⁶⁷ Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství, sp. zn. 1 SL 114/2014. s. 10.

⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. s. 2317.

⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. s. 2317.

motivace ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení a soulad jeho výpovědi s ostatními důkazy shromážděnými ve věci.⁷⁰

3.1.1.1 Organizovaná skupina a organizovaná zločinecká skupina

Na daný zločin se dále váže podmínka, že musí být spáchaný členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Pojem organizované skupiny prostupuje trestním zákoníkem, ačkoliv zde není výslovně definován. Objevuje se v § 42 písm. o) jako obecná přitěžující okolnost a dále zejména jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, např. trestný čin nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku. Dle judikatury se jedná o sdružení nejméně tří trestně odpovědných osob, v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho závažnost, resp. společenskou škodlivost. Skupina nemusí mít trvalejší charakter a tímto způsobem lze spáchat i jen ojedinělý, jednorázový trestný čin. Nevyžaduje se výslovné přijetí za člena skupiny nebo výslovné přistoupení ke skupině, ale postačí, že se do ní pachatel včlenil a aktivně se na její činnosti podílel.⁷¹ Čin je totiž spáchán ve spojení s organizovanou skupinou, je-li pachatel, který může, ale nemusí být členem organizované skupiny, při jejím páčání jakkoli navázán (osobně, telefonicky, prostřednictvím internetu apod.) na organizovanou skupinu. Pachatel tedy může být sám členem organizované skupiny, ale může s touto toliko spolupracovat.⁷² Jako příklad trestného činu lze uvést nedovolenou výrobu a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 odst. 4 písm. c), kde je zpřesněna podmínka, že organizovaná skupina působí ve více státech.

Naproti tomu organizovaná zločinecká skupina je pojem zákonem definovaný, konkrétně v ustanovení § 129 trestního zákoníku jako společenství nejméně tří trestně odpovědných osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páčání úmyslné trestné činnosti. § 178a odst. 1 písm. a) obsahuje formulaci ve prospěch organizované zločinecké skupiny, což odkazuje na zvláštní ustanovení o některých pachatelích trestního zákoníku. Zde je v § 107 pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny definován jako ten, kdo spáchal úmyslný trestný čin jako člen

⁷⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 859/13.

⁷¹ ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. s. 1375. Dále srov. R 53/1976-II. a R 45/1986.

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2014, sp. zn. 3 Tdo 613/2014-73.

organizované zločinecké skupiny, nebo ten, kdo takový čin spáchal vědomě se členem organizované zločinecké skupiny anebo v úmyslu organizované zločinecké skupině napomáhat.

Tato podmínka reflektuje základní podstatu institutu spolupracujícího obviněného jako nástroje pro potírání organizovaného zločinu. Spolupracující nemusí být nutně člen organizované zločinecké skupiny, v praxi bude cíleno spíše na „slabé články“, u kterých je větší pravděpodobnost, že budou ochotni spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Nejvíce informací budou moct poskytnout především odpadlíci, tedy bývalí členové, kteří především pod slibem ochrany před pomstou budou ochotni vypovídat.

3.1.1.2 Doznání a souhlas

Doznání k činu představuje další podmínku, aby bylo možno využít úpravu spolupracujícího obviněného dle § 178a trestního řádu. Obviněný se musí doznat k činu, pro který je stíhán, není tedy možné, aby se toto doznání týkalo jiného skutku a jiného trestného činu. Doznání musí být úplné a bez výhrad a musí být podporováno i dalšími důkazy provedenými ve věci.⁷³ O doznání nesmějí být důvodné pochybnosti, že by nebylo učiněno svobodně, vážně a určitě. Je stěžejní striktní dodržování zákona a zásady materiální pravdy, tedy aby byl zjištěn skutkový stav bez jakýchkoliv pochybností. Obviněný nesmí být za žádných okolností k doznání nucen. Lze předpokládat, že v řízeních se spolupracujícím obviněným většinou bude vystupovat obhájce, jehož role je velmi důležitá, aby kontroloval, zda byla dodržena veškerá práva obviněného a využity veškeré zákonné prostředky obhajoby. Neznalost trestních předpisů nemůže způsobit zkrácení práv obviněného. Doznání obviněného nezavazuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu.⁷⁴ Nesmí se zapomínat ani na další základní zásadu trestního řízení, kterou je presumpce nevinoty; dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.⁷⁵

Nepravdivá doznání se objevují především v situacích, kdy jsou užity nedovolené a nevhodné metody při vyšetřování v podobě fyzického či psychického nátlaku. Vyslýchanému mohou být slíbeny výhody např. nižšího trestu či naopak vyhrožováno vysokým trestem. Nebezpečná je taktika zaskočení nevinných psychicky labilních jedinců, při které je vyslýchaný snadno vyveden z míry. Důsledkem toho jsou nervózní projevy, jako třeba rozrušení, chaotické

⁷³ ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. s. 2321.

⁷⁴ Viz § 2 odst. 5 trestního řádu.

⁷⁵ § 2 odst. 2 trestního řádu.

chování, zblednutí, třes hlasu, které vyslychající může sledovat podezřelými a bude nadále ve výslechu vyvíjet nátlak, který povede k doznání k činu, který ale vyslychaný nespáchal.⁷⁶

Další předpoklad je prohlášení obviněného, že souhlasí s označením za spolupracujícího obviněného. Písemná forma tohoto souhlasu je zpravidla začleněna do protokolu o výslechu dle § 178a odst. 3 trestního řádu.⁷⁷

3.1.1.3 Fakultativní postup státního zástupce

Zákonodárce dává státnímu zástupci plnou diskreci v tom, zda obviněný bude v obžalobě označen za spolupracujícího obviněného či ne, a to i v případě, že jsou splněny všechny zákonné podmínky. Státní zástupce musí zvážit, nakolik je takové označení potřebné, přičemž musí přihlídnout k několika kritériím. Je třeba hodnotit jak trestný čin, k jehož objasnění se obviněný zavázal, tak i trestný čin uvedený v doznání obviněného, tedy ten, pro který je stíhán. Závažnost trestného činu se určuje dle § 39 odst. 2 trestního zákoníku. Státní zástupce musí přihlídnout zejména k významu chráněného zájmu, který byl dotčen, k způsobu provedení činu a jeho následkům, okolnostem, za kterých byl čin spáchán, k osobě pachatele, míře jeho zavinění a jeho pohnutce, záměru nebo cíli. Další podstatné kritérium je osoba obviněného, jeho dosavadní život, trestní minulost a další okolnosti, zejména ve vztahu k věrohodnosti jeho výpovědi. Státní zástupce dále hodnotí okolnosti případu, jakou měrou a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.⁷⁸

Fakultativní postup státního zástupce značně podporuje nejisté postavení obviněného, který usiluje o získání statutu spolupracujícího obviněného. Domnívám se, že je to jeden z důvodů, proč se tento institut v praxi tolik nevyužívá. Zákon obviněnému stanoví dlouhý seznam přísných podmínek a na jejich konci je pouze prchavá vidina skutečného přiznání statutu spolupracujícího obviněného a získání výhod v podobě nižšího trestu, o kterém rozhoduje soud prakticky nezávisle na státním zástupci. Na druhou stranu institut spolupracujícího obviněného by dle mého názoru neměl být zbytečně nadužíván. Státní zástupce tedy musí pečlivě posoudit, zda je v zájmu společnosti zvolit postup, který může vést k tomu, že pachateli bude uložen nepřiměřeně mírný trest.

---

⁷⁶ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. Aplikovaná forenzní psychologie. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). s. 200.

⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. s. 2321.

⁷⁸ DRAŠTÍK, Antonín, Jaroslav FENYK aj. Trestní řád: Komentář [Systém ASPI]. Wolters Kluwer, 2017 [cit. 10. 11. 2020]. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X, § 178a.

3.1.2 Návrh na upuštění od potrestání

Druhý odstavec byl přidán v rámci novely provedené zákonem č. 193/2012 Sb. a rozšířil oprávnění státního zástupce, který má nyní možnost navrhnout v obžalobě upuštění od potrestání dle § 46 trestního zákoníku. Rovněž je možné zvážit podmíněné upuštění od potrestání s dohledem dle § 48 trestního zákoníku.⁷⁹

(2) Pokud spolupracující obviněný nespáchal trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl, jestliže se nepodílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl, pokud jím nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt a pokud nejsou důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody (§ 59 trestního zákoníku), může státní zástupce v obžalobě navrhnout upuštění od potrestání, pokud to považuje za nezbytné s ohledem na všechny okolnosti, zejména vzhledem k povaze trestného činu uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal, k míře, v jaké může spolupracující obviněný přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k významu jeho výpovědi pro dané trestní řízení s ohledem na shromážděné důkazy, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil.

Upuštění od potrestání představuje největší motivaci pro obviněné, aby usilovali o získání statutu spolupracujícího obviněného. Opět ale platí, že postup státního zástupce je zcela fakultativní a obviněný na něj nemá právní nárok ani při splnění všech stanovených podmínek.⁸⁰ Obviněný nesmí spáchat trestný čin, který by byl závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl. Kritériem posouzení není jen trestní sazba, ale zvažuje se povaha vlastního trestního jednání, způsob provedení činu, následku, míra zavinění a pohnutka. Dále se na tomto zločinu nesmí obviněný podílet jako organizátor, tedy ten, kdo spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil dle § 24 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku, nebo návodce, tj. ten, který vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin dle § 24 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku. Návrh na upuštění od potrestání nepřichází v úvahu, pokud obviněný trestným činem úmyslně způsobil těžkou újmu na zdraví nebo smrt. Nesmí být shledány důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody dle § 59 trestního zákoníku. Soud dle tohoto ustanovení může uložit trest v horní polovině trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoně, jejíž horní hranice se zvyšuje o třetinu pachatelů, který znovu spáchal zvlášť závažný zločin, ač již byl pro takový nebo jiný zvlášť závažný zločin potrestán a závažnost zvlášť závažného zločinu je vzhledem

⁷⁹ Viz ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. s. 2323.

⁸⁰ ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. s. 2322.

k takové recidivě a ostatním okolnostem případu vysoká nebo možnost nápravy pachatele je ztížena.

Pokud jsou tyto zákonné podmínky splněny, státní zástupce musí zvážit, zda je nezbytné v obžalobě navrhnout upuštění od potrestání. Zákon stanovuje demonstrativní výčet okolností, o které se při rozhodování opírá státní zástupce. Podobně jako při hodnocení, zda obviněného označí za spolupracujícího, státní zástupce posoudí povahu trestného činu uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal, osobu obviněného a okolnosti případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil. Státní zástupce musí přihlídnout k míře, v jaké může spolupracující obviněný přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Důraz je kladen na význam výpovědi obviněného pro dané trestní řízení s ohledem na shromážděné důkazy.

Státnímu zástupci je zde dána do ruky velká pravomoc, neboť v případě, že navrhne v obžalobě upuštění od potrestání a bude prokázáno, že byly naplněny veškeré podmínky, soud musí obligatorně postupovat dle § 46 odst. 2 trestního zákoníku a upustit od potrestání, čímž de facto státní zástupce dopředu určuje rozhodnutí soudu o trestu. Je však třeba pamatovat na to, že soud je povinen zvážit veškeré okolnosti významné pro aplikaci institutu spolupracujícího obviněného samostatně, nezávisle na předchozím názoru státního zástupce.⁸¹

3.1.3 Výslech obviněného

Státní zástupce má povinnost vyslechnout obviněného před tím, než ho označí jako spolupracujícího. Pokud iniciativa vychází od obviněného, je třeba ho vyslechnout poté, co státní zástupce obdrží podání nebo jiný podnět. Tento výslech může provést pouze státní zástupce.⁸² Není možná delegace na jiné subjekty, ani na policejní orgán či pověřit právního čekatele nebo asistenta.⁸³

Před výslechem musí být obviněný poučen o svých právech a o podstatě označení za spolupracujícího obviněného. Dále je poučen o povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet závazek dle § 178a odst. 1, tedy podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem

---

⁸¹ DRAŠTÍK, Antonín, Jaroslav FENYK aj. *Trestní řád: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer, 2017 [cit. 10. 11. 2020]. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X, § 178a. Dále srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2015, sp. zn. 8 Tdo 661/2015-62.

⁸² Viz § 12 odst. 5 trestního řádu.

⁸³ ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní řád I, II, III. 7. vydání*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. s. 2323.

úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech. Je třeba obviněného upozornit, že pokud by tento závazek porušil, nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného. Pokud by taková situace nastala, musí státní zástupce obviněnému oznámit, že již není považován za spolupracujícího obviněného. V případě, že řízení je již ve stádiu před soudem, toto oznámení provede soud, buď na návrh státního zástupce, nebo i bez návrhu. Oznámení musí být odůvodněno, ale podání opravného prostředku není možné.⁸⁴

Samotný výslech dle odstavce 3 je zaměřen zejména na oznámení o skutečnostech, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny dle odstavce 1 písm. a) a doznání dle odstavce 1 písm. b). Státní zástupce se musí obligatorně tázat, zda si je obviněný vědom důsledků svého postupu. Výslech se může týkat i jiných skutečností, pokud to státní zástupce považuje za potřebné.

Výpověď spolupracujícího obviněného je klíčová. Jedná se o legitimní důkazní prostředek, který nesmí stát osamoceně a je třeba jej hodnotit kriticky.⁸⁵ Státní zástupce musí zejména pamatovat na poměrně velké riziko účelovosti a tento výslech řádně provést a detailně hodnotit výpověď obviněného, včetně motivace, která ho vedla k tomu, že bude ochoten poskytnout informace pro vyšetřování.

(3) Před tím, než státní zástupce obviněného označí jako spolupracujícího vyslechne ho zejména k obsahu oznámení a k jeho doznání. Obviněného také vyslechne k tomu, zda si je vědom důsledků svého postupu. Před výslechem státní zástupce obviněného poučí o jeho právech, o podstatě označení za spolupracujícího obviněného, o povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v odstavci 1 a také o tom, že jakmile obviněný v přípravném řízení nebo v řízení před soudem poruší své závazky nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného.

3.1.4 Novela provedená zákonem č. 333/2020 Sb.

Po osmi letech došlo ke změně právní úpravy institutu spolupracujícího obviněného, a to novelou provedenou zákonem č. 333/2020 Sb. Tato novela účinná od 1. 10. 2020 s sebou přinesla rozsáhlý počet změn. Dle důvodové zprávy je cílem především zvýšení počtu ukládání peněžitých trestů, ať již jako trestů samostatných či ukládaných vedle jiného trestu.⁸⁶ Dále došlo k rozsáhlým změnám úpravy dohody o vině a trestu, ale důvodová zpráva se tomuto nijak

⁸⁴ ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. s. 2323.

⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1315/2012.

⁸⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 333/2020 Dz.

nevěnuje. Markantní změnou, kterou tato novela přinesla, je často diskutované zvýšení hranice škody, prospěchu, nákladů k odstranění poškození životního prostředí a hodnoty věci dle § 138 trestního zákoníku na dvojnásobek.

Vláda návrh zákona předložila sněmovně 3. 4. 2019, zastoupená ministrem spravedlnosti. Sněmovní tisk 453/0 rozeslaný poslancům obsahuje především navrhované změny ohledně peněžitého trestu.⁸⁷ Úpravu institutu spolupracujícího obviněného tento návrh neobsahoval. Organizační výbor poslanecké sněmovny doporučil návrh zákona k projednání a jako garanční výbor navrhl Ústavně právní výbor. Změny týkající se institutu spolupracujícího obviněného přišly až s pozměňovacími a jinými návrhy k tomuto vládnímu návrhu zákona. Ke schválení poslaneckou sněmovnou došlo 19. 6. 2020 a návrh byl postoupen Senátu, který se k němu vyjádřil kladně 22. 7. 2020. Prezident návrh zákona podepsal. Zákon byl vyhlášen 6. 8. 2020 ve Sbírce zákonů v částce 134 pod číslem 333/2020 Sb.⁸⁸

3.1.4.1 Dohoda o vině a trestu

První změnou úpravy institutu spolupracujícího obviněného je, že nyní lze označit obviněného jako spolupracujícího v dohodě o vině a trestu, a ne pouze v obžalobě. Toto navazuje na rozšíření možnosti sjednat dohodu o vině a trestu ve vztahu ke všem trestným činům. Dříve to nebylo možné u zvláště závažných zločinů. Spolupracující obviněný nemusí být takto označen již v návrhu na schválení sjednané dohody, přesto je vhodné, aby takto státní zástupce postupoval.⁸⁹

Možnost sjednat dohodu o vině a trestu byla do trestního řádu vložena novelou provedenou zákonem č. 193/2012 Sb. s účinností od 1. 9. 2012.⁹⁰ Nově byl přidán § 175a upravující předpoklady dohody o vině a trestu, § 175b upravující návrh na schválení této dohody a řízení o schválení dohody o vině a trestu je upraveno v hlavě dvacáté, konkrétně v § 314o - 314s. Podobně jako u institutu spolupracujícího obviněného se jedná o jev typický především pro angloamerický právní systém (*Guilty Plea, Plea Bargaining*), ale nyní se vyskytuje běžně i u států kontinentálního práva.⁹¹ Dohodu o vině a trestu sjednává státní zástupce s obviněným.

---

⁸⁷ Návrh zákona včetně důvodové zprávy, sněmovní tisk 453/0.

Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=453&CT1=0>

⁸⁸ Sněmovní tisk 453. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?t=453&o=8>

⁸⁹ Sněmovní tisk 466/0. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=466&CT1=0>

⁹⁰ Tedy stejnou novelou, kterou byl poprvé novelizován institut spolupracujícího obviněného.

⁹¹ DRAŠTÍK, Antonín, Jaroslav FENYK aj. *Trestní řád: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer, 2017 [cit. 15. 11. 2020]. Dostupné v Systému ASPI. § 175a.

Zároveň je nutné dbát na zájmy poškozeného. Soud tuto dohodu schvaluje odsuzujícím rozsudkem.

Výhodou tohoto postupu je urychlení projednání věci, na druhou stranu se ale obviněný vzdává práva na plné projednání věci soudem. Tento institut nesouzní zejména se zásadou zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností.⁹² Nesoulad je nutné korigovat formalizací postupu uzavírání dohody o vině a trestu a nastavením pevných podmínek. Zahájit jednání o dohodě o vině a trestu lze pouze pokud výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Další podmínkou dle § 175a trestního řádu je prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, pokud na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení. K tomuto prohlášení se v případě, že ke sjednání dohody o vině a trestu nedojde, dále v řízení nepřihlíží.⁹³ Jako pojistka pro dodržení práv obviněného a respektování zásad trestního řízení mohla být též považována nutná obhajoba, kdy byla v § 36 odst. 1 písm. d) trestního řádu stanovena jako samostatný důvod. Ten ale byl zrušen novelou provedenou zákonem 333/2020 Sb. s odůvodněním, že pokud je dána nutná obhajoba u sjednávání dohody o vině a trestu, tak to prakticky znemožňuje využívání tohoto institutu ve věcech, které se vyřizují v řízení před samosoudcem.⁹⁴ Ale přestože sjednávání dohody o vině a trestu již není důvodem pro nutnou obhajobu, stále je nutná přítomnost obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu, pokud je dán jiný případ nutné obhajoby dle § 36 trestního řádu.⁹⁵

Využívání dohody o vině a trestu bylo prozatím v praxi velmi sporadické, což byl také hlavní důvod pro novelizaci. Dle zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2019 byl návrh na schválení dohody o vině a trestu podán na 160 fyzických osob a na 10 právnických osob. Jako problematické bylo označeno především příliš komplikované pojetí tohoto institutu a nemožnost jeho aplikace na zvláště závažné zločiny.⁹⁶ V tomto bodě již bylo doznáno změny a od 1. 10. 2020 lze sjednat dohodu o vině a trestu u všech trestných činů.

Instituty dohody o vině a trestu a spolupracujícího obviněného jsou si v některých ohledech podobné. Především to může být ve vidině mírnějšího potrestání pro obviněného. V případě

---

⁹² Viz § 2 odst. 5 trestního řádu.

⁹³ DRAŠTÍK, Antonín, Jaroslav FENYK aj. *Trestní řád: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer, 2017 [cit. 15. 11. 2020]. Dostupné v Systému ASPI. § 175a.

⁹⁴ Sněmovní tisk 466/0. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=466&CT1=0>

⁹⁵ Viz § 175a odst. 3 část věty za středníkem.

⁹⁶ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2019. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/06/Zprava-o-cinnosti-SZ-za-rok-2019-textova-cast.pdf>

dohody o vině a trestu musí být sjednán druh trestu, jeho výměra a způsob jeho výkonu včetně délky zkušební doby v souladu s trestním zákoníkem. Pokud toto není dodrženo, soud dohodu neschválí. Taktéž je možné přistoupit k upuštění od potrestání. Státní zástupce musí zohlednit stejná hlediska jako soud a postupovat dle ustanovení paté hlavy první části trestního zákoníku.⁹⁷ V právní úpravě však dlouho chyběl klíč, který by umožňoval honorovat ochotu obviněného sjednat dohodu o vině a trestu.⁹⁸ Toto bylo vyřešeno novelou provedenou zákonem 333/2020 Sb., kdy nově dle § 39 odst. 1 trestního zákoníku má soud povinnost při stanovení druhu a výměry trestu přihlídnout k tomu, zda pachatel sjednal dohodu o vině a trestu. Také lze mimořádně snížit trest odnětí svobody dle § 58 odst. 3 trestního zákoníku, pokud je tento trest ukládán rozsudkem, kterým se schvaluje dohoda o vině a trestu. Sjednání dohody o vině a trestu poskytuje spolupracujícímu obviněnému větší míru jistoty ohledně potrestání oproti běžnému projednání věci, kdy soud není vázán návrhem státního zástupce.

3.1.4.2 Nedodržení závazku po skončení trestního stíhání

Novelou provedenou zákonem č. 333/2020 Sb. byl vložen do úpravy institutu spolupracujícího obviněného nový odstavec. Reaguje na situaci, kdy spolupracující obviněný, jehož trestní stíhání již bylo ukončeno, poruší svůj závazek dle §178a odst. 1 trestního řádu. Povinnost spolupracujícího obviněného setrvat na svém doznání a dodržet své závazky v žádném případě nezaniká ve chvíli, kdy skončí jeho trestní stíhání. Nadále trvá i po dobu dalšího průběhu trestního řízení proti osobám, které spáchaly zločin, k jehož objasnění se zavázal. Pokud by tento závazek porušil za dobu trvání svého trestního řízení, sankcí je ztráta postavení spolupracujícího obviněného. Před 1. 10. 2020 chyběla úprava situace, pokud by spolupracující obviněný nedodržel závazek po pravomocném skončení svého trestního stíhání. Zákonodárce tedy uznal za vhodné přidat nový samostatný důvod obnovy řízení v § 278 odst. 5 trestního řádu a je tedy možné na tyto případy reagovat povolením obnovy řízení v neprospěch obviněného. Spolupracující obviněný o tom musí být poučen.

(4) Pokud trestní stíhání spolupracujícího obviněného skončí dříve než trestní stíhání ostatních osob za zločin, k jehož objasnění se zavázal, vztahují se jeho povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v odstavci 1 i na další průběh trestního řízení proti takovým osobám; porušení tohoto závazku může být důvodem pro povolení obnovy řízení v neprospěch spolupracujícího obviněného. O tom je třeba spolupracujícího obviněného poučit.

⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. s. 2288.

⁹⁸ Srov. ZAORALOVÁ, Petra. Dohodnutý trest aneb chybějící právní úprava sankcí v řízení o dohodě o vině a trestu. Bulletin advokacie. 2016, č. 11. s. 38-42.

3.2 Hmotněprávní úprava

Hlavní podstata úpravy spolupracujícího obviněného v trestním zákoníku spočívá v určení nástrojů, kterými je možné honorovat příspěví pachatele k objasnění organizované trestné činnosti. Spolupráce by měla být odměněna uložením mírnějšího druhu trestu nebo by od něj mělo být zcela upuštěno. Vždy záleží na míře pomoci konkrétního spolupracujícího obviněného. Soud přihlédne k tomu, že byl obviněný označen za spolupracujícího, buď jako k obecné okolnosti při stanovení druhu a výměry trestu dle § 39 odst. 1, nebo jako k polehčující okolnosti dle § 41 písm. n), nebo jako k důvodu pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody dle § 58 odst. 5 anebo jako důvod pro upuštění od potrestání dle § 46 odst. 2 trestního zákoníku.

K tomu, zda byl obviněný označen za spolupracujícího, soud přihlédne při stanovení druhu a výměry trestu. Dle ustanovení § 39 odst. 1 trestního zákoníku soud zohlední, jakou měrou přispěl spolupracující obviněný k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

Trestní zákoník dává spolupracujícímu obviněnému větší míru jistoty než trestní řád. Postup státního zástupce dle trestního řádu je především fakultativní, zato soud musí ve většině případů, například jsou-li dány důvody pro upuštění od potrestání, postupovat obligatorně. Pokud ale soud při dokazování zjistí, že pachatel k objasnění trestného činu nijak nepřispěl, nemusel by označení obviněného v obžalobě za spolupracujícího akceptovat. Ústavní soud obecným soudům neuložil, aby právní kvalifikaci, tedy označení obviněného za spolupracujícího státním zástupcem, uplatnily.⁹⁹ Podobně se k tomuto vyjádřil i Nejvyšší soud: *“Označení obviněného státním zástupcem v obžalobě jakožto „spolupracujícího obviněného“ není pro soud závazné, což je i logickým důsledkem ústavní zásady, že pouze soud rozhoduje o vině a o trestu za trestné činy. I při označení obviněného státním zástupcem za „spolupracujícího“ tak nevzniká nárok na uložení trestu pod spodní hranicí zákonné trestní sazby, neboť je třeba vždy vyhodnotit, zda jsou dány konkrétní materiální podmínky pro takové rozhodnutí o trestu, v čemž se pochopitelně náhled soudu a státního zástupce může odlišovat.“¹⁰⁰*

Příspěví spolupracujícího obviněného k objasňování trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, je obsaženo v demonstrativním výčtu polehčujících okolností dle § 41

---

⁹⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 11. 2019, sp. zn. III. ÚS 1362/19, bod 18.

¹⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. 11 Tdo 638/2017-II.

trestního zákoníku pod písmenem n). Dle dikce zákona tato polehčující okolnost může být přiznána jakémukoliv pachateli, tedy nejen spolupracujícímu obviněnému. Soud zohlední význam této polehčující okolnosti zejména s přihlédnutím k druhu, rozsahu a závažnosti trestné činnosti, nakolik pachatel přispěl k jejímu objasnění a co ho vedlo ke spolupráci. Při stanovení trestu se polehčující okolnost uplatní subsidiárně pouze v případě, pokud nebude dán důvod pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby dle § 58 odst. 5, potažmo postup dle § 46 odst. 2, kdy by bylo od potrestání upuštěno zcela.¹⁰¹

3.2.1 Mimořádné snížení trestu odnětí svobody

Dle § 58 odst. 5 trestního zákoníku soud sníží trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby pachateli označenému jako spolupracující obviněný, pokud jsou splněny podmínky dle § 178a odst. 1 trestního řádu. V zákoně je dále výslovně zdůrazněno, že spolupracující obviněný musí podat jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobitelné významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

Soud při rozhodování, zda spolupracujícímu obviněnému sníží trest odnětí svobody a v jaké míře, musí vzít v úvahu další zákonem stanovené okolnosti. Je třeba zvážit povahu trestného činu uvedeného v doznání¹⁰² a především tento čin srovnat se zločinem, k jehož objasnění přispěl. Logicky zde platí přímá úměra, tedy o co větší bude míra závažnosti objasněného zločinu oproti trestnému činu spolupracujícího obviněného, o to větší bude důvod pro mimořádné snížení trestu a o to více bude trest snížen.¹⁰³ Dále soud posoudí význam jednání spolupracujícího obviněného pro objasnění zločinu, osobu pachatele a okolnosti případu. Zde zákon demonstrativně uvádí míru účasti na tomto zločinu a jaké následky svým jednáním způsobil. Toto vše je klíčové při stanovení, o kolik bude trest odnětí svobody snížen pod dolní hranici trestní sazby. Soud v tomto případě není limitován omezením stanoveným dle § 58 odst. 4 trestního zákoníku.

Ke zmírnění trestu se vyjadřuje i judikatura. Trest uložený spolupracujícímu obviněnému, jehož výpověď měla zásadní význam pro objasnění zvláště závažného zločinu spáchaného

---

¹⁰¹ ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. s. 551.

¹⁰² Viz § 39 odst. 2 trestního zákoníku.

¹⁰³ ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. s. 798.

organizovanou skupinou, by měl být nepoměrně nižší než trest uložený pachateli, který s orgány činnými v trestním řízení nespolupracovat.¹⁰⁴

Jako problematické vidím, že snížení trestu je vázáno vždy na rozhodnutí jednoho konkrétního soudce, tedy výsledná úleva na trestu se může výrazně lišit v jednotlivých případech. Dle mého názoru by bylo vhodné zákonem stanovit povinnost uložit nižší trest, pokud je obviněný označen v obžalobě za spolupracujícího. Například by mohlo být zavedeno pravidlo, že trest se stanoví maximálně ve výši poloviny zákonné trestní sazby. Zákon dává velkou benevolenci soudům. Ty mohou uložit trest prakticky v jakékoliv výši, respektive trest stejně přísný, jako kdyby obžalovaný vůbec za spolupracujícího obviněného označen nebyl. Hypoteticky tedy může nastat situace, že spolupracující obviněný nemusí za svou spolupráci získat žádné benefity. To značně snižuje motivaci těchto osob spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Dle statistik jsou ale v praxi spolupracujícím obviněným skutečně ukládány výrazně mírnější tresty.¹⁰⁵

3.2.2 Upuštění od potrestání

Za účelem větší motivace osob, aby spolupracovali s orgány činnými v trestním řízení, byla novelou provedenou zákonem č. 193/2012 Sb. připuštěna možnost obligatorního upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného.¹⁰⁶ Upuštění od potrestání je možné dle § 46 odst. 2 trestního zákoníku, pokud jsou splněny podmínky stanovené v § 178a odst. 1 a 2 trestního řádu.¹⁰⁷ Pokud soud dospěje k závěru, že by bylo vhodné nařídít dohled, může postupovat dle § 48 odst. 1 trestního zákoníku a podmíněně upustit od potrestání s dohledem.

Spolupracující obviněný má v tomto případě jistější postavení, neboť soud musí upustit od potrestání, jsou-li splněny stanovené podmínky a státní zástupce to navrhne. Na druhou stranu náročná kritéria způsobují, že k upuštění od potrestání dochází v praxi velice sporadicky.¹⁰⁸ Upuštění od potrestání však představuje podstatný zásah do idey spravedlnosti a kontinentálních trestněprávních zásad a tedy by se rozhodně nemělo nadužívat.

Výhodu tohoto postupu spatřuji především v tom, že i když není uložen trest, stále je vyslovena vina. Případně lze pachateli uložit ochranné opatření. Spolupracující obviněný je přece jen

---

¹⁰⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 6. 2014, sp. zn. 2 To 46/2014.

¹⁰⁵ Viz podkapitola 5.4 Ukládání trestů spolupracujícím obviněným.

¹⁰⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 193/2012 Dz.

¹⁰⁷ Viz předchozí podkapitola, která se věnuje procesněprávní úpravě.

¹⁰⁸ Viz kapitola 5. Využívání institutu spolupracujícího obviněného.

osobou, která se podílela na závažné trestné činnosti. Pokud by bylo možné ve vztahu k tomuto institutu užít nějaký druh odklonu, např. podmíněné zastavení trestního stíhání dle § 307 trestního řádu, je otázkou, jestli by bylo spravedlnosti učiněno za dost. Samozřejmě je ale třeba vzít v úvahu konkrétní případ a konkrétní jednání spolupracujícího obviněného včetně jeho přispění k objasnění tohoto zločinu. Lze však polemizovat nad tím, zda by možnost odklonu v případě méně závažné trestné činnosti mohla zvýšit množství užívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi. Obecně se však odborná veřejnost vyjadřuje spíše proti zavedení možnosti odklonů v případě řízení se spolupracujícím obviněným.¹⁰⁹ Michora uvádí, že nestíhání pachatele představuje takovou výjimku ze zásad kontinentálního procesu, která je již za hranicí přípustnosti.¹¹⁰ Osobně se s jeho názorem ztotožňuji. Z komparativního pohledu, slovenská právní úprava umožňuje podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného.¹¹¹ Naopak na vhodnost zavedení této úpravy po slovenském vzoru upozorňuje Vantuch.¹¹²

3.2.3 Ukládání trestu spolupracujícímu obviněnému

Ukládáním trestu se několikrát zabývala judikatura. Nejvyšší soud se v rozsudku sp. zn. 6 Tz 6/2018 vyjádřil takto: „*Při určení konkrétní výměry trestu ukládaného spolupracujícímu obviněnému může soud zvažovat uplatnění okolností svědčících v jeho prospěch a v jeho neprospěch, jakož i skutečností vyjmenovaných v § 58 odst. 4 tr. zákoníku, jen v rámci tímto ustanovením zmírněné trestní sazby. Úvaha soudu o trestu, který by obviněnému hrozil, pokud by mu postavení spolupracujícího obviněného nebylo přiznáno, je bez významu.*“

Trestní zákoník je nastaven tak, aby závažná organizovaná kriminalita byla trestána přísněji než ta „běžná“. Asperační zásadu při ukládání trestu nalezneme například v § 108 odst. 1 trestního zákoníku, podle kterého se zvyšuje horní hranice trestní sazby o jednu třetinu v případě spáchání trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny. V případě spolupracujícího obviněného se ale toto ustanovení vůbec neuplatní.¹¹³

Pokud je spolupracující obviněný odsouzen k trestu odnětí svobody, je otázkou, zda má být zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou, kam se zpravidla zařadí pachatel, který spáchal

¹⁰⁹ Srov. TIBITANZLOVÁ, Alena. Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání v novém trestním řádu – recentní úvahy zákonodárce a návrhy de lege ferenda, 1. část. Bulletin advokacie. 2019, č. 7-8. s. 53-59.

¹¹⁰ MICHORA, Zdeněk. Expanzivní oportunita v kontextu rekonstrukce trestního procesu a spolupracující obviněný. Trestněprávní revue. 2017, č. 1. s. 1-7.

¹¹¹ Viz zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů, § 218 an.

¹¹² VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. Trestní právo. 2012, roč. 12, č. 7-8. s. 19-29.

¹¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. 6 Tz 6/2018.

trestný čin ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Dle judikatury se ale ustanovení § 56 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku podobně jako § 108 při ukládání trestu spolupracujícímu obviněnému neuplatní.¹¹⁴

Zákon nijak nespecifikuje, zda je možné ve vztahu k spolupracujícímu obviněnému využít alternativních trestů, nebo je možné uložit pouze trest odnětí svobody či eventuálně upustit od potrestání dle § 46 trestního zákoníku. Domnívám se, že u méně závažných trestných činů by rozhodně bylo vhodné užít alternativní trest, například samostatný peněžitý trest či trest domácího vězení. V praxi dle statistik soudů byl v jediném případě uložen trest obecně prospěšných prací.¹¹⁵ Dle Kuchtova názoru by mohla být soudům dána možnost uložit alternativní trest i v případě, kdy by vzhledem k vyšší sazbě za normálních okolností nepřipadal v úvahu.¹¹⁶ V současnosti neexistuje způsob, jak chránit spolupracující obviněné v případě výkonu trestu odnětí svobody, resp. není stanovena možnost oddělení od ostatních vězňů. Trest domácího vězení se nabízí jako jedna z možných variant, a pravděpodobně nejméně ekonomicky náročná, jak tuto situaci řešit.

3.3 Ochrana spolupracujícího obviněného

Dostatečná ochrana spolupracujícího obviněného je jeden z předpokladů pro fungování a uplatňování institutu spolupracujícího obviněného v praxi. Ochota obviněného vypovídat může odeznít ze strachu z pomsty členů struktur organizovaného zločinu. Může na něj být vyvíjen nátlak, vyhrožováno jemu i osobám blízkým, což často vede k záhadné ztrátě paměti a odmítnutí vypovídat. O to větší nebezpečí hrozí, pokud spolupracující obviněný poskytne informace, na základě kterých dojde k odsouzení pachatelů zločinů. V České republice bohužel chybí explicitní úprava ochrany spolupracujícího obviněného.

Dle důvodové zprávy k zákonu č. 193/2012 Sb., v případě ohrožení bezpečnosti spolupracujícího obviněného je možné poskytnutí ochrany dle zákona o zvláštní ochraně svědka.¹¹⁷ Podle § 2 odstavce 1 tohoto zákona se za ohroženou považuje osoba, která dle písm. a) podala nebo má podat vysvětlení, svědeckou výpověď *nebo vypovídala či má vypovídat jako obviněný* anebo jinak pomáhala nebo má pomoci podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení. Této osobě lze poskytnout při splnění podmínek osobní

---

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. 6 Tz 6/2018.

¹¹⁵ Viz kapitola 5. Využívání institutu spolupracujícího obviněného.

¹¹⁶ KUČHTA, J. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. Dny práva 2010. Brno: Masarykova univerzita, 2010.

¹¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 193/2012 Dz.

ochranu, přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí, zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby.¹¹⁸ Ochrana je poskytnuta za podmínky, že osobě v souvislosti s trestním řízením zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí. Zvláštní ochranu a pomoc lze poskytnout na návrh policie, soudce nebo státního zástupce, který se podává prostřednictvím ministra spravedlnosti a musí být schválen ministrem vnitra. Další podmínkou dle § 4 odst. 1 zákona o zvláštní ochraně svědka je souhlas ohrožené osoby se způsobem a podmínkami poskytování této ochrany a pomoci včetně zpracovávání a využívání jejich osobních údajů. Tato ochrana může být ukončena, pokud by osoba odmítla pomáhat podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení, v jehož souvislosti byla zvláštní ochrana a pomoc poskytována, tedy pokud by spolupracující obviněný odmítl vypovídat a nedodržel svůj závazek dle § 178a trestního řádu.

Poskytnutí ochrany dle zákona o zvláštní ochraně svědka představuje vhodné zabezpečení jistoty spolupracujícího obviněného. Navíc zahrnuje i osoby jemu blízké. V případě přestěhování a nové identity spolupracující obviněný musí podstoupit kompletní životní změnu.¹¹⁹ K postupu dle tohoto zákona dochází jen ve výjimečných situacích. Jedním z důvodů je jeho velká finanční náročnost.

Vantuch polemizuje nad tím, zda je vůbec možné poskytnout spolupracujícímu obviněnému ochranu dle tohoto zákona, neboť to trestní řád či trestní zákoník výslovně neumožňuje.¹²⁰ Dle mého názoru ochranu podle zákona o zvláštní ochraně svědka poskytnout lze, minimálně z důvodu, že na něj odkazuje důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. (viz výše).

Lze se zamyslet nad tím, zda by bylo možné využít v případě ochrany spolupracujícího obviněného institutu utajení svědka dle trestního řádu. Za podmínek stanovených v § 55 odst. 2 trestního řádu, tedy že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědectví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem, orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení totožnosti i podoby svědka. Tento institut přináší kolizi mezi zásadami řádného a spravedlivého procesu na straně jedné a snaze ústavodárce i zákonodárce chránit demokratickou společnost před vzrůstem kriminality a zejména organizovaným zločinem na

---

¹¹⁸ § 3 odst. 1 zákona o zvláštní ochraně svědka.

¹¹⁹ MICHORA, Zdeněk. Ochrana spolupracujícího obviněného. Státní zastupitelství, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, roč. 15, č. 4. s. 43-49.

¹²⁰ VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. Trestní právo. 2012, roč. 12, č. 7-8. s. 19-29.

straně druhé. Přesněji se jedná o kolizi mezi (ústavně zaručeným) právem na obhajobu a nezbytným požadavkem na ochranu života a zdraví osob vyslýchaných jako svědci.¹²¹ V případě aplikace tohoto institutu na spolupracujícího obviněného Michora poukazuje na to, že by to bylo pravděpodobně zbytečné či takřka nemožné.¹²² Pro spolupachatele by nebylo složité si domyslet, kdo proti nim vypovídal.

Další problematická situace nastane, pokud je spolupracující obviněný odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a ve výkonu trestu nebude oddělen od osob, k jejichž odsouzení napomohl. Zákon v současnosti neposkytuje spolupracujícímu obviněnému žádnou jistotu, že v případě pravomocného odsouzení k nepodmíněnému trestu, bude ve věznici zaručena jeho bezpečnost. Riziko hrozí od ostatních odsouzených, kteří mohou být bývalí členové organizované zločinecké skupiny, anebo se jí pouze chtějí zavděčit tím, že poškodí osobu, která napomáhala orgánům činným v trestním řízení při vyšetřování. V tomto ohledu by bylo na místě zvážit novelizaci právních předpisů souvisejících s výkonem trestu odnětí svobody, jak bylo již několikrát doporučováno odbornou veřejností.¹²³

---

¹²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 3. 1999, sp. zn. III. ÚS 210/98. Dále se Ústavní soud zabýval institutem anonymního svědka např. v nálezu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94 a ze dne 3. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 501/04.

¹²² MICHORA, Zdeněk. Ochrana spolupracujícího obviněného. Státní zastupitelství, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, roč. 15, č. 4. s. 43-49.

¹²³ VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. Trestní právo. 2012, roč. 12, č. 7-8. s. 19-29. Rovněž viz BUDAYOVÁ, Lucie. Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného a návrhy k jejímu zvýšení. Bulletin advokacie. 2017, č. 11. s. 33-36.

4. PROBLEMATICKÉ BODY SOUČASNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY

4.1 Nejisté postavení (spolupracujícího) obviněného

Jeden z hlavních problémů současné právní úpravy institutu spolupracujícího obviněného patří v nejisté pozici, kterou pro osobu obviněnou přináší. I když obviněný má zájem spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, nemusí nastat skutečnost, že bude aplikován institut spolupracujícího obviněného. Podstata nejistého postavení spočívá zejména v tom, že označení obviněného za spolupracujícího je vázáno na podání obžaloby, že postup státního zástupce je zcela fakultativní a že obviněný nemá možnost obrany, pokud není označen za spolupracujícího, přestože o to aktivně usiloval a splňoval zákonné podmínky. Další problém patří v tom, že i když je obviněný označen za spolupracujícího, mírnější potrestání od soudce není vůbec garantováno.

Jelikož k označení obviněného za spolupracujícího dochází až v obžalobě, obviněný je po dlouhou část trestního řízení v nejistotě. Toto navázání na jeden konkrétní bod trestního řízení, který navíc může nastat až po mnoha měsících jeho trvání, přináší pro obviněného nepříjemnou situaci, především pokud vůli spolupracovat projevuje již od počátku. Dle současné úpravy obviněný může učinit doznání, ale až do podání obžaloby žije v nejistotě, zda bude jeho výpověď vyhodnocena jako dostačující. Bylo by tedy vhodnější zařadit tento postup do dřívější fáze trestního řízení, například v rámci přípravného řízení. Ale ochotu spolupracovat může obviněný projevit až v hlavním líčení. V tomto bodě je otázkou, zda by o postavení spolupracujícího obviněného měl rozhodovat státní zástupce či soudce. Efektivnější postup by byla možnost soudce rovnou aplikovat ustanovení o zmírnění trestu či upuštění od potrestání, než aby se věc musela vracet státnímu zástupci. Pokud by státní zástupce s postupem soudu nesouhlasil, mohl by podat odvolání.

Označení obviněného za spolupracujícího by tedy mělo mít širší časový rámec, ve kterém lze aplikovat. Například Nett uvádí, že státní zástupce by měl mít povinnost označit obviněného za spolupracujícího za podmínky výsledku dle § 178a odst. 2 trestního řádu (nejdříve), případně při ukončení přípravného řízení (nejpozději).¹²⁴ Dle mého názoru by tento časový horizont měl být ještě širší a zahrnovat i řízení před soudem. Tento názor již zazněl i z řad odborné veřejnosti.¹²⁵

---

¹²⁴ NETT, Alexander. Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy. Dny práva 2010. Brno: Masarykova univerzita, 2010. s. 126.

¹²⁵ Viz ŘEHÁČEK, Jan. Mlčeti zlato aneb spoluprací se státním zástupcem k přísnějšímu trestu. Trestněprávní revue. 2016, č. 2. s. 44-46.

To, že bude obviněný označen v obžalobě za spolupracujícího, je vázáno na dlouhou řadu velice přísných podmínek. Jejich splnění ale neznamená automaticky právní nárok na získání tohoto postavení. Je plně na uvážení státního zástupce, zda obviněného za spolupracujícího v obžalobě označí. Tato diskreční pravomoc je velice široká a značně zasahuje do právní jistoty postavení obviněného, který usiluje o status spolupracujícího. Předvídat rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení je v těchto případech velice obtížné. Lze předpokládat, že toto má významný vliv na frekvenci využívání tohoto institutu v České republice.

V praxi v situaci, kdy se bude uvažovat o užití institutu spolupracujícího obviněného, pravděpodobně stejně proběhne určité jednání mezi státním zástupcem a obviněným. Výsledkem bude neformální „gentlemanská“ dohoda bez jakéhokoliv procesního ukotvení.¹²⁶ Obviněný tedy musí spoléhat pouze na dobré slovo státního zástupce, že ho za spolupracujícího v obžalobě označí. Tato absence jakéhokoliv formálního procesu je značně problematická, především kvůli nemožnosti obviněného podat opravné prostředky, pokud není za spolupracujícího označen, přestože splňuje veškeré podmínky. Otázkou je, zda by v tomto případě bylo vhodné postupovat formou usnesení nebo hledat zcela jiné řešení.

Ani v řízení před soudem není postavení spolupracujícího obviněného definitivní a uložení mírnější trestu není žádným způsobem garantováno. Soudce není vázán tím, že státní zástupce označil obviněného v obžalobě za spolupracujícího. V tomto případě je ale větší jistota postavení spolupracujícího obviněného dovozena judikaturou, neboť v případě, že soud během hlavního líčení dospěje k závěru, že tento status obviněnému nepřizná, nastane obdobná situace jako u odlišné právní kvalifikace skutku a měl by tedy i následovat obdobný postup soudu.¹²⁷

Bylo by také na místě zvážit, zda by nebylo žádoucí v případě označení obviněného v obžalobě za spolupracujícího, nastavit jasné parametry pro snížení trestu. V současnosti je věc plně na uvážení soudu a spolupracující obviněný nemá žádnou záruku, že mu bude nižší trest uložen. Nabízí se například řešení, že v případě nepodmíněného trestu odnětí svobody bude trest uložen v dolní polovině zákonné trestní sazby či podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody. V případě, že by osobě spolupracujícího obviněného mohlo hrozit nebezpečí při výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody a nebude nijak možno zajistit ve věznici jeho ochranu, bylo by vhodné posoudit, zda by neměla být dána možnost uložení trestu domácího vězení či podmíněného trestu odnětí svobody.

---

¹²⁶ SCHRAMHAUSER, Jan. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1. s. 11-16.

¹²⁷ Viz Nález Ústavního soudu ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 3525/16, Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 4. 2020, sp. zn. 7 Tdo 317/2020.

Problematikou nejistého postavení spolupracujícího obviněného či pouze obviněného, který usiluje o toto označení, se již několikrát zabývala judikatura. V nálezu Ústavního soudu ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 3525/16, je zdůrazněno, že obžalovaný má právo průběžně znát zásadní právní náhled soudu na svůj status spolupracujícího obviněného v případě, že by na jeho straně nastala (i potenciální) změna v plnění zákonných podmínek tohoto statusu. V případě takové změny musí mít obžalovaný zachovánu možnost změnit svou procesní obranu. Obviněný, respektive obžalovaný má totiž slovy zákona právo být „v každém období řízení vhodným způsobem a srozumitelně poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby“ dle § 2 odst. 13 trestního řádu.

K možnostem obrany v případě nepřiznání statutu spolupracujícího obviněného se Ústavní soud vyjadřuje v usnesení ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3816/18. V tomto případě bylo proti stěžovateli vedeno trestní řízení pro podezření ze spáchání zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 2 písm. a) a odst. 3 trestního zákoníku. Ve věci byla podána obžaloba, aniž by bylo obviněnému přiznáno postavení spolupracujícího obviněného. Obžalovaný si stěžoval u Městského soudu v Praze, který s jeho argumentací souhlasil a věc vrátil státnímu zástupci k došetření. Ten proti tomuto podal stížnost, na základě které vrchní soud napadené usnesení Městského soudu v Praze zrušil a věc mu byla vrácena k projednání a rozhodnutí. Vrchní soud zastal názor, že přiznání postavení spolupracujícího obviněného je plně v kompetenci státního zástupce. Dle stěžovatelova tvrzení mu bylo v přípravném řízení slíbeno postavení spolupracujícího obviněného, z čehož nabytí legitimní očekávání, že se tak stane. To, že mu v obžalobě bylo toto postavení upřeno, považoval za porušení práva na spravedlivý proces. Ústavní soud se k právní úpravě institutu spolupracujícího obviněného vyjádřil tak, že je formulovaná jako fakultativní s velmi širokou mírou diskrece státního zástupce, a bez jednoznačných (obligatorních) projevů do hmotných práv obviněných osob. Ty nastávají až po zvážení všech okolností ze strany soudu. Dle ústavního soudu má osoba, které nebyl přiznán status spolupracujícího obviněného, možnost uplatnit své argumenty v rámci řízení před soudem.

4.2 Návrhy řešení absence formálního procesu

Současná právní úprava, kdy je obviněný označován za spolupracujícího až v obžalobě, způsobuje velice nejisté postavení obviněného, který může spoléhat pouze na dobré slovo státního zástupce. Navíc pokud není takto označen, nemá prakticky žádnou možnost opravného prostředku. Tato absence formálního procesu může být jednou z okolností, která zamezuje častějšímu využívání tohoto institutu. Jako první se samozřejmě nabízí možnost řešit aplikaci

institutu spolupracujícího obviněného formálním řízením, které by zahajoval usnesením státní zástupce, popřípadě v řízení před soudem soudce. Obviněnému by to dalo možnost opravných prostředků. Také by se takto odstranila vázanost označení na obžalobu.

Institut spolupracujícího obviněného je zcela specifický a bylo by na místě se zamyslet, zda by nebylo vhodnější tuto situaci řešit jiným způsobem. V současnosti obviněný, který usiluje o postavení spolupracujícího, je v závislém postavení na státním zástupci, který mu může přislíbit, že ho v obžalobě označí za spolupracujícího. Tato „gentlemanská dohoda“ nemá žádnou oporu v zákoně. Přímo se tedy nabízí jako řešení upravit tuto situaci formální dohodou. Vybízí k tomu taktéž dikce trestního řádu, kdy se v § 178a odst. 1 písm. a) a nyní i v odst. 4 hovoří o „závazku“ obviněného. Dohoda by umožňovala lepší prostor, jak tento závazek ošetřit. Obsahovala by přesné vymezení povinnosti obviněného poskytnout informace, které jsou způsobitelné významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizovaného zločinecké skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny a jeho závazek poskytnout tuto výpověď v přípravném řízení i v řízení před soudem. Výpověď by byla buď součástí dohody nebo samostatného protokolu. V dohodě by byly stanoveny benefity, které budou spolupracujícímu obviněnému poskytnuty, např. snížení trestu. Soud by v případě uzavření dohody se spolupracujícím obviněným, byl povinen uložit nižší trest. Například by mohlo být stanoveno, že soud obligatorně ukládá v případě spolupracujícího obviněného trest v dolní polovině trestní sazby.

Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství z roku 2014 obsahuje zajímavé vyjádření Vrchního státního zastupitelství v Olomouci, které navrhuje např. možnost uzavřít podmíněnou dohodu o podmínkách aplikace režimu spolupracujícího obviněného. To by mělo být umožněno již před výsledkem obviněného ve smyslu § 178a odst. 3 trestního řádu. Se spolupracujícím obviněným nebo podezřelým, neboť by tento postup byl možná již v dřívější fázi trestního řízení, by se uzavírala dohoda, která by byla podmíněna závazkem spolupráce podezřelého či obviněného, který by odpovídal podmínkám v § 178a odst. 1 písm. a) trestního řádu. K výpovědi by se nepřihlíželo jen v případě, že by státní zástupce hned po jejím podání konstatoval, že nejsou dány podmínky pro uzavření dohody. Pokud by došlo k porušení uzavřené dohody, mělo by se dle názoru Vrchního státního zastupitelství v Olomouci k výpovědi obviněného přihlížet jako k jakékoli jiné jeho výpovědi. Dále se k použitelnosti výpovědi vyjadřuje takto: *„Použitelnost výpovědi by tedy měla být vázána jen na otázku, zda obviněný na začátku celého procesu splňuje podmínky pro přiznání statusu spolupracujícího obviněného (v praxi existují případy, kdy obvinění žádají o přiznání*

statusu spolupracujícího obviněného, avšak neučiní úplné doznání nebo jimi podané výpovědi nelze hodnotit jako „významně přispívající“ k objasnění trestné činnosti, mnohdy jde jen o prosté doznání pod tíhou usvědčujících důkazů, případně o přecenění poskytnutých informací, které obviněný považuje za významné či nové, ale buď nejsou natolik významné, nebo jsou již orgánům činným v trestním řízení známy).“¹²⁸

Návrh řešení nejisté pozice spolupracujícího obviněného prostřednictvím dohody se objevuje také v řadách odborné veřejnosti. Například Michora připouští, že by po vzoru institutu dohody o vině a trestu přicházela v úvahu i varianta, kdy by se spolupracující pachatel se státním zástupcem dohodli o vině i sníženém trestu a soud toliko přezkoumal zákonnost a přiměřenost této dohody.¹²⁹ Tato možnost, tedy označit obviněného za spolupracujícího v dohodě o vině a trestu, byla do české právní úpravy zasazena novelou provedenou zákonem č. 333/2020 Sb. s účinností od 1. 10. 2020.

Dohody s pachateli trestné činnosti, tzv. *cooperating agreements* se uzavírají v Anglii a Walesu, konkrétně mezi orgány činnými v trestním řízení a s korunními svědky (*accomplices*). Podmínky pro dohody upravuje *Serious Organized Crime and Police Act 2005* (SOCPA). Nabídka uzavření dohody, často označovanou jako *deal*, je zcela v režii žalobce, který se musí rozhodnout na základě několika kritérií:

- zda je v zájmu spravedlnosti výhodnější, aby pachatel trestného činu měl postavení korunního svědka než obviněného
- zda má, v zájmu veřejné bezpečnosti, větší význam získání informací o rozsahu a povaze trestné činnosti než odsouzení pachatele
- zda je velice nepravděpodobné, že by bylo možné získat tyto informace bez nabídky imunity nebo by nebylo možné zahájit stíhání proti pachateli, jemuž je imunita nabídnuta¹³⁰

V USA hrály významnou roli *cooperation plea agreements* již v 70. letech 20. století v rámci procesů se členy *Cosa Nostra*. Uzavírání dohod souvisí s programem na ochranu svědků (*Federal Witness Protection Program*), neboť ochrana korunních svědků před pomstou se ukázala jako nezbytná. Stejně jako v Anglii a Walesu, uzavření dohody je v rukou veřejného

---

¹²⁸ Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství, sp. zn. 1 SL 114/2014. s. 11-12.

¹²⁹ MICHORA, Zdeněk. Expanzivní oportunita v kontextu rekonstrukce trestního procesu a spolupracující obviněný. *Trestněprávní revue*. 2017, č. 1. s. 1-7.

¹³⁰ Crown Prosecution Service [online]. SOCPA Agreements: Note for those representing assisting offenders [cit. 22. 01. 2021]. Dostupné z: <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/socpa-agreements-note-those-representing-assisting-offenders>

žalobce, ale výsledný trest je na úvaze soudu. Žalobce může dohodnout s obviněným postup během předsoudního řízení, *charge dismissal practice*, *charge bargaining* nebo dokonce možnost plné imunity. V některých případech dokonce byla obžalobou nabídnuta finanční odměna za spolupráci.¹³¹ Tento postup je v realitách kontinentálního práva a v České republice zcela nemyslitelný.

---

¹³¹ KANDALCOVÁ, Alena. Institut spolupracujícího obviněného v komparativním pohledu. Dny práva 2016. Brno: Masarykova univerzita, 2016. s. 83-84.

5. VYUŽÍVÁNÍ INSTITUTU SPOLUPRACUJÍCÍHO OBVINĚNÉHO

Institut spolupracujícího obviněného je zakotven v českém právním řádu již po celé desetiletí. Otázkou je, na kolik je za tuto dobu využíván v praxi a na kolik je schopen sloužit svému účelu, tedy především vyšetřování a trestání organizované kriminality. V této kapitole rozebírám dostupná data ohledně tohoto institutu. Na toto téma bylo zpracováno několik analýz. Dále jsem se obrátila na Ministerstvo spravedlnosti se žádostí o poskytnutí dostupných statistik ohledně institutu spolupracujícího obviněného dle zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Získala jsem data shromážděná soudy za roky 2015 - 2019 a státními zastupitelstvími za roky 2017 - 2019. Zaměřila jsem se nejen na četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného, ale i na strukturu trestné činnosti, u které se vyskytuje nejčastěji. Důležitou podkapitolu představuje i trestání, neboť se jedná o hlavní motivační hledisko pro obviněné osoby, aby se vůbec měly zájem stát spolupracujícími obviněnými.

5.1 Problematiku sběru dat a dostupné analýzy

Sběr relevantních dat týkajících se trestních věcí, ve kterých bylo využito institutu spolupracujícího obviněného je problematické a shromáždění veškerých čísel od zavedení tohoto institutu roku 2010 je prakticky nemožné. Bohužel nelze zpětně určit přesný počet těchto věcí, protože neexistuje standartní statistické sledování a státní zastupitelství nedisponují administrativními pomůckami, které by tato data shromažďovaly a v případě potřeby generovaly.¹³² Ucelenou statistikou za celé období nedisponuje ani Ministerstvo spravedlnosti. V současnosti jsou k dispozici data od soudů od roku 2015 a od roku 2017 též od státních zastupitelství.

První a prozatím jediná komplexní analýza vznikla v roce 2014 jako výsledek analytické činnosti Nejvyššího státního zastupitelství. Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství reflektuje první roky užívání tohoto institutu, dopady novely z roku 2012 a zpracovaná data jsou rovněž důležitá pro budoucí rekonstrukci trestního práva procesního. Vytvoření analýzy bylo zadáno analytickému a legislativnímu odboru Nejvyššího státního zastupitelství. Vyhodnoceny jsou zde poznatky získané od vrchních, krajských a okresních státních zastupitelství prostřednictvím žádosti o informace dle § 12g odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.¹³³

---

¹³² Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství, sp. zn. 1 SL 114/2014. s. 4.

¹³³ Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství, sp. zn. 1 SL 114/2014. s. 1.

Další analýzy pracují s daty obdrženy v rámci postupu dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Tato cesta nemusí být vždy úspěšná a získaná data bývají neúplná. Pro svou analýzu četnosti využívání institutu spolupracujícího obviněného se obrátila Budayová na všechna státní zastupitelství, aby jí poskytla relevantní informace z let 2010 - 2015. Ve výsledné statistice není zahrnuto Městské státní zastupitelství v Praze, které požadovalo úhradu nákladů na poskytnutí dat ve výši 79 800 Kč.¹³⁴ V analýze aplikace institutu spolupracujícího obviněného za období 2010-2017 autor popisuje, že za účelem sběru dat oslovil všechny soudy v České republice a setkal se se třemi různými reakcemi.¹³⁵ Ale i v případě poskytnutí informací nebyl postup soudů jednotný a velice pravděpodobně vznikla statistická chyba.

Problematické jsou též statistiky získané od Ministerstva spravedlnosti. Soudy a státní zastupitelství vedou záznamy ohledně institutu spolupracujícího obviněného pod jednotlivými trestnými činy. Za rok 2015 je deklarováno užití v jediném případě. To vzbuzuje otázku, na kolik jsou tato data úplná.

Ucelená data ohledně využívání institutu spolupracujícího obviněného neexistují. Uvedené analýzy pracují pouze s reprezentativními vzorky, které nám ale mohou dát velmi dobrou představu o aplikaci institutu spolupracujícího obviněného v praxi.

5.2 Kvantifikace uplatnění institutu spolupracujícího obviněného

Z analýzy institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství vyplývá, že za sledované období 1. 1. 2010 – 31. 8. 2014 se dle údajů získaných ze soustavy státního zastupitelství vyskytl institut spolupracujícího obviněného v 43 trestních věcech a ve vztahu k 48 takto označeným obviněným. Opět je třeba upozornit, že tato čísla velice pravděpodobně neodpovídají skutečnosti.¹³⁶

Institut spolupracujícího obviněného je nejčastěji využíván, a to ze tří čtvrtin, na úrovni krajských státních zastupitelství. To je dáno již povahou tohoto institutu, jelikož se uplatňuje v řízeních o zvláště závažných zločinech a od roku 2012 též v řízeních o zločinech.¹³⁷ Nejvíce

---

¹³⁴ BUDAYOVÁ, Lucie. Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného a návrhy k jejímu zvýšení. *Bulletin advokacie*. 2017, č. 11. s. 33-36.

¹³⁵ 1) Žádost byla odmítnuta s odůvodněním, že informační systém soudů neobsahuje tyto informace.

2) Poskytnutí informací podmíněno náhradou nákladů za mimořádně rozsáhlé vyhledávání informací.

3) Informace poskytnuty bez dalšího.

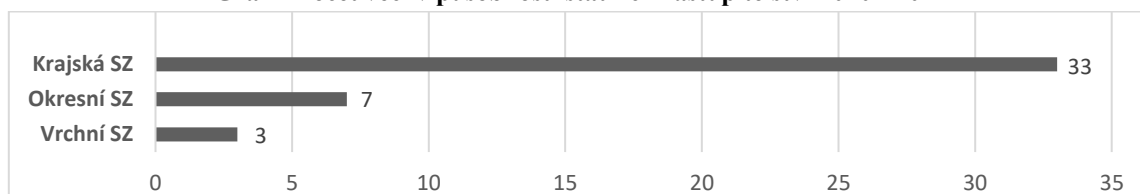
viz MICHORA, Zdeněk. Analýza aplikace institutu spolupracujícího obviněného za období 2010-2017 (1. část). *Kriminalistika* č. 4/2018. s. 301.

¹³⁶ Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství, sp. zn. 1 SL 114/2014. s. 4.

¹³⁷ Novela zákonem č. 193/2012 Sb. s účinností od 1. 9. 2012.

případů zaznamenalo KSZ v Ústí nad Labem, konkrétně 10. Naopak ani jeden případ se nevyskytl u KSZ v Českých Budějovicích.¹³⁸

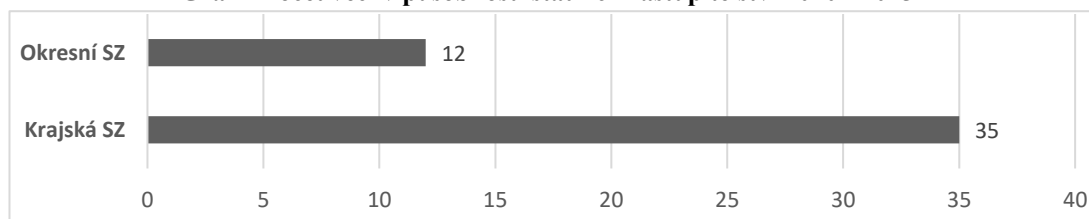
Graf 1 Počet věcí v působnosti státních zastupitelství 2010 - 2014

Zdroj: Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství, sp. zn. 1 SL 114/2014, s. 5.

K velice podobným číslům dospěla ve své analýze Budayová. Za roky 2010–2015 referovala státní zastupitelství o 47 případech, z toho připadá 12 na okresní státní zastupitelství a 35 na krajská. Opět se nejčastěji s tímto institutem setkalo KSZ v Ústí nad Labem. KSZ v Českých Budějovicích za rok 2015 zaznamenalo 2 případy. Tato analýza předkládá konkrétní počty dle jednotlivých státních zastupitelství.¹³⁹

Graf 2 Počet věcí v působnosti státních zastupitelství 2010 - 2015

Zdroj: BUDAYOVÁ, Lucie. Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného a návrhy k jejímu zvýšení. Bulletin advokacie. 2017, č. 11, s. 33-36.

Tabulka 2 Počet výskytu institutu spolupracujícího obviněného dle jednotlivých státních zastupitelství

KSZ v Českých Budějovicích	2	OSZ pro Prahu 3	1
KSZ v Ústí nad Labem	16	OSZ v Jablonci nad Nisou	1
KSZ v Praze	4	OSZ v Teplicích	1
KSZ v Plzni	3	Městské SZ v Brně	2
KSZ v Hradci Králové	2	OSZ v Břeclavi	1
KSZ v Ostravě	8	OSZ v Jihlavě	1
KSZ v Brně	x*	OSZ Praha-západ	1
Městské SZ v Praze	x*	OSZ v Pardubicích	2
		OSZ v Karviné	1
		OSZ v Opavě	1

*čísla nebyla poskytnuta

Zdroj: BUDAYOVÁ, op. cit.

V čem se tyto dvě analýzy zcela rozcházejí, je závěr, zda je institut spolupracujícího obviněného využíván v České republice v dostatečném počtu. Budayová kritizuje nízký počet spolupracujících obviněných a předkládá návrhy na změnu právní úpravy, aby byl institut

¹³⁸ Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství, sp. zn. 1 SL 114/2014, s. 5.

¹³⁹ BUDAYOVÁ, Lucie. Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného a návrhy k jejímu zvýšení. Bulletin advokacie. 2017, č. 11, s. 33-36.

využíván častěji. Analýza z pohledu státního zastupitelství konstatuje, že počet je přiměřený a souvisí s nutností zaběhnutí nového institutu.

Od státních zastupitelství jsou dostupné statistiky od roku 2017, podle kterých bylo za tři roky v obžalobách označeno 248 osob jako spolupracujících obviněných.

Tabulka 3 Spolupracující obviněný v statistikách státních zastupitelství 2017 - 2019

	2017	2018	2019	Celkem
Stíháno osob	69	106	84	259
obžalováno	66	103	79	248

Dle statistik poskytnutých soudy, kterými disponuje Ministerstvo spravedlnosti, byla v letech 2015 – 2019 osoba označená v obžalobě za spolupracujícího obviněného odsouzena v 87 případech. Nejvyšší počet byl dosažen v roce 2019, konkrétně 26. Na druhou stranu nejméně, a to pouze jeden spolupracující obviněný byl vykázán v roce 2015.

Tabulka 4 Spolupracující obviněný v statistikách soudů 2015 - 2019

	2015	2016	2017	2018	2019	Celkem
Odsouzeno	1	14	25	21	26	87

Pokud sečteme počet odsouzených osob u jednotlivých trestných činů za roky 2015 – 2019, získáme počet 87. Skoro polovina z tohoto počtu, přesně 40, byly osoby dosud netrestané. Žen jako spolupracujících obviněných, bylo označeno 16, z toho 10 v roce 2019.¹⁴⁰ Tato statistika nám také poskytuje informace ohledně věku spolupracujících obviněných. Nejčastěji se jedná o osoby ve věkovém rozmezí 30-39 let. Ve 4 případech se jednalo o osobu mladší 18 let.

Tabulka 5 Spolupracující obvinění v statistikách poskytnutých soudy za roky 2015 - 2019

	2015	2016	2017	2018	2019	celkem
odsouzeno	1	14	25	21	26	87
osoby dosud netrestané	0	3	17	11	9	40
ženy	0	2	3	1	10	16
věk						
15 - 17	0	0	4	0	0	4
18 - 19	0	0	0	1	0	1
20 - 24	0	0	7	0	0	7
25 - 29	1	0	2	7	5	15
30 - 39	0	5	6	8	14	33
40 - 49	0	8	3	2	2	15
50 a více	0	1	3	3	5	12

¹⁴⁰ Pozn. Obecně mezi trestně stíhanými osobami je 8-11 % žen. Viz BLATNÍKOVÁ, Š., NETÍK, K. Ženy jako pachatelky závažné trestné činnosti. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. s. 38.

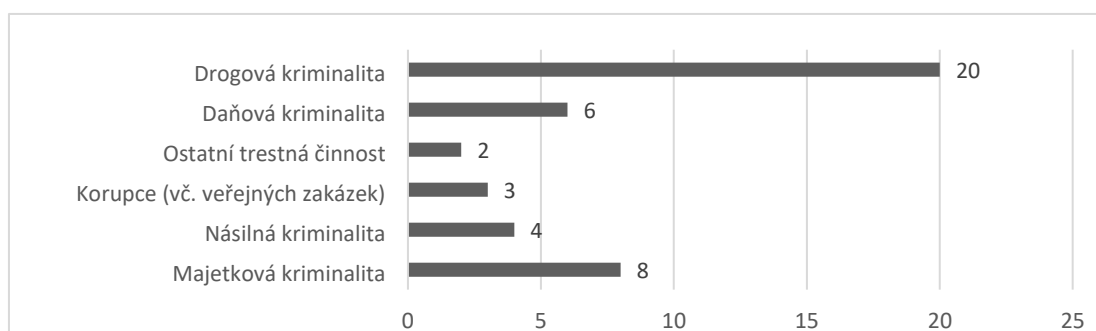
Michora z analýzy pravomocně skončených věcí za období 1. 1. 2010 – 31. 3. 2017 zjistil, že se institut vyskytl nejméně ve 29 věcech. Nejvíce figuroval v rozhodnutích krajských soudů, v řízeních před Krajským soudem v Ostravě, a to celkem v 11 případech.¹⁴¹

5.3 Struktura trestné činnosti týkající se institutu spolupracujícího obviněného

Struktura trestné činnosti je u institutu spolupracujícího obviněného charakterizována dvěma podmínkami. Tento institut lze uplatnit v řízení o zločinu (od 1. 1. 2010 do 31. 8. 2012 pouze o zvlášť závažném zločinu), tedy o trestném činu, který není přečinem. Dle § 14 odst. 2 trestního zákoníku se tak nemůže jednat o nedbalostní trestný čin a úmyslné trestný činy s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Dále tento zločin musí být spáchán členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

Analýzy nám sdělují, že nejčastěji je institut uplatňován v rámci vyšetřování drogové kriminality, zejména pro spáchání trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 trestního zákoníku.¹⁴² Z poznatků shromážděných pro analýzu státního zastupitelství vyplývá, že druhou nejčastější byla majetková kriminalita, následovala daňová, násilná kriminalita, korupce a poslední zůstala zbytková kategorie pro ostatní trestnou činnost.¹⁴³

Graf 3 Struktura trestné činnosti 2010 - 2014

Zdroj: Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství, sp. zn. 1 SL 114/2014. s. 6.

¹⁴¹ MICHORA, Zdeněk. Analýza aplikace institutu spolupracujícího obviněného za období 2010-2017 (1. část). Kriminalistika č. 4/2018. s. 306, 307.

¹⁴² V analýze 28 rozsudků se vyskytuje 17x, viz MICHORA, Zdeněk. Analýza aplikace institutu spolupracujícího obviněného za období 2010-2017 (1. část). Kriminalistika č. 4/2018. s. 309.

¹⁴³ Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství, sp. zn. 1 SL 114/2014. s. 6.

K podobnému poměru dospěl ve své analýze i Michora. Z kriminologického hlediska rozdělil strukturu trestné činnosti do 5 kategorií. Opět převládá drogová kriminalita, přesně v 17 věcech z 29. Následuje kategorie trestných činů proti svobodě (6), majetková kriminalita (3), daňová (2). V jednom případě se objevila trestná činnost úředních osob. Ve všech uvedených věcech se jednalo o řízení o zvlášť závažném zločinu.¹⁴⁴ Konkrétní trestné činy jsou rozepsány v tabulce č. 6.

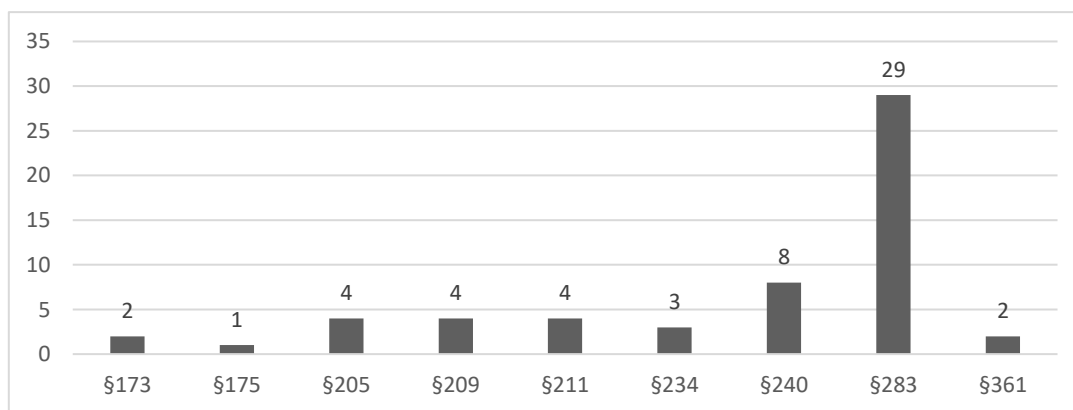
Tabulka 6 Michora - struktura trestné činnosti

Trestný čin	Počet
Loupež dle § 173 TZ	5
Vydírání dle § 175 TZ	1
Krádež dle § 205 TZ	2
Úvěrový podvod dle § 211 TZ	1
Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby dle 240 TZ	2
Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 TZ	17
Zneužití pravomoci úřední osoby dle § 329 TZ	1

MICHORA, Zdeněk. Analýza aplikace institutu spolupracujícího obviněného za období 2010-2017 (1. část). Kriminallistika č. 4/2018. s. 309.

Obdobně hovoří i soudní statistiky za roky 2015-2019. Spolupracující obviněný se objevil v souvislosti s 31 různými trestnými činy. Zcela dominoval trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 trestního zákoníku, za který bylo odsouzeno celkem 29 osob. Druhým nejčastějším trestným činem bylo zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby dle § 240 trestního zákoníku, který se objevil v 8 případech. Vždy po 4 případech se vyskytl trestný čin krádeže dle § 205 trestního zákoníku, podvodu dle § 209 trestního zákoníku a úvěrového podvodu dle § 211 trestního zákoníku. § 361 trestního zákoníku účast na organizované zločinecké skupině se objevil ve 2 případech.

Graf 4 Přehled nejčastějších trestných činů - odsouzené osoby 2015 - 2019

¹⁴⁴ MICHORA, Zdeněk. Analýza aplikace institutu spolupracujícího obviněného za období 2010-2017 (1. část). Kriminallistika č. 4/2018. s. 310.

Institut spolupracujícího obviněného je určen především k odhalování organizovaného zločinu. Dle statistických údajů se evidentně nejlépe uplatňuje v rozkrývání trestné činnosti ve spojení s drogami. Aktuálně se výroba, pašování a distribuce drog dostává do pozadí (4. místo v roce 2018) a nejrozšířenějším organizovaným zločinem se stává praní špinavých peněz. Následuje korupce a poté daňové, úvěrové, pojišťovací a směnečné podvody.¹⁴⁵

Ve vztahu k praní špinavých peněz se institut spolupracujícího obviněného vyskytuje minimálně. Trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti dle § 216 trestního zákoníku se ve statistikách soudů za roky 2015 – 2019 objevil pouze v jediném případě. Dle statistik od státních zastupitelství byly podány 2 obžaloby v roce 2017 pro tento trestný čin a další dvě pro dnes již zrušený trestný čin podílnictví dle § 214 trestního zákoníku.¹⁴⁶ Pokud je nyní praní špinavých peněz nejrozšířenějším druhem organizované kriminality, rozhodně by bylo na místě institut spolupracujícího obviněného využívat častěji.

V rámci korupčních trestných činů se institut spolupracujícího obviněného objevuje zřídka. V letech 2010 až 2012 nebyl zaznamenán jediný případ. Vyskytl se například v několika mediálně sledovaných kauzách, například ve věci obviněného hejtmana Středočeského kraje a dalších spolupachatelů z trestného činu přijetí úplatku dle § 331 trestního zákoníku a podplacení § 332 trestního zákoníku.¹⁴⁷ Dle statistik státních zastupitelství z let 2017 – 2019 figuroval v obžalobách trestný čin podplacení dle § 332 trestního zákoníku celkem v 6 případech. Ve dvou případech byla podána obžaloba pro trestný čin zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě dle § 256 trestního zákoníku. Mezi jednání, jehož příčinou by mohla být korupce, by mohl být zařazen i trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby dle § 329 trestního zákoníku, který se objevil ve 3 obžalobách ve spojení se spolupracujícím obviněným. V soudních statistikách se vyskytl pouze jediný odsouzený spolupracující obviněný za trestný čin podplacení dle § 332 trestního zákoníku v roce 2019. Pro trestný čin zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě dle § 256 trestního zákoníku byly odsouzeny 2 osoby.

---

¹⁴⁵ DIBLÍKOVÁ, s. a kol. Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2018. Praha: IKSP, 2019. s. 98

¹⁴⁶ Respektive jeho skutková podstata byla přesunuta do § 216 odst. 1 trestního zákoníku.

¹⁴⁷ JANOUŠKOVÁ, Nikola. Prostředky boje proti úplatkářství de lege ferenda III. – Spolupracující obviněný a korunní svědek. *Právní prostor* [online]. 19. 02. 2016 [cit. 2020-10-28].

Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/prostredky-boje-proti-uplatkarstvi-de-lege-ferenda-iii-spolupracujici-obvineny-a-korunni-svedek>

Dále viz případ veřejných zakázek v nemocnici Na Františku, kde jako spolupracující obviněný vystupuje Horáček. 28. 04. 2019 [cit. 2020-10-28].

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/2800079-korupci-ve-zdravotnictvi-umoznuje-zakon-o-verejnych-zakazkach-tvrdi-spolupracujici>

V rozmezí let 2017 – 2019 byl spolupracující obviněný označen v obžalobě v 16 případech za trestný čin podvodu dle § 209 trestního zákoníku. Též se vyskytovaly speciální případy podvodu – pojistný dle § 210 trestního zákoníku v 5 případech, úvěrový dle § 211 trestního zákoníku v 4 případech a dotační dle § 212 trestního zákoníku ve 2 případech. Odsouzeno za tyto trestné činy bylo celkem 8 osob. Nikdo nebyl odsouzen za trestný čin pojistného podvodu dle § 210 trestního zákoníku. Ve 4 případech byl vynesena odsuzující rozsudek za trestný čin úvěrového podvodu dle § 211 trestního zákoníku a v jednom případě za trestný čin dotačního podvodu dle § 212 trestního zákoníku. K odsouzení za trestný čin podvodu dle § 209 trestního zákoníku došlo ve 3 případech, navíc se vyskytl ještě jeden případ v roce 2016, tedy za období 2015-2019 byly odsouzeny pro tento trestný čin 4 osoby.

Tabulka 7 Výskyt trestného činu podvodu, pojistného, úvěrového a dotačního podvodu ve spojení s institutem spolupracujícího obviněného v letech 2017 - 2019

	§ 209	§ 210	§ 211	§ 212
obžalováno	16	5	4	2
odsouzeno	3	0	4	1

5.4 Ukládání trestů spolupracujícím obviněným

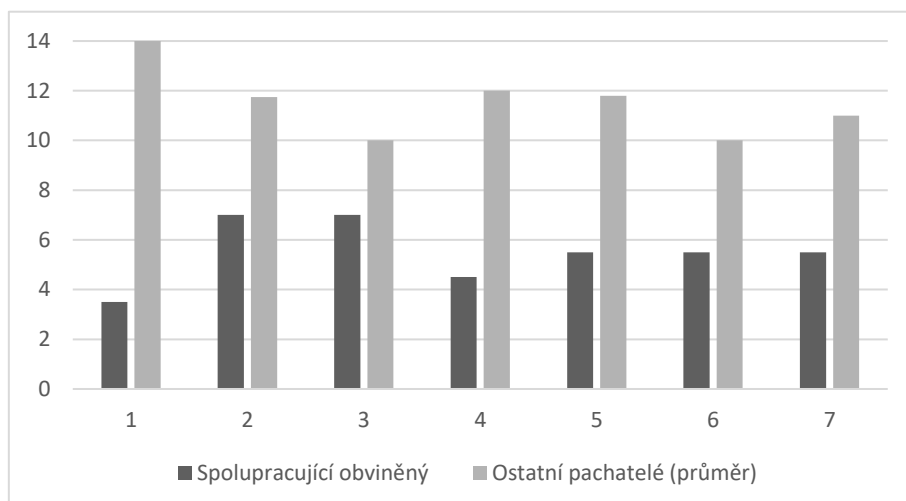
Zásadní motivace pro obviněného, aby poskytl pravdivé informace umožňující rozkrytí organizovaného zločinu, spočívá ve vidině nižšího trestu nebo dokonce upuštění od potrestání.

Z poznatků, které ve své práci zpracoval Michora, vyplývá, že nejčastěji byl spolupracujícím obviněným ukládán nepodmíněný trest odnětí svobody, konkrétně ve 23 případech z 28. Ve zbylých 5 případech byl uložen podmíněný, z toho v jednom případě byl nařízený dohled. V organizovaném zločinu se velice často pohybují cizí občané, především při přeshraničním obchodu s drogami. V trestních řízeních týkajících se cizinců připadá v úvahu využívání trestu vyhoštění. Ten byl v analýze 33 rozsudků uložen třem spolupracujícím obviněným, kdy ve všech věcech se celkem vyskytovalo 8 cizích státních příslušníků jako spolupracujících obviněných. Ve 3 případech byl uložen jako doplňující trest peněžitý trest.¹⁴⁸

Zásadní je porovnání uložených trestů spolupracujícím obviněným a ostatním pachatelům. Graf č. 5 zobrazuje srovnání sedmi případů týkajících se řízení o zvlášť závažném zločinu nedovolené výroby a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 odst. 4 trestního zákoníku s hranicí trestní sazby trestu odnětí svobody deset až osmnáct let.

¹⁴⁸ MICHORA, Zdeněk. Analýza aplikace institutu spolupracujícího obviněného za období 2010-2017 (2. část). Kriminální č. 1/2019. s. 36.

Graf 5 Výměra trestu odnětí svobody (v letech)

Zdroj: MICHORA, Zdeněk. Analýza aplikace institutu spolupracujícího obviněného za období 2010-2017 (2. část). Kriminalistika č. 1/2019. s. 36.

Dle statistik soudů za roky 2015 - 2019, byl nejčastěji udělen nepodmíněný trest odnětí svobody. Byl uložen za 41 trestných činů nejčastěji ve výši od 1 do 5 let. Jelikož institut spolupracujícího obviněného se uplatňuje pouze v řízení o zločinech a zvláště závažných zločinech, za které trestní zákoník stanoví dle § 14 odst. 3 trestní sazbu nad pět let, tresty pro spolupracující obviněné jsou tedy ukládány v nižší výši. Nepodmíněný trest odnětí svobody ve výši od 5 do 15 let byl uložen v 10 případech, z toho 7x u trestného činu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 trestního zákoníku, a po jednom případě u trestných činů úvěrového podvodu dle § 211 trestního zákoníku, zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby dle § 240 trestního zákoníku a účasti na organizované zločinecké skupině dle § 361.

Tabulka 8 Ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody

	2015	2016	2017	2018	2019	celkem
Nepodmíněný TOS	0	10	11	13	7	41
do 1 roku	0	0	0	1	0	1
od 1 do 5 let	0	8	8	9	5	30
od 5 do 15 let	0	2	3	3	2	10

K podmíněnému trestu odnětí svobody došlo v 37 případech, z toho byl v 16 případech výkon trestu odnětí svobody odložený s dohledem. V jednom případě u trestného činu úvěrového podvodu dle § 211 trestního zákoníku byl uložen trest obecně prospěšných prací. Trest vyhoštění se vyskytl ve dvou případech, ale jako vedlejší sankce byl uložen celkem devětkrát. V 13 případech byl uložen zákaz činnosti jako trest uložený s hlavní sankcí. Peněžitý trest byl využit v 9 případech. Nejvíce je zastoupena zbytková kategorie „jiný trest“ a to počtem 24.

Tabulka 9 Uložené vedlejší sankce

Trest uložený s hlavní sankcí	2015	2016	2017	2018	2019	celkem
zákaz činnosti	1	1	3	1	7	13
vyhoštění	0	0	7	1	1	9
peněžitý trest	0	0	0	1	8	9
jiný trest	0	2	8	9	5	24

V rozmezí let 2015 – 2019 se objevilo celkem šestnáctkrát ochranné opatření, z toho pouze v jednom případě se jednalo o ochranné léčení. Ambulantní protitoxikomanické ochranné léčení bylo uloženo za trestný čin nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 trestního zákoníku. V ostatních případech se jednalo o ochranné opatření zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Tabulka 10 Uložená ochranná opatření

	2015	2016	2017	2018	2019	celkem
ochranné opatření	0	6	4	2	4	16
ochranné léčení	0	0	0	0	1	1
zabránění věci nebo jiné hodnoty	0	6	4	2	3	15

K upuštění od potrestání dochází zcela výjimečně. V prvních třech letech statistického sledování se tak nestalo ani v jednom případě. U třech osob k tomu došlo v roce 2018 a v roce 2019.

Tabulka 11 Upuštění od potrestání

	2015	2016	2017	2018	2019	celkem
celkem upuštěno od potrestání	0	0	0	3	3	6
upuštěno od potrestání dle § 24 resp. § 46 TZ	0	0	0	2	0	2
upuštěno od souhrnného, dalšího nebo společného trestu (§ 36, 37, 37a TZ resp. § 44, 45)	0	0	0	1	3	4

Jednu z výhod pro spolupracujícího obviněného, pokud je odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, lze spatřovat v zařazení do mírnějšího typu věznice. V současnosti, kdy má však soud možnost volby dle § 56 odst. 1 trestního zákoníku pouze ze dvou variant, není tato výhoda natolik významná. Dle soudních statistik z let 2015 - 2019 nebyl ani jednou spolupracující obviněný zařazen pro výkon trestu odnětí svobody do věznice se zvýšenou ostrahou.

6. SPOLUPRACUJÍCÍ OBVINĚNÝ V ITALSKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU

Z hlediska právní komparatistiky jsem se rozhodla ve své práci zaměřit na italskou právní úpravu spolupracujícího obviněného. Itálie disponuje velice podrobnou a precizní legislativou týkající se tohoto institutu. V první části této kapitoly se věnuji specifickému kulturnímu a historický vývoji, který je důležitý pro pochopení italské právní úpravy. Mafia, respektive boj s mafií, hrál zásadní roli ve vytváření podoby institutu *collaboratore di giustizia*. V této kapitole také rozebírám propracovaný systém ochrany spolupracujících obviněných a jejich rodinných příslušníků. Itálie oproti České republice poskytuje spolupracujícím obviněným patřičnou ochranu, která je ale velice finančně náročná a setkává se s odporem daňových poplatníků. V závěru kapitoly se věnuji srovnání italské a české právní úpravy.

6.1 Spolupracující obviněný v boji proti mafií

6.1.1 Pojem „Pentito“ a jeho historie

Platná italská právní úprava spolupracujícího obviněného pracuje s pojmem *collaboratore di giustizia*, tedy spolupracující se spravedlností. Pro osobu svědčící proti svým bývalým společníkům ve zločinu se ale především vžil pojem *pentito*¹⁴⁹, který je neodmyslitelně spojen s italskou organizovanou kriminalitou - mafií.

Prvním velkým a pravděpodobně dodnes nejznámějším *pentitem* byl v 80. letech 20. století sicilský mafián Tommaso Buscetta, který spolupracoval s vyšetřujícím soudcem (*Giudice Istruttore*) Giovannim Falconem z palermského soudu. Na základě jeho klíčového svědectví bylo v tzv. Maxi procesu odsouzeno skoro 350 členů mafie. Také pomohl odhalit existenci vedoucího orgánu hierarchické struktury mafie - Komise. Jako odměnu mohl Buscetta žít v USA pod novou identitou v rámci programu na ochranu svědků. V následujících letech se objevovali další *mafioso* ochotni podávat informace, ale k velkému nárůstu počtu *pentiti* došlo až v 90. letech, kdy byla v důsledku rozsáhlé aktivity Falconeho vyšetřovací skupiny (*Antimafia*) v roce 1991 přijata právní úprava institutu korunního svědka.¹⁵⁰ Podle údajů

¹⁴⁹ Doslovný překlad zní „kajícník“.

¹⁵⁰ ACCONCIA, A. a kol. *Accomplice Witnesses and Organized Crime: Theory and Evidence from Italy*. The Scandinavian Journal of Economics [online]. 2014, 116(4), 1116 [cit. 2020-11-30]. s. 1122.

zveřejněných italským Ministerstvem vnitra se počet *collaboratore di giustizia* k 30. 6. 1996 vyšplhal k číslu 1 177.¹⁵¹

Pro důraznější boj s mafií italský zákonodárce zpřísnil tresty a zároveň zavedl možnost částečné beztrestnosti pro *mafiosi*, kteří poskytnou informace vedoucí ke stíhání mafie. Dále byla přijata úprava ochrany osobám, které se vystavily nebezpečí poskytnutím informací soudu (decreto legge 15/01/1991 č. 8). V roce 2008 se programu ochrany svědků účastnilo 833 bývalých členů Mafie, z nichž 729 poskytlo relevantní informace o čtyřech nejznámějších mafiánských skupin; Sicilská Mafia, Camorra, 'Ndrangheta a Sacra Corona Unita.¹⁵² Spolupráce s vyšetřovateli je hrubé porušení *omerty*, tedy slibu mlčenlivosti, který je podstatou mafiánské soudružnosti. Řada mafiánů, např. Raffaele Cutolo, Francesco Schiavone, odmítla spolupráci, přestože jim hrozil doživotní trest odnětí svobody. Nejtěžší mafiánskou strukturou na proniknutí je 'Ndrangheta v Calabrii, kde se institut korunního svědka uplatnil jen velice obtížně. Členství je zde vázáno na pokrevní příbuzenství a jsou zde pevnější vzájemné vazby, a to následně vede k nižší ochotě vypovídat, což pro vyšetřovatele znamená velkou překážku.¹⁵³

6.1.2 Fenomén „Mafia“

V rámci zkoumání fenoménu „*pentitismo*“ nelze nechat stranou italskou mafii. Jedná se o značně komplexní pojem, který zůstává nejednoznačný, nepřesně definovaný a skýtá řadu významů.¹⁵⁴ Navíc je mafie častým námětem děl populární kultury, čímž je jeho skutečný obraz značně zkreslen stylizovanou představou spisovatelů a filmařů¹⁵⁵, přestože mnohokrát čerpají z autentických zkušeností. Samotné pojmenování pravděpodobně pochází z palermského dialektu. Význam přídatného jména „*maffioso*“ by se dal přeložit jako „krásný“, „odvážný“ či „skvělý“, nejbliže by ho bylo možné připodobnit k modernímu anglickému výrazu „*cool*“. V roce 1863 byla uvedena úspěšná divadelní hra *i mafiusi di la Vicaria* („Mafiáni z vězení Vicaria“), díky které slovo „*maffioso*“ získalo kriminální podtext.¹⁵⁶

---

¹⁵¹ PAOLI, Letizia. The Pentiti's Contribution to the Conceptualization of the Mafia Phenomenon. *New European Criminology*. 1998. s. 265.

¹⁵² ACCONCIA, A. a kol. Accomplice Witnesses and Organized Crime: Theory and Evidence from Italy. *The Scandinavian Journal of Economics* [online]. 2014, 116(4), 1116 [cit. 2020-11-30]. s. 1121.

¹⁵³ ACCONCIA, A. a kol. Accomplice Witnesses and Organized Crime: Theory and Evidence from Italy. *The Scandinavian Journal of Economics* [online]. 2014, 116(4), 1116 [cit. 2020-11-30]. s. 1122.

¹⁵⁴ PAOLI, Letizia. The Pentiti's Contribution to the Conceptualization of the Mafia Phenomenon. *New European Criminology*. 1998. s. 270.

¹⁵⁵ Např. Mario Puzo či Tommy Angelo.

¹⁵⁶ DICKIE, John. *Cosa Nostra: dějiny sicilské mafie*. Praha: Fortuna Libri, 2009. s. 58.

Umberto Santino rozlišuje dva pohledy na termín „mafie“. První označuje jako *stereotypy*, který jak již bylo zmíněno výše, souvisí s prezentací mafie v kultuře a v médiích a absentuje vědecký přístup. Naopak druhý přístup, jenž Santino označuje jako *paradigmata*, již vychází z vědeckého poznání.¹⁵⁷ Příkladem paradigmatického přístupu může být zákonná definice. V italském platném právu nalezneme organizaci mafiánského typu (*Associazione di tipo mafioso*) definovanou v článku 416-bis trestního zákoníku (tzv. *Codice Rocco*) jako organizaci, jejíž členové pod podmínkou podřízenosti a mlčenlivosti (*omertà*), využívají zastrašující sílu této organizace k páchání trestné činnosti, získání přímého či nepřímého řízení nebo kontroly nad ekonomickými aktivitami, koncesemi, povoleními, veřejnými smlouvami a službami, nebo k dosažení neoprávněných zisků a výhod pro sebe nebo jiného, nebo za účelem zabránění nebo znemožnění volného výkonu volebního práva nebo získání hlasů pro sebe nebo jiného v případě konání voleb.¹⁵⁸

Dle Pina je povaha dnešní mafie určena vývojem třech procesů. Zaprvé zrození mafie, která se zabývá podnikáním. Dále získání pozice ve světovém oběhu drog a nelegálních obchodů. Poslední kritérium je vydobytí si politické autonomie.¹⁵⁹ Mafie se ale spíše než jako organizace dá charakterizovat jako způsob chování a získání moci. Pro mafiána se používá též označení *uomo d'onore* (muž cti). Název mafie v Calabrii, 'Ndragheta, vychází z řeckého výrazu pro hrdinství a ctnost. Mafiánské chování je výsledkem kulturního vývoje a jeho podstatou je idea úcty a cti, které ale jsou získány prostřednictvím násilí.¹⁶⁰

Na mafii bývá také pohlíženo jako na společnost nekorporátní povahy. Každý mafián si vytvářel síť dyadických vztahů, které na sobě byly nezávislé. Alegoricky bývá tento vztah připodobněn k artyčoku (*cosca*), kde mafioso představuje jádro a muži kolem něj se seskupují jako listy artyčoku. Tyto skupiny, „rodiny“, se nazývají „*cosche*“, což se používá jako synonymum ke slovu „klan“.¹⁶¹

---

¹⁵⁷ SANTINO, U. Stereotipi e paradigma. Centro Siciliano di Documentazione "Giuseppe Impastato". Dostupné z: <https://www.centroimpastato.com/stereotipi-e-paradigmi/> [cit. 2020-12-04].

¹⁵⁸ „L'associazione è di tipo mafioso quando coloro che ne fanno parte si avvalgano della forza di intimidazione del vincolo associativo e della condizione di assoggettamento e di omertà che ne deriva per commettere delitti, per acquisire in modo diretto o indiretto la gestione o comunque il controllo di attività economiche, di concessioni, di autorizzazioni, appalti e servizi pubblici o per realizzare profitti o vantaggi ingiusti per sé o per altri, ovvero al fine di impedire od ostacolare il libero esercizio del voto o di procurare voti a sé o ad altri in occasione di consultazioni elettorali.“

¹⁵⁹ ARLACCHI, Pino. Italská mafie a její podnikání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002. s. 10.

¹⁶⁰ ARLACCHI, Pino. Italská mafie a její podnikání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002. s. 19.

¹⁶¹ PAOLI, Letizia. The Pentiti's Contribution to the Conceptualization of the Mafia Phenomenon. New European Criminology. 1998. s. 266.

Výraz mafie každému okamžitě evokuje organizaci „*Cosa Nostra*“, která má původ na Sicílii. Zásadní postavení získala díky letité tradici, značné početní síle a velké finanční moci, čímž se stala velkým vzorem pro ostatní zločinecké organizace. Po celou dobu své existence prošla Cosa Nostra pozoruhodným vývojem ve struktuře a zaměření, ale i přesto si zachovala určité vlastnosti, které ji odlišují od jiných zločineckých organizací. Je jimi především organizační struktura mafiánského sdružení, rozšíření na určitém území, soustavnost a všudypřítomnost jejích aktivit, neprostupnost pro vyšetřovatele a soudní moc a trvalí nebezpečí od členů. Právě tyto vlastnosti jsou typické pro organizaci mafiánského typu.¹⁶²

Mafie se pravděpodobně začala formovat v 19. století v okolí města Palermo na ostrově Sicílie. V sedmdesátých letech tohoto století již existovaly gangy, které vymáhaly výpalné, měly politické konexe a vlastní organizační strukturu.¹⁶³ Vznik mafie souvisí se specifickým historickým vývojem Sicílie. V průběhu staletí se na tomto ostrově vystřídala řada nadvlád. Po okupaci Normany v roce 1061 a vytvoření Království obojí Sicílie získal královskou korunu roku 1266 Karel z Anjou. V 15. století připadla Sicílie Španělům. Bourboni zde působili až do sjednocení Itálie v roce 1860. Právě absence pevné státní moci způsobila rozvoj mafie, která začala organizovat pravidla života na Sicílii po svém.

6.1.3 Zásadní italská legislativa v boji proti mafii¹⁶⁴

První pokus italského zákonodárce zefektivnit boj s mafií přišel se zákonem 13. září 1982 č. 646, který získal přívlastek „*antimafia*“. Jeho přijetí značně uspišila řada mafiánských zločinů v letech 1978 až 1982, jejichž vrcholem bylo zavraždění palermského prefekta. Do té doby se zákonodárce nezabýval podrobněji mafiánskou kriminalitou, neboť se domníval, že dosavadní legislativa je dostatečná. Ve skutečnosti ale trestní zákoník nepostihoval mafii jako celek, společenství, pouze bylo možné stíhat jednotlivce pro jednotlivé trestné činy.¹⁶⁵ Jedinou možností poskytovaly zákony č. 1423 z roku 1956 *Misure di prevenzione nei confronti delle persone pericolose per la sicurezza e per la pubblica moralità* (Preventivní opatření proti osobám nebezpečným pro bezpečnost a veřejnou morálku), který byl ale vázán na trestní

---

¹⁶² LONGO, Orazio. Le origini e l'evoluzione storica della legislazione antimafia. 4. 9. 2009. Filodiritto. Dostupné z: <https://www.filodiritto.com/le-origini-e-levoluzione-storica-della-legislazione-antimafia>

¹⁶³ DICKIE, John. Cosa Nostra: dějiny sicilské mafie. Praha: Fortuna Libri, 2009. s. 62.

¹⁶⁴ Vybrané právní předpisy jsou dostupné v českém jazyce v SCHEINOST, Miroslav. Organizovaný zločin v dokumentech neapolské konference a v italském právu: [sborník z konference, Neapol 21.-23. listopadu 1994]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-09-6. s. 203.

¹⁶⁵ LONGO, Orazio. Le origini e l'evoluzione storica della legislazione antimafia. 4. 9. 2009. Filodiritto. Dostupné z: <https://www.filodiritto.com/le-origini-e-levoluzione-storica-della-legislazione-antimafia>

odpovědnost jednotlivce, a zákon č. 575 z roku 1965 *Disposizioni contro le organizzazioni criminali di tipo mafioso, anche straniere* (Ustanovení proti zločineckým organizacím mafiánského typu, včetně zahraničních), který do preventivních opatření zahrnul i osoby podezřelé z příslušnosti k mafiánským klanům.

Zákon č. 646 z roku 1982, tzv. *legge Rognoni - La Torre*, znamenal velký přelom v boji proti mafii. Do italského trestního zákoníku vložen článek 416-bis, který definoval organizaci mafiánského typu (*Associazione di tipo mafioso*).¹⁶⁶ Dále byla kriminalizovaná samotná účast na organizaci mafiánského typu. Do codice penale (trestního zákoníku) byly vloženy dvě skutkové podstaty:

- Kdo se účastní organizace mafiánského typu, která je tvořena alespoň třemi osobami, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let.
- Ti, kdo tuto organizaci propagují, řídí nebo organizují, budou potrestáni odnětím svobody na dvanáct až osmnáct let.

Ustanovení článku 416-bis se vztahují též na další druhy mafie, tedy na Camorru, 'Ndragheta a další sdružení, která mají místní názvy, včetně zahraničních, které využívají zastrašující síly této organizace za účelem dosáhnout cílů shodných s cíli organizací mafiánského typu.

Decreto legge č. 629 z roku 1982 (převedené na zákon č. 726/1982) *Misure urgenti per il coordinamento della lotta contro la delinquenza mafiosa* (Naléhavá opatření pro koordinaci boje proti mafiánské kriminalitě) zřídil Úřad Vysokého komisaře pro koordinaci boje proti mafiánské kriminalitě, který je podřízen Ministerstvu vnitra. Úřad byl činný do roku 1992, kdy jeho agendu plně převzal Úřad pro vyšetřování mafie (Direzione Investigativa Antimafia – DIA).

Přelomový byl rok 1991, kdy bylo vydáno pět mimořádných opatření (*Provvedimenti d'urgenza*). Byla přijata právní úprava týkající se především omezení praní špinavých peněz, omezení používání hotovosti a cenných papírů na doručitele. Decreto legge č. 345/1991 (převedená na zákon č. 410/1991) mimo jiné založil Generální radu pro boj proti organizovanému zločinu (*Consiglio generale per la lotta alla criminalità organizzata*) a již zmíněný Úřad pro vyšetřování mafie (Direzione investigativa antimafia - DIA).

Zásadní je přijetí decreto legge č. 8/1991 (převedené na zákon č. 82/1991) *Nuove norme in materia di sequestri di persona a scopo di estorsione e per la protezione dei testimoni di*

---

¹⁶⁶ Definice viz výše.

giustizia, nonché per la protezione e il trattamento sanzionatorio di coloro che collaborano con la giustizia (Nové normy ve věci únosů za účelem vydírání a ochrany svědků, jakož i ochranu a trestání těch, kteří spolupracují se spravedlností), kterým se stanovují nová opatření týkající se únosů za účelem vydírání a ochrany těch, kteří spolupracují se soudy. Tato úprava přinesla do italského právního řádu systém odměn „*premiali*“ a institut spolupracujícího obviněného, tedy „*collaboratore di giustizia*“.

6.2 Collaboratore di giustizia, testimone di giustizia

6.2.1 Collaboratore di giustizia

Základ právní úpravy *collaboratore di giustizia* nalezneme v *decreto legge*¹⁶⁷ z 15. ledna 1991, č. 8, který byl převeden na zákon 15. března 1991, č. 82. Úprava byla novelizována zákonem č. 45 z 13. února 2001. Novinkou, kterou přinesla tato novela, bylo především oddělení systému odměn a systému ochrany, diverzifikace opatření chránících spolupracující osoby s ohledem na nebezpečí, které jim hrozí a mimo jiné také úpravu nového institutu *testimone di giustizia* (svědek spravedlnosti). Jeden z hlavních účelů této úpravy je, že ochrana a případná úleva od trestu má být poskytnuta až po včasné spolupráci přinášející pravdivé a úplné informace. Obecně by se institut *collaboratore di giustizia* dal shrnout několika základními charakteristikami:

- 1) Osoba má lhůtu 180 dní, aby sdělila veškeré jí známé informace. Tato lhůta počíná běžet od okamžiku, kdy osoba vyjádří vůli ke spolupráci.
- 2) Zákonné benefity jsou poskytnuty, až pokud se ukáže, že prohlášení *collaboratore di giustizia* obsahuje důležité informace, které byly dosud neznámé.
- 3) Musí být vykonána alespoň čtvrtina trestu, nebo v případě, že je uložen doživotní trest odnětí svobody, vykonání nejméně deseti let.
- 4) Poskytnutá ochrana bude trvat, dokud nepomine nebezpečí bez ohledu na fázi procesu.¹⁶⁸

Pro aplikaci zvláštních opatření pro ochranu je základem spolupráce nebo prohlášení učiněné v rámci trestního řízení, které musí být důvěryhodné a přinášet nové, pro vyšetřovatele dosud neznámé informace. Musí být rovněž úplné, obsahovat důležité údaje pro vývoj vyšetřování

---

¹⁶⁷ Zákonné opatření. V Itálii přijímá vláda v případě nutnosti a naléhavosti.

¹⁶⁸ D'ALESSIO, Valeria. Il „pentito“ dissidio interiore tra onore, rispetto verso il clan e senso di giustizia. 24. 7. 2017. Ius in itinere. Dostupné z: <https://www.iusinitinere.it/pentito-dissidio-interiore-onore-rispetto-verso-clan-senso-giustizia-4319>

především o struktuře, ozbrojenosti, majetku, vnitrostátních a mezinárodních vazbách organizací mafiánského typu nebo teroristických skupin a o jejich záměrech, cílech a o jejich *modu operandi*.

Zákonem č. 45 z 13. února 2001 byl do decreto legge č. 8/1991 vložen článek 16-quater v rámci hlavy *Trattamento sanzionatorio di coloro che collaborano con la giustizia* (Sankční zacházení s osobami, které spolupracují se spravedlností). Dle tohoto článku je třeba s osobou, která vyjádřila vůli spolupracovat, sepsat zvláštní protokol o spolupráci (*verbale illustrativo dei contenuti della collaborazione*), který nesmí být uveřejněn. Osoba činící prohlášení musí mimo jiné potvrdit, že jí nejsou známy žádné další okolnosti týkající se závažné trestné činnosti osob nebo zločineckých skupin. Prohlášení mohou být sdělena státnímu zastupitelství (*pubblico ministero*) nebo soudní policii (*polizia giudiziaria*), ale nelze k nim přihlížet, pokud byly učiněny po uplynutí lhůty 180 dní. Protokol se vkládá do spisu vedeném státním zástupcem (*Procuratore della Repubblica*). Ale i v případě, že není sepsán protokol o spolupráci, může soud obviněnému přiznat polehčující okolnosti, pokud vyjádří vůli spolupracovat až v řízení před soudem. Protokol musí být za stejných podmínek dodatečně sepsán.

6.2.1.1 Okruh trestných činů

Trestné činy, u kterých lze použít úpravu a poskytnout ochranu *collaboratore di giustizia* se dle čl. 9 odst. 1 zákona 82/1991 omezuje na trestné činy spáchané za účelem terorismu nebo rozvracení ústavního řádu nebo trestné činy uvedené v čl. 51 odst. 3-bis codice di procedura penale (trestního řádu), kterými jsou:

- trestný čin dle čl. 473 codice penale *contraffazione, alterazione o uso di segni distintivi di opere dell'ingegno o di prodotti industriali* (padělání, pozměnění nebo užití rozlišovacích znaků děl duševního vlastnictví nebo průmyslových výrobků)
- trestný čin dle čl. 474 codice penale *introduzione nello Stato e commercio di prodotti con segni falsi* (uvedení do oběhu zboží s falešným označením)
- trestný čin dle čl. 600 codice penale *riduzione o mantenimento in schiavitù o in servitù* (nucení k otroctví nebo nevolnictví)
- trestný čin dle čl. 601 codice penale *tratta di persone* (obchodování s lidmi)
- trestný čin dle čl. 602 codice penale *acquisto e alienazione di schiavi* (nakupování a prodej otroků)
- trestný čin dle čl. 630 codice penale *sequestro di persona a scopo di rapina o di estorsione* (únos za účelem loupeže nebo vydírání)

- trestný čin dle čl. 416-bis codice penale *associazione di tipo mafioso* (účast na organizaci mafiánského typu)
- trestný čin dle čl. 416-ter codice penale *scambio elettorale politico-mafioso*¹⁶⁹
- trestný čin dle čl. 452-quaterdecies codice penale *attività organizzate per il traffico illecito di rifiuti* (nedovolené nakládání s odpady)

Zákon č. 354 z 26. července 1975, *ordinamento penitenziario* (vězeňský řád) stanovuje okruh trestných činů, u kterých lze aplikovat úpravu *collaboratore di giustizia* šířeji a s několika odchylkami. V článku 4-bis se hovoří o trestných činech proti terorismu, včetně mezinárodního, trestných činech proti demokratickému pořádku spáchaných násilím a dále rozšiřuje okruh těchto trestných činů o:

- trestný čin dle čl. 314 odst. 1 codice penale *peculato* (zpronevěra)¹⁷⁰
- trestný čin dle čl. 317 codice penale *concussione* (úplatkářství)
- trestný čin dle čl. 318 codice penale *corruzione per l'esercizio della funzione* (přijetí úplatku)
- trestný čin dle čl. 319 codice penale *corruzione per un atto contrario ai doveri d'ufficio* (zneužití pravomoci úřední osoby)
- trestný čin dle čl. 321 codice penale *pene per il corruttore* (podplacení)
- trestný čin dle čl. 322 codice penale *istigazione alla corruzione* (navádění k podplacení)
- trestný čin dle čl. 609-octies codice penale *violenza sessuale di gruppo* (skupinové sexuální násilí)

Dále se do této skupiny řadí trestné činy dle čl. 12 odst. 1 a 3 *decreto legislativo*¹⁷¹ č. 286 z 25. července 1998, který upravuje imigraci a postavení cizinců a trestný čin dle čl. 291-quater dekretu prezidenta republiky č. 43 z 23. ledna 1973 *associazione per delinquere finalizzata al contrabbando di tabacchi lavorati esteri* (spolčení za účelem pašování zahraničních tabákových výrobků). Dle článku 73 dekretu prezidenta republiky č. 309 z 9. října 1990 se sem též řadí trestné činy související s omamnými a psychotropními látkami.

¹⁶⁹ Dohoda mezi politiky a mafií pro získání hlasů ve volbách, za úplatu. Politik získá prostřednictvím mafie hlasy a tak i politickou moc a na oplátku může mafie působit na politická rozhodnutí.

¹⁷⁰ Jedná se o zpronevěru peněz a movitostí ve veřejné správě, subjektem může být pouze veřejný činitel nebo osoba odpovědná za veřejnou službu.

¹⁷¹ Nařízení vlády se silou zákona na základě zmocnění parlamentem.

6.2.1.2 Výhody poskytované za spolupráci

V Itálii je využíván systém odměn „*premiati*“, který má motivovat pachatele ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. Spolupráce spočívá především v prevenci či zmaření trestného činu nebo poskytnutí takových informací, které jsou stěžejní pro vyšetřování. Jako benefit soud může upustit od potrestání (*non punibilita'*) nebo může uložit nižší trest (*attenuanti*). Úprava konkrétních úlev je individuální pro jednotlivé trestné činy, respektive pro kategorii trestných činů. Dle Taka lze rozlišit čtyři takové kategorie – únos s cílem získat výkupné, drogová kriminalita, terorismus a organizovaný zločin (mafie).¹⁷²

Článek 630 codice penale týkající se trestného činu *sequestro di persona a scopo di rapina o di estorsione* (únos za účelem loupeže nebo vydírání) v odstavci 5 přímo stanoví pravidlo pro snížení trestu v případě, že pachatel pomohl policejnímu nebo soudnímu orgánu při shromažďování rozhodujících důkazů pro odhalení spolupachatelů. Trest mu může být snížen o jednu třetinu až o jednu polovinu a trest odnětí svobody na doživotí se nahrazuje trestem odnětí svobody na dvanáct až dvacet let.

K rozšíření právní úpravy spolupracujícího obviněného i na drogové trestné činy došlo v 90. letech 20. století, konkrétně prezidentským dekretem č. 309/1990. Dle článku 73 a 74 se u trestného činu *produzione e traffico illecito di sostanze stupefacenti o psicotrope* (nedovolená výroba a obchodování s omamnými a psychotropními látkami) a *associazione finalizzata al traffico illecito di sostanze stupefacenti o psicotrope* (organizace zaměřená na nedovolené obchodování s omamnými nebo psychotropními látkami) v případě spolupráce s policií či soudem snižuje trest o jednu polovinu až o dvě třetiny. Charakter spolupráce by měl být především preventivní, tedy například poskytnutí informace, která umožňuje nalezení omamných látek či prekursorů, nástrojů pro výrobu, odhalení míst, kde se tyto látky připravují a identifikaci dalších pachatelů těchto trestných činů.¹⁷³

Pro potlačení organizované kriminality a v rámci protimafiánské legislativy byl přijat decreto legge č. 152 z 13. května 1991 *Provvedimenti urgenti in tema di lotta alla criminalità organizzata e di trasparenza e buon andamento dell'attività amministrativa* (Naléhavá opatření týkající se boje proti organizované trestné činnosti, transparentnosti a dobrého výkonu veřejné správy), který v článku 8 spolupracujícím osobám přiznává snížení trestu odnětí svobody

---

¹⁷² TAK, Peter. Deals With Criminals: Supergrasses, Crown Witnesses and Pentiti. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 1997, č. 1. s. 18.

¹⁷³ PARRINI, Desy. L'evoluzione normativa premiale: decretazione d'urgenza antiterroristica e antimafia. *ADIR – L'altro diritto*. Dostupné z: <http://www.adir.unifi.it/rivista/2007/parrini/cap1.htm>

o jednu třetinu až o jednu polovinu a trest odnětí svobody na doživotí nahrazuje trestem odnětí svobody na dvanáct až dvacet let.

V rámci boje s terorismem byl pro přijetí adekvátní právní úpravy zlomový rok 1978, kdy byl unesen politik Aldo Moro a došlo k rozmachu teroristických aktivit, např. *Brigate Rosse*. Prvním významným aktem byl decreto legge z 15. prosince 1979, č. 625 *Misure urgenti per la tutela dell'ordine democratico e della sicurezza pubblica* (Naléhavá opatření pro ochranu demokratického pořádku a veřejné bezpečnosti), který byl převeden na zákon č. 15 z 6. února 1980. Pachateli teroristického trestného činu může být trest snížen o jednu třetinu až o jednu polovinu, pokud se distancuje od ostatních spolupachatelů a zabrání dalším následkům trestné činnosti, nebo spolupracuje s autoritami při shromažďování důkazů, díky kterým mohou být hlavní pachatelé odhaleni a potrestáni.¹⁷⁴

Dalším významným zákonem byl tzv. *Legge Cossiga* (zákon č. 15 z 6. února 1980), který označil za trestný čin účast, propagaci, organizování nebo řízení skupiny, jejíž cílem je rozvracení demokratického pořádku násilnými prostředky. Dle článku 5 tohoto zákona je beztrestný ten, který spolupracoval s autoritami tak, že pomohl zabránit trestné činnosti proti státu a poskytl rozhodující důkazy pro odhalení dalších pachatelů.¹⁷⁵

Zákon č. 304 z 29. května 1982 *Misure per la difesa dell'ordinamento costituzionale* (Opatření k obraně ústavního řádu) obsahoval úpravu úlev, které bylo možné poskytnout pachateli trestných činů spáchaných za účelem terorismu nebo rozvratu ústavního řádu. Dle článku 1 tohoto zákona byla přiznána beztrestnost pachatelům, kteří vystoupili ze skupiny či gangu a poskytli informace o jejich struktuře a organizaci. Pokud se pachatel distancoval od skupiny, ale odmítl vypovídat proti bývalým společníkům, italský zákonodárce dle článku 2 tohoto zákona stejně poskytl úlevy při potrestání. Trest odnětí svobody na doživotí se nahradil trestem odnětí svobody na patnáct až dvacet let a v případě ostatních trestů odnětí svobody došlo ke snížení o jednu třetinu, jeho výše však nesměla v žádném případě překročit patnáct let. Důvodem této úpravy bylo motivovat členy zločineckých skupin, aby upustili od účasti v těchto uskupeních a zdrželi se trestné činnosti.¹⁷⁶ Článek 3 umožňoval pachatelům, kteří se přiznají a pomáhají orgánům činným v trestním řízení tak, že poskytnou relevantní důkazy pro odhalení

---

¹⁷⁴ TAK, Peter. Deals With Criminals: Supergrasses, Crown Witnesses and Pentiti. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 1997, č. 1. s. 19.

¹⁷⁵ FYFE, Nicholas, SHEPTYCKI, James. Facilitating witness co-operation in organised crime cases: an international review. Home Office Online Report 27/05, 2005. s. 20.

¹⁷⁶ PARRINI, Desy. *L'evoluzione normativa premiale: decretazione d'urgenza antiterroristica e antimafia*. ADIR – L'altro diritto. Dostupné z: <http://www.adir.unifi.it/rivista/2007/parrini/cap1.htm>

dalších pachatelů, snížení trestu odnětí svobody na polovinu, jeho výše však v žádném případě nesměla překročit deset let, a trest odnětí svobody na doživotí se nahrazuje trestem odnětí svobody na deset až dvanáct let. Zákon taktéž v článku 10 obsahoval pojistku, pokud bylo benefitů dosaženo nepravdivou nebo neúplnou výpovědí. V tomto případě mohla být navržena revize rozhodnutí o trestu státním zástupcem (*procuratore generale*) nebo ministrem spravedlnosti. Soudce následně mohl uložit přísnější trest či zrušit poskytnuté výhody.

Zákon č. 34 z 18. února 1987 *Misure a favore di chi si dissocia dal terrorismo* (Opatření ve prospěch těch, kteří se distancují od terorismu) definoval v článku jedna „*dissociazione*“ (distancování, osoba přestane být členem skupiny) jako chování těch, kteří jsou obviněni nebo usvědčeni z trestných činů terorismu nebo rozvratu ústavního pořádku, a s konečnou platností opustili teroristickou organizaci nebo hnutí, ke kterému náleželi. Těmto osobám bylo za odměnu poskytnuto snížení trestu. Působnost zákonů č. 34/1987 a č. 304/1982 se vztahovala pouze na trestné činy spáchané do 31. prosince 1983.

Dle článku 16-nonies zákona 82/1991 s podnadpisem *Benefici penitenziari* (Výhody při potrestání) se osobám odsouzeným pro trestné činy spáchané za účelem terorismu nebo rozvracení ústavního řádu nebo trestné činy uvedené v čl. 51 odst. 3-bis codice di procedura penale (viz výše) mohou být za spolupráci poskytnuty výhody v podobě podmíněného propuštění, krátkodobé propuštění na svobodu (*permessi premio*) nebo trest domácího vězení.

6.2.2 Testimone di giustizia

Zákon č. 45 z roku 2001 zavedl do italské právní úpravy institut svědka spravedlnosti. V článku 16-bis hlavy II bis tohoto zákona je *testimone di giustizia* definován jako osoba, která ve vztahu k trestním skutečnostem, k nimž činí prohlášení před soudním orgánem, zaujímá postavení osoby poškozené, osoby podávající vysvětlení (*persona informata sui fatti*) nebo osoby v postavení svědka. Zároveň proti nim nesmělo být nařízeno preventivní opatření nebo neprobíhá řízení o jeho použití dle zákona č. 575 ze dne 31. května 1965 (nyní nahrazeno decreto legislativo č. 159 ze dne 6. září 2011, č. 159). Stejně jako u spolupracujícího obviněného je možné aplikovat zvláštní opatření pro ochranu a je-li to nutné, tato opatření se též použijí pro spolužijící osoby, které jsou vystaveny závažnému, současnému a konkrétnímu nebezpečí.

Úprava byla doplněna zákonem č. 6 z 11. ledna 2018. *Testimone di giustizia* je v článku 2 rozsáhle definován jako ten, kdo:

- a) podává v rámci trestního řízení výpověď, která je důvěryhodná a relevantní pro vyšetřování nebo soudní rozhodnutí,
- b) je ve vztahu k trestním skutečnostem, k nimž činí prohlášení před soudním orgánem, v postavení osoby poškozené, osoby podávající vysvětlení (*persona informata sui fatti*) nebo osoby v postavení svědka,
- c) nebyl odsouzen pro úmyslný trestný čin spojený s trestnou činností, proti které činí prohlášení, a nezískal prospěch z této trestné činnosti,
- d) není nebo nebyl podroben preventivním opatřením dle zákona *antimafia*,
- e) nachází se v situaci vážného, konkrétního a současného nebezpečí a běžná opatření se jeví jako absolutně nedostatečná.

Možnost stát se svědkem spravedlnosti nevyklučuje příbuzenský vztah k osobám podezřelým nebo obviněným z trestného činu, vůči kterému podává svědeckou výpověď.

6.2.3 Četnost výskytu spolupracujících obviněného a svědka spravedlnosti

V současnosti jsou dostupná data ohledně počtu spolupracujících obviněných a svědků spravedlnosti v Itálii pouze k 30. červnu 2016. K tomuto datu se programu ochrany účastnilo 6 525 osob. *Collaboratori di giustizia*, tedy spolupracujících obviněných bylo mezi nimi 1 277, z toho 63 žen. Dále bylo do tohoto programu bylo zahrnuto 4 915 jejich rodinných příslušníků a osob blízkých. *Testimoni di giustizia*, tedy svědci tvořili z celkového počtu 78 osob, z toho 26 žen. Jejich rodinných příslušníků a osob blízkých bylo 255. V případě organizovaných skupin mafiánského typu svědkové nejčastěji vypovídali o 'Ndranghetě (30 osob), poté figurovala Camorra s 18 osobami a Cosa Nostra se objevila v 11 případech.¹⁷⁷

Následující tabulka č. 12 zobrazuje data ministerstva vnitra ohledně vývoje počtu osob účastnících se programu ochrany spolupracujících obviněných a svědků spravedlnosti mezi roky 2006 a 2016.

---

¹⁷⁷ Ministero dell'Interno. *Protezione testimoni e collaboratori di giustizia, Minniti: «I minori sono la priorità da tutelare»*. [online]. Dostupné z: <https://www.interno.gov.it/it/notizie/protezione-testimoni-e-collaboratori-giustizia-minniti-i-minori-sono-priorita-tutelare>

Tabulka 12 Počet osob účastnících se programu ochrany spolupracujících obviněných a svědků spravedlnosti 2006 - 2016

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Spolupracující obvinění (collaboratori di giustizia)	790	800	833	933	1027	1093	1059	1144	1203	1253	1277
Osoby blízké spolupracujících	2657	2763	3054	3454	3963	3920	3934	4350	4678	4710	4915
Svědci (testimoni di giustizia)	71	67	73	75	83	88	81	80	85	78	78
Osoby blízké svědků	224	223	243	275	289	289	255	267	267	245	255

Ministero dell'Interno. Dostupné z: <https://www.avvisopubblico.it/home/home/cosa-facciamo/informare/documenti-tematici/mafie/grafici-testimoni-e-collaboratori-di-giustizia/>

6.3 Ochranný systém (*misura di protezione*)

Systém odměn *premiati* představuje pouhou část snahy italského zákonodárce motivovat pachatele trestných činů, aby spolupracovali s orgány činnými v trestním řízení. V rámci organizovaného zločinu hraje pro příslušníky organizovaných skupin či mafie mnohem důležitější roli příslib ochrany v případě, že opustí skupinu a budou proti ní vypovídat, neboť je zde velké nebezpečí vendety (pomsty). Toto riziko nehrozí pouze vypovídajícímu, ale i jeho rodině a blízkým. Vůle spolupracovat s sebou může přinést komplexní životní změnu, kterou musí bývalý kriminálník podstoupit.

V italském právním řádu jsou opatření pro ochranu osob spolupracujících se spravedlností a svědků upravené v decreto legge 8/1991, který byl převeden na zákon 82/1991 a novelizovaný zákonem 45/2001. Tuto úpravu dotváří prováděcí vyhláška ministerstva vnitra č. 161 z 23. dubna 2004. Spolupracujícímu obviněnému nebo svědkovi spravedlnosti může být poskytnuta buď běžná (*ordinarie*) ochrana, nebo zvláštní (*speciale*) v závislosti na hrozícím nebezpečí. Článek 9 – 16ter zákona 82/1991 stanovuje zvláštní opatření pro ochranu těchto osob (*speciali misura di protezione*). Tato zvláštní ochrana se poskytuje v případě, že není dostatečná ochrana, kterou mohou poskytnout orgány veřejné bezpečnosti nebo odbor vězeňské správy ministerstva spravedlnosti v případě osob vykonávajících trest odnětí svobody. Ochrana se vztahuje též na osoby sdílející společnou domácnost a osoby blízké, bez ohledu na pokrevní příbuzenství, které jsou vystaveny závažnému, konkrétnímu a současnému nebezpečí.

Vyhláškou ministerstva vnitra a ministerstva spravedlnosti byla zřízena ústřední komise (*Commissione centrale per la definizione e applicazione delle speciali misure di protezione*), které předsedá náměstek ministra spravedlnosti (*Sottosegretario di Stato all'interno*) a dále se skládá ze dvou soudců a pěti funkcionářů. Ti jsou vybíráni na základě zkušeností s vyšetřováním a stíháním organizované kriminality mafiánského typu.

Priznání ochrany se posuzuje na základě žádosti, kterou podává dle článku 11 zákona 82/1991 státní zástupce, který je pověřený vyšetřováním, nebo policejní prezident (*Capo della polizia - Direttore generale della pubblica sicurezza*). Žádost by měla mimo jiné obsahovat fakta a důvody nebezpečí, již přijatá opatření a proč tato opatření nejsou dostatečná, výpověď spolupracujícího obviněného a důkazy, které podporují její věrohodnost.¹⁷⁸

Trvání ochrany není vázáno na trestní řízení. Ochrana je poskytována až do pominutí hrozícího nebezpečí. Konkrétní obsah zvláštních opatření pro ochranu stanoví článek 13 zákona 82/1991. Úplatní se vždy nejvhodnější prostředek pro daný případ. Příkladem může být policejní dohled a ochrana, technické prostředky (kamerový systém) a zvláštní režim v případě uvěznění. V rámci těchto opatření není nutná změna identity ani stěhování, jedná se tedy o střední cestu mezi speciálními a běžnými opatřeními (*misure di protezione mediante*). Nejvyšší ochrana je upravena v odstavci 5 až 11, podle které může být například osoba převezena na bezpečné místo, může dojít ke změně identity či mohou být uplatněna další mimořádná opatření. Osobě mohou být poskytnuty i dávky pokrývající ubytování, léčebné výlohy, soudní poplatky a náklady na živobytí. V rámci systému opatření se také bere ohled na sociální integraci spolupracujících obviněných a lze čerpat prostředky pro rekvalifikaci a pomoc pro zahájení nové pracovní kariéry. Ke změně identity dochází jen velice výjimečně na společnou žádost ministra vnitra a ministra spravedlnosti. Postup je upraven v decreto legislativo č. 119 z 29. března 1993.¹⁷⁹

Článek 16-ter zákona 82/1991 upravuje obsah zvláštních opatření pro ochranu svědků spravedlnosti. Cílem úpravy je co nejvíce zmírnit dopady na život svědků a pokud možno zaručit stejnou kvalitu osobního a rodinného života, která nesmí být nižší než před zahájením ochranného programu. Dále je úprava ochrany svědků spravedlnosti upravena zákonem č. 6/2018 v článcích 3 až 9. Tento zákon rozděluje opatření na opatření pro ochranu (např. zabezpečení domácnosti), opatření ekonomické podpory (např. náhrada výdajů, které vznikly v důsledku opatření, výdaje na právní zastoupení) a opatření sociální a pracovní integrace (nalezení nového zaměstnání, přístup k dotovaným úvěrům).

---

¹⁷⁸ VIGNA, Piero Luigi. The protection of witnesses and collaborators of justice in the fight against terrorism and organised crime: the Italian experience. Third High-level multilateral meeting of the ministries of the Interior in Warsaw, 2005. s. 4.

¹⁷⁹ VIGNA, Piero Luigi. The protection of witnesses and collaborators of justice in the fight against terrorism and organised crime: the Italian experience. Third High-level multilateral meeting of the ministries of the Interior in Warsaw, 2005. s. 4.. s. 5-6.

Vytvoření kvalitního a skutečně efektivního systému ochrany s sebou přináší vysoké finanční náklady. V Itálii se celkové výdaje za rok 2018 vyšplhaly na 89 753 018 EUR, z toho 2 447 469,21 EUR tvořily výdaje na ochranu svědků.¹⁸⁰

6.4 Zhodnocení a srovnání s českou právní úpravou

Itálie disponuje velice komplexní úpravou spolupracujícího obviněného, která je dána místním specifickým historickým vývojem organizovaného zločinu. Komplikovanost vidím především v mnohosti právních předpisů a v samostatné a prakticky nezávislé a různorodé úpravě jednotlivých skupin trestných činů, u kterých se institut spolupracujícího obviněného využívá. Je otázkou, na kolik je výhodnější mít upravené úlevy při potrestání pachatele u jednotlivých trestných činů, nebo zda by bylo praktičtější mít jednu úpravu, například snížení trestu o jednu třetinu až o jednu polovinu, která by se vztahovala na všechny situace. Diverzifikace u jednotlivých trestných činů skýtá výhodu v tom, že je možné přizpůsobit zmírnění trestu dle společenské závažnosti trestného činu. Z hlediska přehlednosti práva by ale bylo vhodnější mít jednotnou úpravu ideálně obsaženou v jediném právním předpisu.

Chybí také jasný výčet trestných činů, u kterých lze aplikovat *collaboratore di giustizia*, jelikož v jednotlivých zákonech se objevuje s drobnými odchylkami. Na druhou stranu mi nepřipadá vhodné v případě institutu korunního svědka či spolupracujícího obviněného pracovat s taxativním výčtem trestných činů. V italské právní úpravě chybí například trestný čin loupeže nebo vydírání, které jsou velice závažné, ale není možné v případě spolupráce získat jakékoliv výhody. Kritérium závažnosti trestného činu, jako je tomu například v České republice „zločin“ či dříve „zvlášť závažný zločin“, dovoluje širší využití tohoto institutu.

Velkou výhodou oproti české právní úpravě spatřuji v možnosti postupovat podle ustanovení týkajících se spolupracujícího obviněného i v případě, že se obžalovaný rozhodne spolupracovat až v řízení před soudem, tedy že zde není nutné označení v obžalobě za spolupracujícího obviněného. Soudce rovnou může aplikovat polehčující ustanovení (*attenuanti*) a uložit mírnější trest. Také je zajímavé časové vymezení 6 měsíců, tedy lhůta 180 dní, které má spolupracující obviněný pro podání výpovědi.

Zcela zásadní rozdíl mezi českou a italskou právní úpravou je jednoznačně v úpravě ochrany spolupracujících obviněných. Česká právní úprava institutu spolupracujícího obviněného se zabývá především úpravou motivace pachatelů v rovině trestání, ale možnost jejich ochrany

---

¹⁸⁰ Servizio Centrale di Protezione. *Relazione al Parlamento sulle speciali misure di protezione, sulla loro efficacia e sulle modalità generali di applicazione*. [online]. s 70.

značně pokulhává. Italská právní úprava naopak stojí na systému opatření, kterými je možné chránit informátory. V případě závažné organizované trestné kriminality hrozí v případě spolupráce enormní riziko pomsty a pouhý příslib snížení trestu je zcela nedostačující. *Pentito* mnohdy skýtá prakticky jedinou možnost, jak proniknout do tajných organizací, jakou je například mafie, je tedy zásadní poskytnout mu dostatečné záruky, aby byl ochoten vypovídat a poskytnout cenné informace. Úprava ochrany korunního svědka či spolupracujícího obviněného je zcela zásadní pro fungování tohoto institutu v praxi. Na druhou stranu je problematická její finanční náročnost. V České republice by muselo dojít k výraznému posílení finančních prostředků, které jsou určeny na ochranu dle zákona o zvláštní ochraně svědka. V každém případě by ale český zákonodárce mohl v obsahu ochrany a vymezení jednotlivých prostředků najít v italské právní úpravě velkou inspiraci.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo zejména představit platnou právní úpravu institutu spolupracujícího obviněného. Byly popsány rozsáhlé podmínky § 178a trestního řádu, které musí obviněný splňovat, aby ho státní zástupce mohl označit v obžalobě za spolupracujícího. Pozornost byla věnována novele provedené zákonem č. 333/2020 Sb. s účinností od 1. 10. 2020. Touto novelou byl odstraněn nedostatek v podobě nemožnosti postihnout spolupracujícího obviněného v případě, že nedodrží svůj závazek dle § 178a trestního řádu po skončení jeho trestního stíhání. Nyní je možné z tohoto důvodu povolit obnovu řízení. Nově je možné označit obviněného za spolupracujícího v dohodě o vině a trestu. Tento krok vidím jako pozitivní v tom, že posílí postavení spolupracujícího obviněného, jelikož má větší jistotu, že mu bude uložen nižší trest. V případě obžaloby musí spoléhat na státního zástupce, že ho v obžalobě takto označí, ale o trestu už nezávisle na státním zástupci rozhoduje soud.

Zásadní problematický bod české právní úpravy spatřuji právě v nejistém postavení obviněného, který má zájem spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Tato nejistota pramení zejména z fakultativního postupu státního zástupce a vázání označení obviněného za spolupracujícího na podání obžaloby bez možnosti opravného prostředku, pokud obviněný není takto označen, přestože o tom měl zájem a splňoval zákonné podmínky. Dle mého názoru by bylo nejvhodnější řešit vztah mezi spolupracujícím obviněným a státním zástupcem formální dohodou, která by jasně obsahovala závazek obviněného po vzoru § 178a odst. 1 trestního řádu a úlevy při stanovení trestu, které může za svou spolupráci obviněný očekávat. Soud by měl mít povinnost v případě spolupracujícího obviněného uložit nižší trest. Domnívám se, že by mělo být zákonem konkrétně stanoveno, o kolik bude trest snížen, např. po vzoru Itálie nastavení snížení trestu o jednu třetinu až o jednu polovinu, nebo povinností uložit trest v dolní polovině trestní sazby. V úvahu též připadá výslovně v zákoně formulovat možnost ukládat alternativní tresty.

Institut spolupracujícího obviněného se v praxi stále uplatňuje spíše zřídka. Ministerstvo spravedlnosti sleduje počet spolupracujících obviněných od roku 2015, kdy má dostupné údaje od soudů, a od roku 2017 jsou zaznamenávána data i státními zastupitelstvími. Tento institut se nejčastěji objevuje ve vztahu k drogové kriminalitě, hlavně ve vztahu k trestnému činu dle § 283 trestního zákoníku nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy. U ostatních trestných činů se vyskytuje spíše ojediněle.

Z analýzy ukládání trestů vyplývá, že spolupracujícím obviněným jsou ukládány mírnější tresty, přesto jsou nejčastěji odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. V zákoně

chybí jasné vymezení, zda je možné uložit alternativní tresty. Například trest domácího vězení by bylo vhodné uložit ve chvíli, kdy není možné zaručit bezpečnost spolupracujícího obviněného při výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody. V současnosti není možné nijak oddělit spolupracující obviněné od ostatních vězňů a tak zajistit jeho bezpečí.

Upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného představuje velký zásah do principů spravedlnosti, protože pachatel podílející se na závažných trestných činech odchází od soudu bez trestu. Tento ústupek musí být vyvážen přínosem pro společnost, kterým odhalení organizovaného zločinu nepochybně je. K upuštění od potrestání ale dochází v praxi jen velice sporadicky, dle statistik soudů k tomu prozatím došlo pouze v jednotkách případů.

Ve světle italské právní úpravy, jejímž základem je úprava systému ochrany spolupracujících obviněných, vyplouvá na povrch nedostatečná, či dokonce v praxi neexistující ochrana spolupracujícího obviněného v České republice. Z finančního hlediska přináší systém ochrany velkou zátěž pro státní rozpočet. Ale pokud má institut spolupracujícího obviněného sloužit k rozkrývání vysoce sofistikované organizované trestné činnosti, je třeba nabízet osobám, které jsou ochotny poskytnout informace, adekvátní pomoc. Nesmí se zapomínat ani na rodinné příslušníky a osoby blízké, neboť i jim hrozí nebezpečí pomsty.

Italská legislativa taxativně vymezuje trestné činy, u kterých lze v případě spolupráce s orgány činnými v trestním řízení uplatnit ustanovení o snížení trestu. V tomto ohledu si myslím, že je praktičtější česká cesta, kdy je určen okruh trestných činů, u kterých lze využít institut spolupracujícího obviněného. V případě taxativního vyjmenování může dojít k opomenutí některých velice závažných trestných činů, jako je tomu například v Itálii, kdy institut *collaboratore di giustizia* nemůže být uplatněn v případě loupeže. Zastávám názor, že vymezení kategorie na zločiny spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny je správné.

Institut spolupracujícího obviněného představuje kontroverzní nástroj, jehož zakotvení musí být v právním řádu správně nastaveno, aby obstál na vahách spravedlnosti. Musí být vyvážena újma spravedlnosti, která je spatřována především v tom, že pachatel trestného činu není adekvátně potrestán. Pokud ale orgány činné v trestním řízení mají mít možnost získávat od kajícníku relevantní informace, které mohou vést k odhalení struktur organizovaného zločinu, musí jim být umožněno poskytnout něco na oplátku. Organizovaný zločin je společensky vysoce nebezpečný jev a je nezbytné, aby česká právní úprava disponovala kvalitní úpravou institutu spolupracujícího obviněného, jelikož se jedná o velice efektivní nástroj, jak s tímto fenoménem bojovat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

TZ, Trestní zákoník – Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Trestní řád – Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon o zvláštní ochraně svědka – Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 193/2012 Sb. – Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 315/2019 Sb. – Zákon č. 315/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 333/2020 Sb. – Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

KSZ – Krajské státní zastupitelství

SZ – Státní zastupitelství

IKSP – Institut pro kriminologii a sociální prevenci

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografická literatura a sborníky

ARLACCHI, Pino. Italská mafie a její podnikání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002. Politika a společnost. ISBN 80-7325-008-x.

BLACK, Henry Campbell, Joseph R. NOLAN a Jacqueline M. NOLAN-HALEY. Blackův právní slovník. 6. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1993. ISBN 80-85605-23-6.

CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forenzní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4.

DIBLÍKOVÁ, s. a kol. Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2018. Praha: IKSP, 2019. ISBN 978-80-7338-172-1.

DICKIE, John. Cosa Nostra: dějiny sicilské mafie. Praha: Fortuna Libri, 2009. ISBN 978-80-7321-497-5.

DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. Trestní řád: Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. Psychologický slovník. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-569-1.

HENDRYCH, Dušan a kolektiv. Právní slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

LANGBEIN, John H., Renée Lettow LERNER a Bruce P. SMITH. History of the common law: the development of Anglo-American legal institutions. New York, NY: Aspen Publishers, c2009. ISBN 978-0-7355-6290-5.

MATOUŠKOVÁ, Ingrid. Aplikovaná forenzní psychologie. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0.

PAOLI, Letizia. The Pentiti's Contribution to the Conceptualization of the Mafia Phenomenon. *New European Criminology*. 1998. ISBN 9780415162944.

ROUBALOVÁ, Michaela a kol. Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. ISBN 978-80-7338-180-6.

SCHEINOST, Miroslav. Kriminalita očima kriminologů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-096-0.

SCHEINOST, Miroslav. Organizovaná kriminalita z pohledu kriminologie a trestního práva: sborník studií k problematice organizované kriminality. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. ISBN 80-86008-07-X.

SCHEINOST, Miroslav. Organizovaný zločin v dokumentech neapolské konference a v italském právu: [sborník z konference, Neapol 21.-23. listopadu 1994]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. *Prameny* (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-09-6.

STOČESOVÁ, Simona a Helena VÁLKOVÁ, ed. Nad institutem korunního svědka: sborník příspěvků z odborného semináře: 6. února 2003 v Plzni. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003. ISBN 80-7082-982-6.

ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. *Velké komentáře*. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. *Velké komentáře*. ISBN 978-80-7400-428-5.

TOMAŠČÍNOVÁ, Jana a Milan DAMOHORSKÝ. Italsko-český právní slovník. Praha: Leda, 1999. ISBN 80-85927-65-9.

TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 20. ISBN 978-80-7338-101-1.

ZEMAN, Petr, Michaela ŠTEFUNKOVÁ a Ivana TRÁVNÍČKOVÁ. Drogová kriminalita a trestní zákoník. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-151-6.

Odborné články

ACCONCIA, Antonio, Giovanni IMMORDINO, Salvatore PICCOLO a Patrick REY. Accomplice Witnesses and Organized Crime: Theory and Evidence from Italy. The Scandinavian Journal of Economics [online]. 2014, 116(4), 1116 [cit. 2020-11-30]. ISSN 0347-0520.

BLATNÍKOVA, Š., NETÍK, K. Ženy jako pachatelky závažné trestné činnosti. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. ISBN 978- 80-7338-063-2.

BUDAYOVÁ, Lucie. Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného a návrhy k jejímu zvýšení. Bulletin advokacie. 2017, č. 11. s. 33-36. ISSN 1805-8280.

D'ALESSIO, Valeria. Il „pentito“ dissidio interiore tra onore, rispetto verso il clan e senso di giustizia. 24. 7. 2017. Ius in itinere. ISSN 2611-3902. Dostupné z: <https://www.iusinitinere.it/pentito-dissidio-interiore-onore-rispetto-verso-clan-senso-justizia-4319>

KANDALCOVÁ, Alena. Institut spolupracujícího obviněného v komparativním pohledu. Dny práva 2016. Brno: Masarykova univerzita, 2017. ISBN 978-80-210-8561-9.

KARABEC, Zdeněk. Použití agenta proti organizovanému zločinu. Trestněprávní revue. 2011, č. 8. ISSN 1213-5313.

KOUDELKA, Zdeněk. Spolupracující obviněný. Právo a bezpečnost. 2018, č. 1. ISSN 2336-5323

KUCHTA, J. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. Dny práva 2010. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5305-2.

LONGO, Orazio. Le origini e l'evoluzione storica della legislazione antimafia. 4. 9. 2009. Filodiritto. ISSN 2239-7752. Dostupné z: <https://www.filodiritto.com/le-origini-e-levoluzione-storica-della-legislazione-antimafia>

MICHORA, Zdeněk. Analýza aplikace institutu spolupracujícího obviněného za období 2010-2017 (1. část). Kriminalistika č. 4/2018. ISSN 1210-9150.

MICHORA, Zdeněk. Analýza aplikace institutu spolupracujícího obviněného za období 2010-2017 (2. část). Kriminalistika č. 1/2019. ISSN 1210-9150.

MICHORA, Zdeněk. Expanzivní oportunita v kontextu rekodifikace trestního procesu a spolupracující obviněný. Trestněprávní revue. 2017, č. 1. ISSN 1213-5313.

MICHORA, Zdeněk. Ochrana spolupracujícího obviněného. Státní zastupitelství, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, roč. 15, č. 4. ISSN 1214-3758.

NETT, Alexander. Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy. Dny práva 2010. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5305-2.

PARRINI, Desy. L'evoluzione normativa premiale: decretazione d'urgenza antiterroristica e antimafia. ADIR – L'altro diritto. ISSN 1827-0565. Dostupné z: <http://www.adir.unifi.it/rivista/2007/parrini/cap1.htm>

ŘEHÁČEK, Jan. Mlčeti zlato aneb spoluprací se státním zástupcem k přísnějšímu trestu. Trestněprávní revue. 2016, č. 2. ISSN 1213-5313.

SCHRAMHAUSER, Jiří. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. Trestněprávní revue. 2012, roč. 11, č. 1, s. 11-16. ISSN 1213-5313.

TAK, Peter. Deals With Criminals: Supergrasses, Crown Witnesses and Pentiti. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, 1997, č. 1, s. 2. ISSN 0928-9569.

TIBITANZLOVÁ, Alena. Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání v novém trestním řádu – recentní úvahy zákonodárce a návrhy de lege ferenda, 1. část. Bulletin advokacie. 2019, č. 7-8. ISSN 1805-8280.

VANTUCH, Pavel. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. Trestněprávní revue. 2003, roč. 2, č. 3., s. 77-82. ISSN 1213-5313.

VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. Trestní právo. 2012, roč. 12, č. 7-8. ISSN 1211-2860.

VANTUCH, Pavel. Spolupracující obviněný po novelizaci provedené zákonem č. 139/2012 Sb. Trestní právo. 2012, roč. 12, č. 10. ISSN 1211-2860.

VIGNA, Piero Luigi. The protection of witnesses and collaborators of justice in the fight against terrorism and organised crime: the Italian experience. Third High-level multilateral meeting of the ministries of the Interior in Warsaw, 2005.

ZAORALOVÁ, Petra. Dohodnutý trest aneb chybějící právní úprava sankcí v řízení o dohodě o vině a trestu. Bulletin advokacie. 2016, č. 11. ISSN 1805-8280.

Elektronické zdroje

Crown Prosecution Service [online]. SOCPA Agreements: Note for those representing assisting offenders [cit. 22. 01. 2021]. Dostupné z: <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/socpa-agreements-note-those-representing-assisting-offenders>

FYFE, Nicholas, SHEPTYCKI James. Facilitating witness co-operation in organised crime cases: an international review. Home Office Online Report 27/05, 2005. Dostupné z: https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/problems/witness_intimidation/PDFs/Fyfe&Sheptycki_2005.pdf

CHANNING, May. Transnational Crime and the Developing World. Global Financial Integrity, 2017.

Dostupné z: https://seureservercdn.net/45.40.149.159/34n.8bd.myftpupload.com/wp-content/uploads/2017/03/Transnational_Crime-final.pdf

JANOUSHKOVÁ, Nikola. Prostředky boje proti úplatkářství de lege ferenda III. – Spolupracující obviněný a korunní svědek. Právní prostor [online]. 19. 02. 2016 [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/prostredky-boje-proti-uplatkarstvi-de-lege-ferenda-iii-spolupracujici-obvineny-a-korunni-svedek>

Ministero dell'Interno. *Protezione testimoni e collaboratori di giustizia, Minniti: «I minori sono la priorità da tutelare»*. [online]. Dostupné z: <https://www.interno.gov.it/it/notizie/protezione-testimoni-e-collaboratori-giustizia-minniti-i-minori-sono-priorita-tutelare>

Případ veřejných zakázek v nemocnici Na Františku, kde jako spolupracující obviněný vystupuje Horáček. 28. 04. 2019 [cit. 2020-10-28].

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/2800079-korupci-ve-zdravotnictvi-umoznuje-zakon-o-verejnych-zakazkach-tvrdi-spolupracujici>

Rozhovor s profesorem Jelínkem.

Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek>

SANTINO, U. Stereotipi e paradigma. *Centro Siciliano di Documentazione "Giuseppe Impastato"*. Dostupné z: <https://www.centroimpastato.com/stereotipi-e-paradigmi/>

Servizio Centrale di Protezione. *Relazione al Parlamento sulle speciali misure di protezione, sulla loro efficacia e sulle modalità generali di applicazione*. Dostupné z: https://www.poliziadistato.it/statics/25/relazione-testimoni_10_luglio_2019_.pdf

Právní předpisy

Nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobody jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů

Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 2/1969 Sb., České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky

Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

Zákon č. 283/1993, o státním zastupitelství

Zákon č. 315/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek

Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů

Codice Penale, Regio Decreto 19 ottobre 1930, n. 1398, Approvazione del testo definitivo del Codice Penale

Decreto del Presidente della Repubblica 9 ottobre 1990, n. 309, Testo unico delle leggi in materia di disciplina degli stupefacenti e sostanze psicotrope, prevenzione, cura e riabilitazione dei relativi stati di tossicodipendenza

Decreto legge 15 gennaio 1991, n. 8 (convertito con modificazioni dalla L. 15 marzo 1991, n. 82 in G.U. 16/03/1991, n.64)

Decreto legge n. 152 z 13 maggio 1991 Provvedimenti urgenti in tema di lotta alla criminalità organizzata e di trasparenza e buon andamento dell'attività amministrativa

Decreto Legislativo 25 luglio 1998, n. 286, Testo unico delle disposizioni concernenti la disciplina dell'immigrazione e norme sulla condizione dello straniero

Legge 26 luglio 1975, n. 354, Norme sull'ordinamento penitenziario

Legge 29 maggio 1982, n. 304., Misure per la difesa dell'ordinamento costituzionale

Judikatura

Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 859/13

Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 11. 2019, sp. zn. III. ÚS 1362/19

Nález Ústavního soudu ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 3525/16

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1315/2012

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2012, sp. zn. 5 Tdo 280/2012

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2014, sp. zn. 3 Tdo 613/2014-73

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. 11 Tdo 638/2017-II

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. 6 Tz 6/2018

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 6. 2014, sp. zn. 2 To 46/2014

Rozhodnutí ESLP ve věci Atanasov proti Bulharsku ze dne 3. března 2009, č. stížnosti 20309/02

Rozhodnutí ESLP ve věci Cornelis proti Nizozemsku, ze dne 25. května 2004, č. stížnosti 994/03

Rozhodnutí ESLP ve věci Lorse proti Nizozemsku, ze dne 27. ledna 2004, č. stížnosti 44484/98

Rozhodnutí ESLP ve věci Verhoek proti Nizozemsku, ze dne 27. ledna 2004, č. stížnosti 54445/00

Jiné zdroje

Analýza institutu spolupracujícího obviněného z pohledu státního zastupitelství, sp. zn. 1 SL 114/2014. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/1_SIN_19-2017-p%C5%99%C3%ADloha.pdf

Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 193/2012 Dz.

Důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 333/2020 Dz.

Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, č. 41/2009 Dz.

Ministerstvo vnitra. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-do-roku-2023.aspx>

Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019 ze dne 3. září 2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí, 75/2013 Sb. m. s.

Sněmovní tisk 453. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?t=453&o=8>

Sněmovní tisk 453/0. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=453&CT1=0>

Sněmovní tisk 466/0. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=466&CT1=0>

Sněmovní tisk 746. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=746>

Sněmovní tisk 802. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=802>

Sněmovní tisk 802/7. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=802&ct1=7>

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2019. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/06/Zprava-o-cinnosti-SZ-za-rok-2019-textova-cast.pdf>

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Seznam grafů

Graf 1	Počet věcí v působnosti státních zastupitelství 2010 - 2014.....	49
Graf 2	Počet věcí v působnosti státních zastupitelství 2010 - 2015.....	49
Graf 3	Struktura trestné činnosti 2010 - 2014.....	51
Graf 4	Přehled nejčastějších trestných činů - odsouzené osoby 2015 - 2019.....	52
Graf 5	Výměra trestu odnětí svobody (v letech).....	55

Seznam tabulek

Tabulka 1	Hodnocení užitečnosti institutu spolupracujícího obviněného při stíhání drogové kriminality.....	18
Tabulka 2	Počet výskytu institutu spolupracujícího obviněného dle jednotlivých státních zastupitelství.....	49
Tabulka 3	Spolupracující obviněný v statistikách státních zastupitelství 2017 - 2019.....	50
Tabulka 4	Spolupracující obviněný v statistikách soudů 2015 - 2019.....	50
Tabulka 5	Spolupracující obvinění v statistikách poskytnutých soudy za roky 2015 - 2019	50
Tabulka 6	Michora - struktura trestné činnosti.....	52
Tabulka 7	Výskyt trestného činu podvodu, pojistného, úvěrového a dotačního podvodu ve spojení s institutem spolupracujícího obviněného v letech 2017 - 2019.....	54
Tabulka 8	Ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody.....	55
Tabulka 9	Uložené vedlejší sankce.....	56
Tabulka 10	Uložená ochranná opatření.....	56
Tabulka 11	Upuštění od potrestání.....	56
Tabulka 12	Počet osob účastnících se programu ochrany spolupracujících obviněných a svědků spravedlnosti 2006 - 2016.....	69

SPOLUPRACUJÍCÍ OBVINĚNÝ

Abstrakt

Cílem diplomové práce je představení a rozbor aktuální právní úpravy spolupracujícího obviněného v České republice. Práce je rozdělena do 6 kapitol. Úvodní část práce je zaměřena na vymezení pojmů korunní svědek a spolupracující obviněný. Ve druhé kapitole se autorka zabývá organizovaným zločinem, neboť hlavním účelem institutu spolupracujícího obviněného je boj s tímto fenoménem. Ve třetí kapitole je popsána současná právní úprava institutu spolupracujícího obviněného. Jsou zde zmíněny změny dle novely provedené zákonem č. 333/2020 Sb. s účinností od 1. 10. 2020. Poslední část této kapitoly je věnována otázce ochrany spolupracujícího obviněného v českém právním řádu. Ve čtvrté kapitole jsou vyzdvihnuty problematické body současné právní úpravy a následují úvahy *de lege ferenda*. V páté kapitole jsou zpracována dostupná data ohledně využívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi, tedy konkrétně četnost využívání tohoto institutu, u kterých trestných činů se vyskytuje nejvíce a jaké tresty jsou ukládány spolupracujícím obviněným. V poslední kapitole se autorka zabývá institutem spolupracujícího obviněného v italském právním řádu. Popisuje právní úpravu *collaboratore di giustizia* a jaká ochrana mu může být poskytnuta. Dále je popsán fenomén *pentito* a jeho role v boji proti mafii. V závěru autorka porovnává českou a italskou právní úpravu.

Klíčová slova: spolupracující obviněný, korunní svědek, pentito

COOPERATING DEFENDANT

Abstract

The aim of the thesis is to present and analyse the current legislation of the cooperating defendant in the Czech Republic. The thesis is divided into 6 chapters. The first part is focused on defining the terms crown witness and cooperating defendant. In the second chapter, the author deals with organized crime, because the main purpose of the institute of a cooperating defendant is to combat this phenomenon. The third chapter describes the current legal regulation of the institute of a cooperating defendant. The changes made by Act No. 333/2020 Sb. with effect from 1st October 2020 are also mentioned. The last part of this chapter is devoted to the issue of protection of a cooperating defendant in the Czech legal system. In the fourth chapter, the problematic points of the current legislation are highlighted and are followed by the *de lege ferenda* considerations. The fifth chapter deals with available data regarding the use of the institute of cooperating defendant in practice, i.e. specifically the frequency of use of this institute, in which crimes it occurs the most and what punishments are imposed on cooperating defendants. In the last chapter, the author deals with the institute of a cooperating defendant in the Italian legal system. It describes the legislation of the *collaboratore di giustizia* and what protection can be granted to him. Furthermore, the phenomenon of *Pentito* and its role in the fight against the mafia is described. In the end, the author compares the Czech and Italian legislation.

Key words: cooperating defendant, crown witness, pentito